

Wiesław Franciszek Murawiec, Aleksander Krzysztof Sitnik, Kazimierz Żuchowski, Konstanty Gawicki

Dokumenty papierowe i pergaminowe z lat 1571-1903 pochodzące z archiwum klasztornego oo. Bernardynów we Lwowie, (...)

Hereditas Monasteriorum 1, 209-283

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

o. Wiesław Franciszek MURAWIEC OFM
o. Aleksander Krzysztof SITNIK OFM
o. Kazimierz ŻUCHOWSKI OFM
o. Konstanty GAWICKI OFM*
Klasztor Bernardynów w Krakowie

Hereditas Monasteriorum
vol. 1, 2012, s. 209–283

Dokumenty papierowe i pergaminowe z lat 1571–1903
pochodzące z archiwum klasztornego oo. Bernardynów we Lwowie,
przechowywane w Archiwum Prowincji oo. Bernardynów
w Krakowie**

Wstęp

Zakon Braci Mniejszych, zwanych obserwantami, w Polsce został uformowany w oparciu o rodzime struktury, dzięki akcji św. Jana Kapistrana, włoskiego franciszkanina, działającego w Krakowie w 1453 r. Polscy obserwanci, nazwani bernardynami od pierwszych klasztorów w Krakowie, Warszawie, we Lwowie i w Poznaniu, które otrzymały wezwanie św. Bernardyna ze Sieny, sławnego kaznodziei i reformatora zakonu franiszkanów, mieli organizację prowincjalną. Pierwsze bernardyńskie klasztory, fundowane od 1453 r., zostały podporządkowane przez generała zakonu prowincji austriacko-czesko-polskiej. Dopiero w 1517 r. franciszkanie obserwanci zorganizowali rodzimą prowincję, terytorialnie obejmującą ziemie państwa polskiego. Władza została scentralizowana w osobie prowincjała, wybieranego co trzy lata na kapitule prowincjalnej. Jego jurysdykcji podlegali zakonnicy i konwenty znajdujące się na terytorium prowincji. Gwardiani, wybierani również na kapitule i zatwierdzani na okres trzech lat przez prowincjała, prowadzili administrację poszczególnych klasztorów.

Zespół czynności wykonywanych przez urzędników zakonnych, prowincjała oraz gwardiana, pociągał za sobą konieczność stworzenia kancelarii, zarówno w prowincjach zakonnych, jak i w pojedynczych klasztorach. Ponieważ prowincjał obierał na swoją siedzibę je-

* W. F. MURAWIEC – wstęp; A. K. SITNIK – redakcja i wydanie; K. ŻUCHOWSKI – tłumaczenie na język polski; K. GAWICKI – tłumaczenie na język ukraiński.

** Praca naukowa finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2012–2016. Scientific work financed by the Ministry of Science and Higher Education under the name of the “National Programme for the Development of Humanities” in the years 2012–2016.

den z podległych sobie klasztorów, zwany domem prowincjalnym, zespoły akt powstałe w wyniku działalności obu urzędów przechowywano niezależnie w jednym miejscu, czego przykładem był klasztor bernardynów we Lwowie¹.

Bernardyni opuścili klasztor we Lwowie w 1946 r. Jednak już od 1943 r. w miarę możliwości archiwalia klasztorne oraz znajdujące się tam także archiwalia prowincji ruskiej i galicyjskiej przewożono do Archiwum Prowincji OO. Bernardynów w Krakowie (dalej: APBK). Uporządkował je bernardyn o. Romuald Gustaw, mianowany archiwariuszem prowincji na kapitule we Lwowie w 1939 r.² Obecnie zespół źródeł archiwalnych z dawnego klasztoru lwowskiego obejmuje 164 rękopisy i fascykuly, oznaczone sygnaturami od XXII-a-1 do XXII-n-4, zespół archiwaliów prowincji ruskiej i galicyjskiej zaś – 298 rękopisów i fascykul oznaczonych sygnaturami od RGP-a-1 do RGP-l-3³. W APBK zachowało się również 17 dokumentów papierowych i pergaminowych (luźnych) odnoszących się do historii bernardyńskiego klasztoru we Lwowie.

Lwów, położony nad rzeką Półwią, wśród pagórkowatej okolicy, na krawędzi Wyżyny Podolskiej, opadającej tutaj ku Nizinie Nadbużańskiej, a zarazem na wielkim europejskim dziale wodnym, na wysokości 289 m n.p.m., z doskonałym klimatem, od wieków zachęcał do osiedlania. Miasto zawdzięczało rozwój położeniu przy ważnych szlakach komunikacyjno-handlowych (Bałtyk – Morze Czarne; Kijów – Kraków – Wrocław – Europa Zachodnia). Od króla Kazimierza Wielkiego otrzymało nie tylko nową lokalizację, ale także samorząd i wiele przywilejów handlowych. Opieką otaczali Lwów również następnymi królami, dzięki czemu wzrosło gospodarcze znaczenie miasta, ogniskując w sobie z czasem cały lądowy handel tranzytowy⁴. Korzystne warunki gospodarcze przyciągały do miasta przedstawicieli różnych narodowości, wyznań i religii. Mieszkali tu Rusini, Niemcy, Tatarzy, Polacy, Ormianie, Żydzi, co sprawiało, że miasto było społecznością wielonarodową i wielowyznaniową. „To wszystko wpłynęło na wytworzenie się tutaj – jak zauważył Marek Zahajkiewicz – specyficznego typu człowieka i katolika”⁵.

W związku z przemianami polityczno-społecznymi, jakie nastąpiły w ostatnim dwudziestolecu w Europie Wschodniej, wzrosło zainteresowanie sprawami Wschodu, jego kulturą duchową oraz wpływem chrześcijaństwa na kształtowanie się i rozwój wschodniej kultury, w czym partycypował klasztor lwowski. Motywowany tymi względami, o. Aleksander Krzysztof Sitnik OFM podjął się trudu zebrania i opublikowania nie tylko w oryginalnym języku, ale także w tłumaczeniu na języki polski i ukraiński, wszystkich wspomnianych

1 A. K. SITNIK, *Bernardyni lwowscy. Historia klasztoru i kościoła pod wezwaniem świętych Bernardyna ze Sieny i Andrzeja Apostoła we Lwowie (1460–1785)*, Kalwaria Zebrzydowska 2006.

2 H. E. WYCZAŃSKI, *Katalog Archiwum Prowincji OO. Bernardynów w Krakowie. Wstęp*, Lublin 1961, s. [4] (nadbitka z: „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” (dalej: ABMK), 3–6, 1961–1963); *idem*, *Gustaw Romuald Michał*, [w:] *idem* (red.), *Słownik polskich pisarzy franciszkańskich*, Warszawa 1981, s. 166–168.

3 A. K. SITNIK, *Produkcja rękopiśmienna kancelarii Klasztoru oraz Prowincji Ruskiej i Galicyjskiej oo. Bernardynów we Lwowie jako podstawa zbiorów archiwalnych*, ABMK, 78, 2002, s. 179–219.

4 L. DZIEDZICKI, *Lwów*, [w:] *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* (dalej: SGKP), t. 5, Warszawa 1884, s. 496.

5 M. T. ZAHAJKIEWICZ, *Źródła i kierunki badań nad przeszłością łacińskiej archidiecezji lwowskiej*, ABMK, 62, 1993, s. 8.

17 luźnych dokumentów papierowych i pergaminowych z dawnego archiwum klasztoru bernardynów lwowskich, z lat 1571–1903.

Dostrzegamy w nich wyraźny podział na dwie grupy: dokumenty papierowe z lat 1569–1677 (dok. nr 1–13) oraz pergaminowe z lat 1822–1903 (dok. nr 14–17). Oto ich zestawienie w porządku chronologicznym:

I. Dokumenty papierowe

1. Król Zygmunt August transumuje w 1571 r. dokonaną w tymże roku przez Wacława Wygnanowskiego, oficjała lwowskiego, oblatę testamentu z 1569 r., w którym Dorota Duchnicka rozporządza swym majątkiem na rzecz małżonka, krewnych i klasztoru bernardynów we Lwowie (APBK, dok. nr 164).
2. Król Stefan Batory nakazuje władzom miasta Lwowa dopilnować realizacji zapisu testamentowego Doroty Duchnickiej na rzecz klasztoru bernardynów (APBK, dok. nr 165).
3. Komisarze królewscy widują trzy dokumenty z 1600 r. w sprawie zbadania możliwości przebudowy drewnianego kościoła i klasztoru bernardynów na Przedmieściu Halickim we Lwowie na budowie z kamienia i cegły (APBK, dok. nr 169).
4. Król Zygmunt III wydaje w 1602 r. zgodę na wydobywanie kamienia w kamieniołomach Polana na budowę kościoła i klasztoru lwowskich bernardynów (APBK, dok. nr 171).
5. Król Zygmunt III w 1603 r. transumuje dokument z 1602 r., w którym Jerzy Mniszech z małżonką zezwalają bernardynom na wydobywanie kamienia z kamieniołomu Polana (APBK, dok. nr 172).
6. Król Zygmunt III pozwala Stanisławowi Rzeczyckiemu przekazać na rzecz bernardynów we Lwowie „trzecią miarę” z młyna we wsi Polana (APBK, dok. nr 176).
7. Król Zygmunt III w 1617 r. wzywa bernardynów lwowskich, by ze względów bezpieczeństwa otoczyli klasztor murami (APBK, dok. nr 178).
8. Król Zygmunt III zawiadamia w 1621 r. wojewodę ruskiego Jana Daniłowicza, starostę lwowskiego Bonifacego Mniszcha, podsędką ziemskiego lwowskiego Morawca i pisarza ziemskiego lwowskiego Aleksandra Trzebińskiego, że bernardyni lwowscy proszą o dodanie do placu kościelnego wzdłuż 40 łokci dla zbudowania babińca (APBK, dok. nr 179).
9. Król Władysław IV w 1634 r. zakazuje burmistrzowi, rajcom, wójtowi, ławnikom i całemu magistratowi lwowskiemu zabierać bernardynom lwowskim legaty zapisane im w testamentach ludzi umierających (APBK, dok. nr 183).
10. Król Władysław IV w 1634 r. wzywa bernardynów i radę miasta Lwowa, aby nie pozwalali stawiać budynków i kramów przy murach klasztoru bernardynów we Lwowie (APBK, dok. nr 184).
11. Król Władysław IV w 1637 r. transumuje dokument z 1636 r., którego mocą komisarze królewscy regulują sprawę budowy muru od baszty klasztoru bernardynów we Lwowie do baszty Bramy Halickiej (APBK, dok. nr 185).
12. Książę Dymitr Jerzy Korybut Wiśniowiecki w 1650 r. rozkazuje Grzegorzowi Ważyńskiemu wypłacić bernardynom lwowskim 1000 złp legowanych testamentem jego sługi Ciszewskiego, wołami, miodami, zbożem lub czymkolwiek (APBK, dok. nr 191).

13. Król Jan III Sobieski w 1677 r. wzywa bernardynów lwowskich do zwrotu dzwonu zabranego przez nieprzyjaciela kraju w Kulikowie i porzuconego we Lwowie (APBK, dok. nr 201).

II. Dokumenty pergaminowe

14. Papież Pius VII obdarza w 1822 r. odpustem zupełnym kościół klasztorny bernardynów św. Andrzeja Apostoła we Lwowie na dzień św. Stefana (APBK, dok. nr 141).

15. Papież Pius VII potwierdza w 1822 r. przywileje i odpusty bractwa św. Anny przy bernardyńskim kościele klasztornym św. Andrzeja Apostoła we Lwowie (APBK, dok. nr 142).

16. Papież Leon XIII udziela w 1884 r. odpustu zupełnego bernardyńskiemu kościołowi klasztornemu św. Andrzeja Apostoła we Lwowie od 13 do 20 VII 1884 r., a innym kościołom bernardynów w Galicji obchodzącym solenne centenaria od 13 do 15 VII 1884 r. (APBK, dok. nr 153).

17. Papież Leon XIII udziela w 1903 r. 70 dni odpustu tym, którzy odmawiają responsorium na cześć bł. Jana z Dukli (APBK, dok. nr 161).

Wymienione papierowe dokumenty, w liczbie 13, o charakterze materialnego zabezpieczenia nieruchomości oraz przywilejów odpustowych, stanowią zasadniczą podstawę źródłową dla poznania początkowych dziejów lwowskiego klasztoru bernardynów. Nie zachował się dokument fundacyjny klasztoru, wystawiony przez Andrzeja Odrowąża ze Sprowy, starostę ruskiego, który w 1460 r. zdołał przełamać opór niechętnego zakonnikom arcybiskupa lwowskiego Grzegorza z Sanoka i kapituły lwowskiej i ufundował za Bramą Halicką drewniany kościół pw. św. Bernardyna i św. Andrzeja Apostoła. Cztery dokumenty pergaminowe to przywileje odpustowe: z 1822 r. na dzień św. Stefana węgierskiego⁶ i dla bractwa św. Anny, z 1884 r. z okazji jubileuszu 400-lecia śmierci bł. Jana z Dukli, zupełny dla kościoła św. Andrzeja Apostoła od 13 do 20 lipca, a dla innych kościołów bernardyńskich w Galicji od 13 do 15 lipca, z 1903 r. cząstkowy 70 dni dla osób odmawiających responsorium *Si requiras gratias...* na cześć bł. Jana z Dukli.

Wydanie i tłumaczenia

W niniejszym opracowaniu kierowałem się wskazówkami zawartymi w instrukcji wydanej pod redakcją Kazimierza LEPSZEGO pt. *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, Wrocław 1953. Opis wybranych jednostek archiwalnych wykonałem na podstawie opracowania H. E. WYCZAWSKIEGO, *Katalog Archiwum Prowincji OO. Bernardynów w Krakowie*, ABMK 3–6, 1961–1963 (i nadbitka Lublin 1961). Zgodnie z oryginałem rękopisu zachowałem pisownię języka łacińskiego. Używane w pracy skróty zaczerpnąłem z *Encyklopedii katolickiej. Wykaz skrótów*, oprac. J. WARMIŃSKI, Lublin 2010.

6 Relikwie św. Stefana w postaci ręki skierowanej palcami do góry ofiarował królewicz Jan Kazimierz Waza w 1636 r. jako wotum za uzdrowienie przy grobie św. Jana z Dukli w kościele bernardynów we Lwowie. Obecnie można je oglądać w Muzeum Prowincji oo. Bernardynów w Leżajsku.

Edycja

I. Dokumenty papierowe

1

Warszawa, 31 VIII 1571

Zygmunt August, król Polski, transumuje dokument:

a) Lwów, 11 VI 1571

Wacław Wygnanowski, wikariusz in spiritualibus i oficjał generalny lwowski, zatwierdza i przyjmuje do oblaty przedstawiony mu przez Michała garncarza, z Przedmieścia Halickiego, małżonka zmarłej Doroty Duchnickiej, jej testament:

1) Lwów, 29 X 1569

Dorota Duchnicka ostatnią wolą rozporządza swym majątkiem na rzecz małżonka, krewnych i klasztoru bernardynów we Lwowie.

Or.: APBK, dok. nr 164. Dokument papierowy o wymiarach 210 x 325 mm, złożony z czterech kart zszytych nicią, z dziurami na zgięciach. Tekst w językach łacińskim i polskim wypisany na kartach 2–3v. Karty 1–1v, 4–4v niezapisane. Pod tekstem podpisy Franciszka Krasieńskiego oraz pieczęć mniejsza koronna, wyciśnięta przez papier w czerwonym wosku, dobrze zachowana⁷. In dorso streszczenie współczesne i sygnatura „N.1/6”.

[k. 2] Sigismundus Augustus⁸ Dei gra[tia] Rex Poloniae^a Magnus DUX Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiaeq[ue]⁹ nec[non] d[omi]nus et haeres.

Significamus p[raese]ntibus literis nostris quorum interest universis. Exhibitas esse coram nobis li[tte]ras m[anu] papiro scriptas. Ex actis consistorii Leopoliens[is]¹⁰ emanatas, sigilloq[ue] vicarii in spiritualibus et officialis generalis Leopoliensis fulcitas et manu notarii publici subscriptas sanas salvas et omni suspicionis nota carentes, continentes in se ordinationem testamentariam per honestam olim Dorotaeam Duchniczka honesti Michaelis Lutifiguli¹¹ concivis Leopoliens[is] consortem, de co[n]sensu mariti sui praefati fact[am]. Supplicatumq[ue] esse nobis ut easdem autoritate ma[iestatis] Regia approbare et confirmare dignaremur. Quarum quidem li[tte]rarum tenor talis est. Anno Domini M-o D-o LXXI-o die v[er]o lunae XI mensis Junii honestus Michael Lutifigulus extra portam halicien[sem] in suburbio Leopoliens[is]. Honestae olim Dorotheae Duchniczka maritus. Ad acta personaliter comparens verifican[da] contenta testamenti per praefatam olim Dorotaeam uxorem suam facti tempore aerae pestiferae manu religiosi Simonis Ordinis

a W oryginalne: *poloniae*.

⁷ M. GUMOWSKI, *Pieczęcie królów polskich*, Kraków 1920, fig. 54.

⁸ Zygmunt II August, król Polski (1548–1572).

⁹ *Lithuania* (Litwa), *Russia* (Rosja), *Prussia* (Prusy), *Masovia* (Mazowsze), *Samogitia* (Żmudz).

¹⁰ L. DZIEDZICKI, *Lwów*, s. 510.

¹¹ Mieszczanie, na co wskazuje określenie *honesti*, Dorota Duchnicka oraz jej mąż Michał garncarz mieszkali na Przedmieściu Halickim Lwowa, N. GOLICHOŃSKI, *Kościół oo. Bernardynów we Lwowie*, Lwów 1911, s. 63.

Minorum¹² actu presbiteri, in p[raese]ntia advocati et iuratorum in testamento specificatorum et ad acta verifican[da] testa[me]n[ti] scriptu[m] una[n^b]imi voto et consensu praefatorum coniu[ug]um ad id acceden[tis] continua[tio]n[is] terminum cridae ipsi ob adversam la[ti^d]tudinem hucusq[ue] prorogatum palam ac per expressum recognovit hanc fuisse et e[ss]e ultimam ipsorum voluntatem. Superest omnia et singula ut in testamento iudicialiter exhibito continentur et sunt scripta vere consencien[tia]. Facta[ue] recognitione h[uius]mo[d]i peciit testamentum praefatum pro sua parte et uxoris demortue voluntate in contumaciam omnium et singulorum cittatorum et non comparentium, aliorumq[ue] compar[e]ntium sed non impugnantium, in omnibus punctis clausulis, conditionibus et articulis, confirmari, approbari, ratificari et robur perpetuae firmitatis pariter et decretum apponi immunitatiq[ue] ecclesiasticae tanquam piam causam ascribi. Cuius quidem testamenti seu ultimae voluntatis tenor est talis ut sequitur.

Zygmunt August, z łaski Bożej król Polski, wielki książę Litwy, Rusi, Prus, Mazowsza oraz Pan i Dziedzic Żmudzi.

Obecnym pismem oznajmiamy wszystkim, których sprawa dotyczy.

Zostało nam przedstawione pismo, ręcznie na papierze napisane, pochodzące z akt konsystorza lwowskiego, potwierdzone pieczęcią lwowskiego wikariusza in spiritualibus i oficjała generalnego oraz uwierzytelnione własnoręcznym podpisem notariusza publicznego. Jest to pismo w dobrym stanie, nieuszkodzone i wolne od wszelkich podejrzeń. W piśmie zawarte jest rozporządzenie testamentowe sporządzone przez świętej pamięci Dorotę Duchnicką za zgodą jej szanownego męża Michała, garncarza, obywatela Lwowa. Pokornie nas proszono, abyśmy zechcieli to pismo zatwierdzić powagą królewskiego majestatu i nadać mu moc prawną. Treść pisma jest następująca:

W poniedziałek 11 czerwca roku Pańskiego 1571 mieszczanin Michał, garncarz, mieszkający na Przedmieściu Halickim Lwowa, mąż nieżyjącej już Doroty Duchnickiej, zjawił się osobiście w urzędzie w celu sprawdzenia treści testamentu sporządzonego w czasie zarazy przez wyżej wymienioną zmarłą Dorotę, jego żonę. Testament spisał zakonnik Szymon z Zakonu Braci Mniejszych, kapłan, w obecności wójta i sędziów przysięgłych, wymienionych w testamencie i przy sprawdzaniu akt testamentu, napisanego na wspólne życzenie i za zgodą obojga wspomnianych małżonków. Z czasem coraz trudniej im było stawać przed sądem z powodu słabego zdrowia i wyraźnie przeciaganego postępowania sądowego. [W tej sytuacji Michał] po sprawdzeniu, że testament jest całkowicie zgodny z prawdą, uznał, że taka była i jest ich ostatnia wola. Następnie w imieniu swoim i zmarłej żony poprosił, aby wspomniany testament został zatwierdzony i uzyskał wieczną moc wobec prawa razem ze wszystkimi warunkami, zastrzeżeniami i artykułami, mimo nieobecności wielu pozwanych, lecz nieprzybyłych, i tych, którzy stają przed sądem, lecz nie odpowiadają na zarzuty. Prosił również, by do przywileju kościelnego dołączyć dekret uznający, że testament ma cel charytatywny.

b Miejsce zniszczone, nieczytelna jedna litera.

c Miejsce zniszczone, nieczytelna jedna litera.

d Miejsce zniszczone, nieczytelne dwie litery.

12 Szymon, bernardyn lwowski, spowiednik.

Зигмунт Август, з Божої ласки король Польщі, великий князь Литви, Русі, Пруссії, Мазовша, а також Господар і Спадкоємець Жмуди.

Цим листом повідомляємо всіх, до кого цей лист скеровано.

З актів львівського консисторії ми отримали лист, рукопис, затверджений печаттю львівського вікарія "in spiritualibus" і генерального офіціала, а також, - власноруч увірогіднене підписом публічного нотаріуса. Лист знаходиться в доброму стані, неушкоджений і вільний від всіляких застережень. В листі знаходиться заповіт на успадкування, складений, святої пам'яті, Доротою Духницькою, за згодою шановного свого чоловіка Михайла, гончара, громадянина Львова. Нас покірно попрошено, щоб ми захотіли цей лист підтвердити повагою королівської гідності і уділити йому правну (юридичну) силу. Лист є наступного змісту:

В понеділок 11 червня року Господнього 1571 міщанин Михайло, гончар, що проживає в Галицькому передмісті Львова, чоловік покійної Дороти Духницької, особисто з'явився до уряду, щоб перевірити зміст заповіту на успадкування, котрий було складено вищезгаданою Доротою, його жінкою, котра померла підчас епідемії. Заповіт написав чернець Симон з Ордену Менших Братів, священник, в присутності старости та присяжних суддів, про котрих згадується в заповіті і при перевірці акту заповіту, котрий було написано на спільне прохання і за узгодженням обох членів подружжя. З часом для них було щораз важче з'являтися до суду через слабкий стан здоров'я і затяжного судового процесу. [В такій ситуації Михайло] після перевірки, яка запевнила, що заповіт цілковито відповідає істині, підтвердив, що дійсно така була і є їх остання воля. Потім, від свого імені та імені своєї померлої жінки попросив, щоб вищезгаданий заповіт був затверджений і отримав вічну силу щодо права разом з усіма умовами, застереженнями і артикулами, незважаючи на відсутність багатьох покликаних, тих, що не прибули і тих, присутніх у суді, котрі не відповідають на заклики. Також просив, щоб до церковного привілею додати декрет, котрий визнає, що заповіт має благодійну ціль.

Roku od narodzenia Bożego 1569 w święto świętych Apostołów Szymona i Judy [29 X] godziny osiemnasty. Ja Dorotha Duchniczka, aczkolwiek według ciała niemocna, ale rozumu zupełnego i pamięci dobrej, iżem się, jeszcze za dobrego zdrowia, wielokroć rozmawiała [k. 2v] z Michałem, małżonkiem swoim, jakoby majątności, nam od Pana Boga ku używaniu doczesnemu użyczona, po śmierci nas obydwu dobrze była rozszafowana¹³, a duszom naszym i wszystkich przodków pożyteczna. Dla tej przyczyny, gdzie mnie Pan Bóg raczył złożyć niemocą, miałam te mocną wolą i z Michałem, małżonkiem moiem, wziąć z miasta urzędku¹⁴ testamentowi swemu. Alem temu rozumiała, żeby był nie przyszedł w dom nasz zapowietrzony¹⁵, wiedząc, że [w] sobie każdy nosi zdrowie i domu swojego. A przetom

13 rozszafować – rozdać.

14 Urzędnik miejski, który miałby sporządzić testament.

15 dom zapowietrzony – dom, w którym panuje epidemia, zarażony.

uprosiła urzędu przedmiejskiego, jako Pana Kaspra siodlarza i lethwojtha^e, Pana Augustina malarza i przyjezdznika, Pana Kaspra coralia¹⁶ i przyjezdznika. Ku tym namienionem uprosiłam z małżonkiem swem ojca Szczepana¹⁷, bernardyńskiego g[w^f]ardiana, z ojcem Simonem, spowiednikiem moim, który pisał ten to testament. A jam przywodziła tymi słowy: Ja Dorotha, napirwej policzam dusze moje Panu Bogu, stwórcielowi mojemu, a ciału swemu obieram pogrzeb w kościele świętego Andrzeja u Bernardynów¹⁸. Na ten to mój pogrzeb oddalam Michałowi małżonkowi sterdzieści złotych w płóciennem worku, aby z tego worku zapłacił od psalterza, vigillii, od procesyje, dzwonienia, żalom, msze, i Bernardynom, i kopaczom od dołu¹⁹. Z tegoż też worka będzie winien Michał zapłacić haftarz[ow^g]i od roboty szczytu do kapy białej no[w^h]ej.

Na kielich i na patyne oddała do bernardyńskiego kościoła, z wolą małżonkową, dwa pasy i sześć liszek²⁰ srebrnych, mieści pozłocistych, tkaneczke²¹ na szczyt. Używanie wszystkiego mienia aż do śmierci odkazuje małżonkowi Michałowi, a po Michałowy śmierci, odkazuje wszystek ogród, który się poczyna od Simonowe[g]o płotu aż do hortu²² bernardyńskiego, na tenże klasztor. Odkazuje, na co zezwolił i małżonek przed urzędem. Dwa domy, jeden, w którym mieszkam, a drugi, w którym mieszka Jan Starosta, odkazuje Michałowi, małżonkowi, do jego śmierci, a po śmierci jego niechaj i da w równy dział między moje i jego przyjaciele. Na wykupienie pół domu Valentowskie[g]o dałam półtora złoty i dziesięć złotych. Tegoż też niechaj Michał używa do śmierci, a po je[g]o śmierci niechaj idzie w równy dział między moje i jego przyjaciele. Jatki²³ garncarskie i ogroda na ulicy Themrikowej²⁴ niechaj do śmierci Michał używa, a za dusze moje niechaj dobrze działa, po jego śmierci niechaj [k. 3] idzie w równy dział między przyjaciele moje i jego. Pan Jan Zaleski²⁵ dłużeń mi sterdzieści złotych, z których niechaj dadzam Wojciechowi²⁶, siostrzeńcowi memu, dziesięć

e lethwojth – znawca prawa niemieckiego, z niem. *Landvogt*, z łac. *advocatus surrogatus*, czyli „podwójci”, J. PRASNIK, *Miasta w Polsce* (Wiedza Współczesna), Lwów [b.r.w.], s. 44. Struktury władzy sądowniczej we Lwowie przedstawił: A. CZOŁOWSKI, *Pogląd na organizację i działalność dawnych władz miejskich do 1848 roku*, [w:] *Miasto Lwów w okresie samorządu 1870–1895*, Lwów 1896, s. 62.

f Opuszczenie umyślne, w oryginale jest „gardiana”.

g Miejsce zniszczone, nieczytelne dwie litery.

h Miejsce zniszczone, nieczytelna jedna litera.

16 *corallium* – koral (prawdopodobnie wytwórca naszyjników; nazwy zawodów pełniły funkcję nazwiska).

17 Szczepan, gwardian bernardyńskiego klasztoru we Lwowie.

18 Bernardyński kościół klasztorny we Lwowie nosił wezwania św. św. Bernardyna ze Sieny i Andrzeja Apostoła.

19 H. E. WYCZAŃSKI, *Księgi mszalne jako źródło historyczne. (Uwagi na marginesie najstarszych bernardyńskich ksiąg mszalnych)*, ABMK, 7, 1963, s. 57–58.

20 *liszka* – lis.

21 *tkaneczka* – tkanina, wstążka.

22 tu (z łac.): ogród.

23 *jatka* – budka, kram.

24 Ul. Themrikowa we Lwowie.

25 Jan Zaleski, szlachcic.

26 Wojciech, siostrzeniec Doroty Duchnickiej.

złoty. Temuż też odkazuje osiem knaflów²⁷ pozłocistych. Z tego długu u Pana Zaleskiego odkazuje Gregłowi Skrobichowi, który mieszka w Radimnie²⁸, dziesięć złotych i złote trepelie²⁹ i szubeczke samlestowam³⁰ nieboszcziczki Jewki³¹, córki mojej, jego dziewce. Ostatek długu tegoż Pana Zaleskie[g]o, dwadzieścia złotych, niechaj rozdzielam między moje siostry, z których jedna mieszka w Drohowczu³², druga w Wilkulczyczach³³, trzecia w Brzozowie³⁴. Sobek piekarz dłużeń mi bel złotych dziewięćdziesiąt, ale mi potem dał trzydzieści złotych, z którychem go nie kwitowała. Teraz daruje go dziesięć złotych i z Jadwigam, małżonkom je[g]o. Jeszcze mi został pięćdziesiąt złotych, z których będzie winien [Sobek] dać mniszkom³⁵ dziesięć złotych na oprawę³⁶ klasztoru, a Bernardynom dwadzieścia złotych, także na oprawę klasztoru, a ostatek tego długu u Sobka, to jest dwadzieścia złotych, niechaj będzie rozdano między moje i małżonkowe przyjaciele. [...] Na budowanie klasztoru święte[g]o Fran[cisz]ka³⁷, w mieście pogorzałego, odkazuje pięćdziesiąt złotych. Tkaneczke perłową³⁸ nieboszcziczki Jewki odkazuje na krzyżyk do humerała, do bernardyńskiego kościoła. Czynszu jedenaście złotych, które mi ma dać z domu Jan Starosta na przyszłą wielkanoc, odkazuje Michałowi, małżonkowi. Jagnieszce³⁹, siostrzenicy mojej, która mi siedm lat służyła i po dziś jeszcze służy, odkazuje suknią odziewalną⁴⁰ i subke kitajczaną, obłóczystą⁴¹ i czapke aksamitną, i dwa rabeczki⁴², i rantuch⁴³, i dwie podwiczce⁴⁴.

i Opuszczenie umyślne.

j Miejsce zniszczone, nieczytelne cztery litery.

27 *knafel* – guzik, kłamra.

28 Radymno – miasteczko w pow. jarosławskim, 118 km od Lwowa, M. MACISZEWSKI, *Radymno*, [w:] SGKP, t. 9, Warszawa 1888, s. 458.

29 *trepelia* – draperia, zasłony ułożone w fałdy.

30 *szubeczka samlestowa* – sukienka podbita futrem.

31 Ewa, zmarła córka Doroty Duchnickiej.

32 Drohowicze (Drohowycze) – wieś w pow. bobreckim, B. ROZWADOWSKI, *Drohowicze*, [w:] SGKP, t. 2, Warszawa 1881, s. 158.

33 Wilkulczyce – wieś w pow. brzezińskim, B. CHLEBOWSKI, *Wilkuczyce*, [w:] *ibidem*, t. 13, Warszawa 1893, s. 485.

34 Brzozów – miasto na międzyrzeczu Wisłoki i Sanu, F. SULIMIERSKI, *Brzozów*, [w:] *ibidem*, t. 1, Warszawa 1880, s. 425.

35 Prawdopodobnie bernardynkom we Lwowie.

36 *oprawa* – tu: wyposażenie.

37 W 1564 r. na skutek pożaru został zniszczony kościół i klasztor franciszkanów konwentualnych we Lwowie, D. ZUBRZYCKI, *Kronika miasta Lwowa, 1340–1785*, Lwów 1844, s. 187–188.

38 *tkaneczka* – zob. przyp. 21.

39 Agnieszka, siostrzenica Doroty Duchnickiej.

40 *odziewalna* – ubraniowa.

41 *szubka kitajczana, obłóczysta* – suknia podbita jedwabiem, na kształt obłoku. Sztuka kitajki równała się długości 85–95 łokci, łokieć lwowski natomiast wynosił 0,59 m, A. DZIUBIŃSKI, *Na szlakach orientu. Handel między Polską a imperium osmańskim w XVI–XVIII wieku* (Monografie Fundacji na rzecz Nauki Polskiej, Seria Humanistyczna), Wrocław 1998², s. 291.

42 *rąbeczek* – tu: chustka.

43 *rańtuch* – chustka.

44 *podwiczka* – tu: welonik, zasłonka.

Tantum de isto testamento

Et r[evere]ndus dominus Venceslaus Vignanowski⁴⁵ can[oni]cus vicariusq[ue] in spiritua-
libus et officialis g[e]n[er]alis Leopoliensis visa co[n]tumacia dictorum cttatorum diu-
cius ultra solitam hora[m] expectatorum et non comparentiu[m] neq[ue] con[cessum]
h[uius]mo[d]i testamentum dicere sive opponere curan[tium] reputavimus non immerito
iusticia suadente contumaces et in eor[um] contumaciam tanq[ue] legitimum [k. 3v] et
officiosum in omnibus illius punctis co[n]ditionibus et clausulis universis approban[dum]
ratifican[dum] et confirman[dum] duximus. Receptis ante omnia nonnullis testibus fide di-
gnis pro verificac[i]on[e] et recognitione contentorum p[rae]inserti testamenti, v[ideli]cet
advocatum et iurat[ores] superius in testamento specificat[os]. Prout approbamus, confir-
mamus, ratificamus roburq[ue] auc[torita]tis ordinariae de super et decretum apponimus.
In Dei nomine praesen[tibus] r[evere]ndis et discretis dominis Clemente Poniatowski⁴⁶,
Christophoro Staranowski⁴⁷, canonicis Leopoliensibus]. Et me Sebastiano⁴⁸ Opatowio⁴⁹
pub[li]co et coram memorato d[omi]no vicario actor[um] scriba.

Extract[um] ex actis co[n]sistorii Leopoliens[is] sigilloq[ue] r[evere]ndi d[omi]ni vicarii su-
pramemorati co[m]munit[um] et cu[m] suo originali concordat in toto.

Sebastianus Opatowius publicus et actorum Leopoliens[ium] scriba manu p[ro]pria.

Nos itaq[ue] Sigismundus Augustus REX praenominatus supplicationi hui[us]k[omi]di be-
nigne annuentes praehinsertas [litte]ras approbamus, confir[mam]us et ratificamus de-
cernen[tes] c[aus]as et omnia in eis contenta robur debite firmitatis obtinere debere. In
cuius rei fidem sigillum sigillum n[ostro]rum p[rae]sentibus est appresum. Datum Warsza-
vie die ultima mensis Augusti anno d[omi]ni MDLXXI Regni vero n[ostri] XL-o.

Relatio r[evere]ndi Francisci Craszinski⁵⁰ praepositi Plocensis archidiaconi Warszovien[sis]
et R[ei] P[ublice] vicecan[cellarius].

Franciscus Crasinski R. P. vicecancell[arius] m.p.ⁿ

k Miejsce zniszczone, nieczytelne dwie litery.

l Miejsce zniszczone, nieczytelne pięć liter.

m Miejsce zniszczone, nieczytelne trzy litery.

n Inna ręka.

45 Wacław Wygnanowski, kanonik kapituły lwowskiej, oficjał generalny lwowski, *Herbarz polski Kaspra Niesieckiego powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopismów, dowodów urzędowych i wydany przez Jana Nepomucena Bobrowicza* (dalej: NIESIECKI), t. 9, [T-W], Warszawa 1988², s. 454.

46 Klemens Poniatowski, kanonik kapituły lwowskiej, T. PIRAWSKI, *Relatio status almae archidioecesis Leopoliensis*, wyd. K. J. HECK, Lwów 1893, s. 63.

47 Krzysztof Staranowski, kanonik kapituły lwowskiej; T. PIRAWSKI podaje „Stmanowski Christophorus” (*ibidem*, s. 63).

48 Sebastian z Opatowa (Opatowczyk), pisarz ziemski lwowski.

49 Opatów – miasto powiatowe nad rzeką Opatówką, E. CALLIER, *Opatów*, [w:] SGKP, t. 7, Warszawa 1886, s. 545.

50 Franciszek Krasieński h. Ślepowron (1525–1577), podkanclerzy koronny, biskup krakowski, W. URBAN, *Krasieński Franciszek*, [w:] *Polski słownik biograficzny* (dalej: PSB), t. 15, Wrocław 1970, s. 171.

O samym testamencie

Wielebny pan Waclaw Wygnanowski, kanonik i wikariusz in spiritualibus oraz oficjal generalny lwowski.

Biorąc pod uwagę nieobecność wymienionych pozwanych, oczekiwanych zwykle ponad godzinę i niestawiających się przed sądem – aby z jednej strony nie wyrazić zgody na potwierdzenie testamentu, a z drugiej wyraźnie go nie kwestionować – słusznie i roztropnie uznaliśmy ich za nieposłusznych i podczas ich nieobecności przyjęliśmy testament, jako oficjalny i zgodny z prawem we wszystkich punktach, warunkach i klauzulach.

Wcześniej jednak przesłuchaliśmy, dla ustalenia prawdy i rozpoznania treści dołączonego testamentu, wiarygodnych świadków, przede wszystkim wójta i sędziów przysięgłych, wymienionych już w testamencie.

Wskutek tego testament ten uznajemy i potwierdzamy. Ponadto nadajemy mu moc prawną i dołączamy dekret. Czynimy to w imię Boga, w obecności wielbnych i przezornych panów: Klemensa Poniatowskiego i Krzysztofa Staranowskiego, kanoników lwowskich, także w mojej obecności: Sebastiana z Opatowa, urzędnika państwowego, i w obecności wspomnianego pana wikariusza i notariusza publicznego rozpraw sądowych.

Wyciąg z aktów konsystorza lwowskiego, opatrzony pieczęcią wielbnego, wyżej wymienionego, pana wikariusza, zgodny w pełni z oryginałem.

Sebastian z Opatowa, urzędnik państwowy i lwowski notariusz publiczny.

/podpis własnoręczny/

My przeto, Zygmunt August król, wyżej wymieniony, przychylając się łaskawie do tej prośby, dołączone wyżej pismo zatwierdzamy i ratyfikujemy je, postanawiając, że sprawy i wszystkie treści w nim zawarte mają otrzymać odpowiednią moc prawa. Na znak wiarygodności odcisnięto na piśmie naszą pieczęć. Dano w Warszawie w ostatnim dniu sierpnia w roku Pańskim 1571, w 40. roku naszego panowania.

Relacja wielbnego Franciszka Krasieńskiego, prepozyta plockiego, archidiacona warszawskiego i podkanclerzego koronnego.

Franciszek Krasieński podkanclerzy koronny.

Про сам заповіт

Вельмишановний пан Вацлав Вугнановскі, канонік і вікарій “in spiritualibus”, а також львівський офіціал.

Беручи під увагу відсутність згаданих покликаних, котрі після години очікування, не прибули в суд, – к щоб, з одної сторони не виразити згоди на підтвердження заповіту, а з другої, – щоб виразно його не заперечувати, – слушно і мудро ми визнали їх неслухняними і підчас їх відсутності затвердили заповіт як офіційний і згідний з правом у всіх пунктах, умовах і клязулах.

Однак раніше, щоб дійти до істини і визнати зміст доданого заповіту, як згідний з правом, ми вислухали вірогідних свідків, передусім – старосту і суддів присяжних, про котрих є згадка в заповіті.

Отже, даний заповіт підтверджуємо і визнаємо, як згідний з правом (законом). Надто вділяємо правну силу і додаємо декрет. Чинимо це в ім'я Бога, в присутності вельмишановних та наочних свідків: Клеменса Понятовського і Кишиштофа Старановського, львівських каноніків, а також у моїй присутності: Себатіан з Опатова, державного чиновника і в присутності вищезгаданого пана вікарія і публічного нотаріуса судових слідств.

Витяг з актів львівського консистора є забезпечений печаткою вельмишановного, вищезгаданого пана вікарія і повністю згідний з оригіналом.

*Себастьян з Опатова, державний чиновник і публічний львівський нотаріус
/власноручний підпис/*

Ми, Зигмунт Август, вищезгаданий король, ласкаво прихилиючись до цього прохання, доданий вищезгаданий лист затверджуємо і ратифікуємо, постановляючи, що всі справи і зміст, який вони містять, мають отримати відповідну правну силу. На знак вірогідності на листі витиснуто нашу печать. Видано в Варшаві в останній день серпня 1571 Року Господнього, на 40 році нашого панування.

Звіт вельмишановного Францішка Красіньського, плоцького преозита, варшавського архидиякона і коронного підканцлера.

Францішек Красіньські коронний підканцлер.

2

Lwów, 14 IX 1578

Stefan, król Polski, nakazuje burmistrzowi i rajcom miasta Lwowa dopilnować, aby opiekunowie dzieci po zmarłej Dorocie, żonie Michała, oddali bernardynom lwowskim ogród zapisany im przez Dorotę w testamencie.

Or.: APBK, dok. nr 165. Dokument papierowy o wymiarach 210 x 325 mm, dobrze zachowany, z dwiema dziurkami na zgięciach. Tekst w języku łacińskim wypisany na karcie 1. Na górnym marginesie sygnatura 1/1570. Pod tekstem podpis króla i pieczęć mniejsza koronna, wyciśnięta przez papier w czerwonym wosku zlepiającym obie karty⁵¹. In dorso streszczenie z XVII w. i sygnatura „N.14”.

Druk: F. WALIGÓRSKI, *Historia fundacyi kościołów i klasztorów lwowskich, „Rozmaitości Lwowskie”, 36, 1858, s. 285–286.*

Stephanus⁵² Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, etc. nec non Transilvaniae⁵³ Princeps.

Famatis proconsuli et consulibus, civitatis n[ost]rae Leopoliensis fidelibus nobis dilectis, gratiam n[ost]ram Regiam, famati fideles dilecti. Expositum est nobis nomine religiosorum

51 M. GUMOWSKI, *Pieczęcie*, fig. 67.

52 Stefan Batory, król Polski (1575–1586).

53 Transilvania (Siedmiogród).

fratrum Ordinis sancti Bernardini⁵⁴, quod tutores liberorum derelictoru[m] secundi matrimonii, olim providi Michaelis⁵⁵ suburbani Leopoliensis, hortum in suburbio Leopoliensi consisten[tem], per honestam olim Dorotheam⁵⁶ coniugem primi matrimonii dicti Michaelis, supranominatis fratribus Ordinis Sancti Bernardini testamento cum consensu mariti sui inscriptu[m] ac legatu[m] p[rae]textu cuiusdam successionis possidere ac tenere non admittunt im[mo] vero ultimae voluntati et ordinationi olim honestae Dorothae legitime facte contradicunt, non sine magno damno et p[rae]iudicio supranominatoru[m] fratru[m] Ordinis Sancti Bernardini. Cum autem et iure divino et humano cautu[m] sit et usu etiam illud observetur, omnes ultimas voluntates et testamenta teneri ac inviolabi[li]ter observari debere. Volumus et fid[elitatibus] v[est]ris serio mandamus ut quamprimu[m] praesentibus requisitae fuerint, supranominatis fratribus Ordinis Sancti Bernardini possessionem et usum fructum horti supranominati iuxta ordinationem et ultimam voluntatem dictae Dorotheae omni mora ac tergi versati[o]ne semota dent tradant et assignent ea[que] pacifice et quiete autoritate officii sui utifrui faciant, nec ipsis a supranominatis tutorib[us] in possidendo eo molestiam aliquam inferri permittant. Secus pro gratia nostra debito[que] sui officii fid[elitatis] v[est]rae non facturae. Datum Leopoli die quatuordecima mensis Septembris anno Domini MDLXX octavo. Regni vero nostri anno tertio.

Stephanus rex m.p.⁶

Stefan, z łaski Bożej król Polski, wielki książę Litwy, Rusi, Prus, Mazowsza, Żmudzi itd., a także książę Siedmiogrodu.

Znakomitym urzędnikom: burmistrzowi i radnym naszego miasta Lwowa, umiłowanym nam poddanym: łaska nasza królewska. Znakomici i drodzy poddani. Wyjaśniono nam w imieniu braci zakonnych Zakonu Świętego Bernardyna, że opiekunowie pozostawionych dzieci z drugiego małżeństwa zmarłego Michała z przedmieścia Lwowa nie pozwalają [braciom zakonnym] wejść w posiadanie i zarządzać ogrodem znajdującym się na przedmieściu Lwowa, który został przeznaczony i zapisany braciom Zakonu Świętego Bernardyna w testamencie przez zmarłą już pierwszą żonę wspomnianego Michała, Dorotę, za zgodą jej męża. Pod pozorem jakiegoś dziedziczenia [opiekunowie] nie tylko nie dopuszczają do przejęcia go na własność przez braci zakonnych, lecz sprzeciwiają się także testamentowi sporządzonemu zgodnie z prawem przez nieżyjącą już Dorotę. Łączy się to z wielką szkodą i krzywdą wspomnianych wyżej braci Zakonu Świętego Bernardyna. Tymczasem na mocy prawa Bożego i ludzkiego trzeba się troszczyć i przestrzegać, także w praktyce, aby ostatnie życzenia i testamenty pozostawione przez zmarłych były zachowywane bez żadnych zmian.

o Miejsce zniszczone, nieczytelna jedna litera.

6 Inna ręka wystawcy.

54 Zakon Braci Mniejszych obserwantów, w Polsce zwanych bernardynami od wezwania pierwszych świętyń (św. Bernardyna ze Sieny).

55 Michał garncarz, mąż Doroty Duchnickiej, zob. przyp. 11.

56 Dorota Duchnicka, zob. przyp. 11.

Postanawiamy zatem i obecnym pismem wam, jako naszym podwładnym, poważnie polecamy, aby [opiekunowie] jak najszybciej zwrócili wspomnianym wyżej braciom Zakonu Świętego Bernardyna posiadanie i używanie wymienionego wcześniej ogrodu, zgodnie z zarządzeniem i ostatnią wolą wspomnianej Doroty. Niech zrobią to bez zwłoki i ociągania się. Na mocy swego urzędu sprawcie, by przekazali wszystko, co trzeba, i nie stwarzali nowych przeszkód. Ze względu na naszą życzliwość i wasz obowiązek jako poddanych nie postępujcie inaczej. Dano we Lwowie w dniu 14 września w roku Pańskim 1578. W 3. roku naszego panowania.

Stefan, król, podpis własnoręczny.

Стефан, з Божої ласки король Польщі, великий князь Литви, Русі, Пруссії, Мазовша, Жмуди, і.т.д., а також князь Семигороду.

Славетним чиновникам: бургомістру і радним нашого міста Львова, улюбленим нами підданам: наша королівська ласкавість. Славні і дорогі піддані. Від імені братів Ордену Святого Бернардина нам витлумачено, що опікуни залишених дітей з другого подружнього зв'язку померлого Михаїла з передмістя Львова, не дозволяють [братам] посідати у власність і розпоряджатись земельною ділянкою, котра знаходиться на передмісті Львова, і котра була призначена і переписана в заповіті на братів Ордену Святого Бернардина покійною Доротою, першою жінкою вищезгаданого Михаїла, за його ж згодою. З причини нібито якогось спадку [опікуни] не тільки не дозволяють братам бути власниками спадку, але й заперечують також сам заповіт, написаний згідно з правом покійною нині Доротою. Такі дії шкодять і кривдять вищезгаданих братів Ордену Святого Бернардина. Тим часом, в силі Божого та людського закону, потрібно подбати і потурбуватись також і на практиці, щоб останні бажання і заповіт, котрий залишили покійні, без жодних змін було виконано.

Постановлюємо отже і цим листом Вам, нашим підвладним, з цілою повагою наказуємо, щоб [опікуни] як найшвидше повернули вищезгаданам братам Ордену Святого Бернардина маєток і користування вищезгаданною земельною ділянкою, згідно з розпорядженням і останньою волею згаданої покійної Дороти. Нехай то вчинять швидко і невідкладно. В силу свого уряду (повноважень) вчиніть, щоб повернули все, що потрібно і не створювали нових перешкод. З огляду на нашу доброзичливість і Ваш обов'язок, як підданих, не чиніть інакше. Дано у Львові дня 14 вересня 1578 Року Господнього. В 3 році нашого панування.

Стефан, король, власноручний підпис.

3

Lwów, 13 I 1601⁵⁷

Jan Dymitr Solikowski, arcybiskup lwowski, Jerzy Mniszech, wojewoda sandomierski i starosta lwowski, Stanisław Żółkiewski, kasztelan lwowski i hetman polny koronny, komisarze królew-

57 H. E. WYCZAŃSKI, *Katalog Archiwum Prowincji*, ABMK, 3, 1961, s. 86, określa datę dzienną wystawienia dokumentu na 17 stycznia. Datę 13 stycznia ustaliłem na podstawie wskazówek zawartych w: B. WŁODARSKI (red.), *Chronologia polska*, Warszawa 1957, s. 390.

scy do zbadania możliwości przebudowy drewnianego kościoła i klasztoru bernardynów na Przedmieściu Halickim we Lwowie na budowę z kamienia i cegły i dostosowania ich do obwarowań miejskich, powtarzają następujące dokumenty:

a) Warszawa, 10 III 1600

Zygmunt III, król Polski, na prośbę kustosza i całego konwentu bernardynów poza murami miasta Lwowa, pragnących przebudować drewniany kościół i klasztor na budowę z kamienia i cegły, wyznacza komisję do zbadania sprawy w osobach Jana Dymitra Solikowskiego, arcybiskupa lwowskiego, Jerzego Mniszcha, wojewody sandomierskiego i starosty lwowskiego, oraz Stanisława Żółkiewskiego, kasztelana lwowskiego i hetmana polnego koronnego, i nakazuje zasięgnąć rady w tej sprawie magistratu miasta Lwowa.

b) Warszawa, 10 III 1600

Zygmunt III, król Polski, zawiadamia burmistrza i rajców, wójta i ławników miasta Lwowa o powołaniu komisji do zbadania możliwości przebudowy drewnianego kościoła i klasztoru bernardynów poza murami Lwowa na budowę z kamienia i cegły i nakazuje im oświadczyć wymienionej komisji, czy zamierzona budowa nie będzie przeszkadzać w obronności miasta.

c) Lwów, 14 XI 1600

Jan Dymitr Solikowski, arcybiskup lwowski, Jerzy Mniszech, wojewoda sandomierski i starosta lwowski, Stanisław Żółkiewski, kasztelan lwowski i hetman polny koronny, komisarze królewscy, wzywają magistrat miasta Lwowa do stawienia się przed nimi 17 stycznia w sprawie przebudowy drewnianego kościoła i klasztoru bernardynów na budowę z kamienia i cegły. Komisarze po wysłuchaniu zdania magistratu godzą się na przebudowę, orzekają, że nowe budowę muszą być obwarowane i włączone w system obronny miasta, oraz nakazują powołać doświadczonych architektów i murarzy do wykonania planów według podanego szkicu.

Or.: APBK, dok. nr 169. Dokument papierowy o wymiarach 280 x 415 mm, bardzo zniszczony. Tekst w języku łacińskim wypisany na dwóch kartach papieru. Na karcie 2 znajduje się szkic planu budowy klasztoru i kościoła. Pod tekstem na karcie 2 trzy pieczęcie komisarzy królewskich wyciśnięte przez papier w czerwonym wosku. Pod nimi kolejno podpisy: Jo[anne]s Dem[etrius] Solik[owski] archiep[iscop]us Leop[oliensis] m.p.; Georgius Mniszek de Magna Kun-czyce palat[inus] Sandom[ieriensis] m.p.; Stan[nislaus] Zołkiewski capit[aneus] L[epoliensis] hetmanus, m.p. In dorso dwa streszczenia, sygnatura „N.6, secundo”. Na prawym marginesie zapiska „Porrexi Chrysostomus Łanieski plenipotens”.

Kopie: APBK, rps RGP-b-3, Archivium Provinciae Russiae, s. 16–23; rps XXII-a-1, Liber vitae seu catalogus fundatorum, confratrum et benefactorum conventus Leopoliensis, k. 23–26; rps XXII-1, Akta dotyczące administracji klasztoru Bernardynów we Lwowie, 1601–1939, s. 1–3, 5–9, 11–14, 26–32, 33–36.

Actum Leopoli in conventu seu monasterio religiosorum Fratrum Minorum de Observantia S. Francisci extra maenia civitatis eiusdem ante portam Halicien[sem] sito feria tertia ante festum S. Priscae virginis proxima. Anno Domini millesimo sexcentesimo primo.

Coram Illustri[ssimo] et R[evere]ndissimo in Christo Patre Domino Joanne Demetrio Solikowski⁵⁸ archiepiscopo Leopoliensi et Magnificis Dominis Georgio Mniszek de Magna Kunczice⁵⁹ Palatino Sandomirien[si]⁶⁰, Leopolien[si], Samborien[si]q[ue]⁶¹ etc. et Stanislawo Żółkiewsky⁶² castellano Leopolien[si] regni exercituum duce campestri Ratnen[si]q[ue]⁶³ etc. capitaneis in rem praesentem a sacra regia maiestate designatis commissariis praesentibus etiam ibidem g[e]n[er]osis Georgio Strusz⁶⁴ castellano Halicien[si], Petro Oźga⁶⁵ iudice, Josepho Naraiowsky⁶⁶ subiudice, Joanne Szwosowsky⁶⁷ notario terrestribus Leopolien[si], Sigismundo Poradowsky⁶⁸ vicecapitaneo Leopolien[si] aliisq[ue] nobilibus actum praesentem attentantibus.

Religiosi pater Benedictus⁶⁹ commissarius provinciae g[e]n[er]alis et Pater Simeon⁷⁰ custos cum patribus et fratribus conventus eiusdem in praesentia famatorum proconsulis consulum advocati et scabinorum eiusdem civitatis qui ad hunc actum speciali sac[rae] regiae m[aiesta]tis mandato et eorundem dominorum commissariorum literis innotescenciae vocati ac requisiti fuerant declarata primum humili et religiosa intentione sua, quod eo loci ob manifestam ligneorum templi et caenobii vetustatem, iam tum quoque ruinae ut apparebat obnoxiam de nova construenda firmiore fabrica eos cogitare ipsa cogeret necessitas, prodixerunt in eam rem literas commissionis sacrae regiae maiestatis domini sui clementissimi eo sub tenore verborum.

Sigismundus tertius⁷¹ Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeq[ue] etc. nec non Svecorum, Gottorum, Vandalorumq[ue]⁷² haereditarius Rex.

58 Jan Dymitr Solikowski h. Bończa (1539–1603), od 1583 r. arcybiskup lwowski, R. ARTUCHOWSKI, *Solikowski*, [w:] *Podręczna encyklopedia kościelna* (dalej: PEK), t. 35–36, Warszawa 1912, s. 412.

59 Jerzy Mniszech z Wielkich Kończyc h. własnego (ok. 1548–1613), kasztelan radomski, wojewoda sandomierski, E. OPALIŃSKI, *Mniszech (Mniszek) Jerzy*, [w:] PSB, t. 21, Wrocław 1976, s. 465.

60 B. CHLEBOWSKI, *Sandomierz*, [w:] SGKP, t. 10, Warszawa 1889, s. 268.

61 L. DZIEDZICKI, *Sambor, ibidem*, s. 227.

62 Stanisław Żółkiewski, syn Stanisława, wojewody ruskiego, kanclerz i hetman wielki koronny, NIESIECKI, t. 10, s. 185.

63 Ratno – miasteczko nad Prypecią, w pow. kowelskim, J. KRZYWICKI, *Ratno*, [w:] SGKP, t. 9, s. 542.

64 Jerzy Struś, kasztelan halicki, NIESIECKI, t. 8, s. 539.

65 Piotr Oźga z Ossy h. Rawicz (zm. 1671), podkomorzy lwowski. Piastował urząd pisarza ziemskiego lwowskiego, A. PRZYBOŚ, *Oźga Piotr*, [w:] PSB, t. 24, Wrocław 1979, s. 688.

66 Józef Narajowski, podsędek, następnie sędzia ziemski lwowski, NIESIECKI, t. 6, s. 518.

67 Jan Swoszewski (Swosowski), pisarz ziemski lwowski, poseł na sejm 1601 r., podkomorzy lwowski (1613), NIESIECKI, t. 8, s. 588.

68 Zygmunt Poradowski, podstarość i sędzia grodzki lwowski, NIESIECKI, t. 7, s. 388.

69 R. GUSTAW, *Gąsiorek Benedykt*, [w:] PSB, t. 7, Kraków 1948–1958, s. 340–341.

70 Symeon z Poznania (1600–1601), gwardian klasztoru bernardynów we Lwowie.

71 Zygmunt III Waza, król Polski (1587–1632).

72 *Livonia* (Inflanty), *Sueci* (Szwedzi), *Gotti* (Goci), *Vandali* (Wandalowie).

R[evere]n[dissim]o in Christo patri magnifico ac g[e]n[er]oso domino Joanni Demetrio Solikowsky archiepiscopo Leopoliens[is], Georgio Mniszek de Magna Kunczice palatino Sandomierien[si], Leopoliens[is], Samborien[si] capitaneo, Stanislao Żółkiewsky castellano Leopoliens[is] regni nostri cam[p]iductori Ratnen[si]q[ue] etc. capitaneo, sin[cer]e ac fideliter nobis dilectis gratiam nostram regiam. R[evere]n[dissi]me in Christo pater magnifice ac generose sincere ac fideliter nobis dilecte. Supplicatum est nobis nomine religiosorum custodis totiusq[ue] conventus sancti Francisci de observantia extra muros civitatis nostrae Leopoliens[is], ut eis templum ac monasterium ligneum vetustate collasum restaurare atq[ue] ex lapidibus ac lateribus reaedificare liceat, quod consilium cum non tantum eorum Ordini, verum etiam Republicae christianae non inutile futurum existimavimus, simulq[ue] vereremur ne eiusmodi templi ac monasterii structura munitioni civitatis nostrae Leopoliens[is] officeret, eam rem sincere ac fidel[iter] v[est]rae ad cognoscendum ac diiucandum et committend[um] nobis duximus, prout damus et committimus praesentibus literis nostris. Mandan[do] eisdem, ut die certo et competenti Leopolim conveniant atq[ue] ad praedictorum religiosorum monasterium descendant, vocatoq[ue] ad se magistratu civili Leopoliens[is] situm loci illius cum eodem magistratu civili considerent et utrum absq[ue] incommodo civitatis munitioni Leopoliens[is] ibidem templum ac monasterium ex lapidibus ac lateribus construi possit unanimi consilio ac iudicio statuunt atq[ue] decernant neq[ue] aliter pro gratia nostra officiorumq[ue] suorum debito sincere ac fidel[iter] v[est]rae faciant. In cuius rei fidem praesentes sigillo Regni communiri mandavimus. Dat[um] Varsaviae 10 mensis Martii anno Domini millesimo sexcentesimo regnorum nostrorum Poloniae tredecimo, Sveciae vero anno [se]ptimo.

Ex commisione sacrae regiae m[aiesta]tis propria.

Stan[islaus] Kochlewsky.

Ad M[a]g[ist]ratum etiam civilem in eodem negotio quod fuit sac[rae] Regiae M[aiesta]tis. Mandatum etiam produxerunt in tenore tali.

Sigismundus tertius Dei gratia Rex Poloniae...

[k. 1v] Spectabilibus ac famatis proconsuli consulibus advocato et scabinis civitatis nostrae Leopoliens[is]. Fid[eliter] nobis dilectis gratiam nostram regiam spectabiles et famati fid[eliter] nobis dilecti. Supplicatum est nobis nomine religiosi custodis totiusq[ue] conventus Ordinis S. Francisci de Observantia extra muros civitatis nostrae Leopoliens[is] ut eis templum ac monasterium in eodem loco, ubi iam ligneum vetustate consumptum s[un]t, ex lapidibus ac lateribus reaedificare liceat, cum vero eam rem ecclesiae Dei civitatiq[ue] Leopoliens[is] non inutilem futuram existimarem simulq[ue] vereremur ne ea structura munitioni civitatis nostrae Leopoliens[is] impedimento sit, designamus certos commissarios nostros qui una cum fidel[itibus] v[est]ris situm loci illius cognoscerent, et utrum absq[ue] detrimento munitionis civitatis Leopoliens[is] ibidem templum ac monasterium ex lapidibus ac lateribus reaedificari possit statuerent, proinde fid[elitates] v[est]ras hortatas esse volumus ut eo nomine a commissariis nostris requisitae, una cum eis hoc ne-

p Miejsce zniszczone, nieczytelna jedna litera.

r Miejsce zniszczone, nieczytelne dwie litery.

gotium expediant neq[ue] aliter pro gratia nostra officiorumque suorum debito faciant. Dat[um] Varschoviae in comitiis generalibus Regni die 10 mensis Martii. Anno Domini millesimo sexcentesimo regnorum nostrorum Poloniae tredecimo, Sveciae vero anno septimo.

Ad mandatum sacrae Regiae M[aiesta]tis proprium

Stan[islau]s Kochlewsky⁷³.

Tandem producta innotestentia a Dominis commissariis contra magistratum civilem edicta ex eadem proposuerunt hoc modo.

Joannes Demetrius Solikowsky Dei gratia Archiepiscopus Leopoliensis, Georgius Mniszek de Magna Kunczyce palatinus Sandomiriensis, Leopoliensis etc. capitaneus, Stanislaus Żółkiewsky castellanus Leopoliensis et regni exercituum dux campestris, com[isarii] a sac[ra] regia m[aiesta]te ad infrascriptum negotium obeundum designati. Vobis proconsuli consulis^s advocato et scabinis civitatis Leopoliensis innotescimus. Oblatas esse nobis sac[rae] regiae m[aiesta]tis literas, [qui]bus committere nobis ac mandare dignata est ut captato tempore certo Leopoli convenientes ad monasterium fratrum religiosorum conventus S. Francisci de Observantia extra muros civitatis Leopoliensis [si]tium descenderemus situmque loci illius vobiscum considerarem et an sine discommodo munitionis civitatis Leopoliensis ibidem templum ac monasterium ex lapidibus et lateribus construi a praefato conventu possit, unanimi consilio ac iudicio statueremus atque decerneremus. De qua commissione vobis intermino fidem faciemus. Quocirca mandamus vobis ut feria tertia ante festum S. Priscae virginis proxime ventura in loco commissionis huius expediendae supra specificatae legitime et peremptorie compareatis, negotium praesens et mandatum sacrae regiae m[aiesta]tis attentaturi. Dat[um] Leopoli feria tertia post festum S. Martini pontificis proxima anno Domini millesimo sexcentesimo.

Joannes Demetrius Solikowsky archiepiscopus Leopoliensis m.p.

Georgius Mniszek palatinus Sandomiriensis.

Stan[islau]s Żółkiewsky castell[anus] Leopoliensis hetman polny.

Quibus literis tam commissionis et mandati sac[rae] regiae m[aiesta]tis quam etiam innotestentiae commissarialis lectis iidem religiosi petierunt ut domini commissarii ad quod ipsis sacra regia m[aiesta]tas committere dignata est exequantur et ad suum deducant effectum.

Et ibidem comparentes personaliter famati proconsul et consules, advocatus et scabini civitatis eiusdem Leopoliensis ad eam religiosorum patrum requisitionem et affectationem allegaverunt: se mandato sac[rae] regiae m[aiesta]tis domini domini sui clementissimi pro debita sua subiectione paratos esse satisfacere, iisque rebus quae ad promovendum cultum et honorem divinum et ad fidelium animarum salutem serviunt ex pietate Christiana nolle quidquam resistere et contravenire: sed quoniam a maioribus suis id acceperunt in eius civitatis suburbiis propter securiores contra hostium insulens, munitiones et defensiones murata aliqua aedificia admittantur silentio id praeterire non possunt. Si tamen ad eius

s Miejsce zniszczone, nieczytelne dwie litery.

t Miejsce zniszczone, nieczytelne dwie litery.

73 Stanisław Kochlewski, poseł na sejm, pisarz ziemski wieluński, NIESIECKI, t. 5, s. 143.

templi et monasterii novam structuram ipsi domini commissarii pro sua prudentia talem modum adinvenerint, qui propinquis maeniis et propugnaculis huius [k. 2] civitatis tempore periculi bellici non officiat hostiumq[ue] repressionem non impediat, rem adeo piam et laudabilem Deoq[ue] cumprimis acceptam obtulerunt se ne dum impedituros sed etiam quantum ex eis fieri poterit promoturos.

Religiosi autem patres ut supra intentionem suam simpliciter sic declaraverunt. Quod quamvis ex pia et antiqua fundatorum huius templi et caenobii locatione ligneis istis aedificiis pro sua religiosa paupertate vellent esse contenti, tamen quum et ipsum templum apparenti ruinae sit proximum et in tam arcto antiquo caenobio manentes plurima patiantur incommoda et pericula incendii ab insolentibus bombardarum eiaculationibus assidue verentur, neq[ue] iam amplius sumptus ad necessariam quotannis eorum aedificiorum restorationem sufferre valeant, propterea in nona hac necessaria instauranda fabrica nihil se aliud spectare, quam ut ipsorum quietae devotioni et necessitati securioriq[ue] mansioni subveniatur absq[ue] civitatis incommodo et impedimento, qod censurae et iudicio prudentissimo dominorum commissario[rum] submiserunt. Domini itaq[ue] commissarii innitendo commissioni sac[rae] regiae m[aiesta]tis in qua hoc potissimum in quaestione fuit ut cognoscerent, an nova templi huius et cenobii ex lapidibus et lateribus structura munitionibus civitatis possit officere nec ne ad faciendam eius rei indagacionem et cognitionem iusserunt consulibus ibidem praefatis convocare peritos aliquot architectos muros et dimensores. Quibus ad actum eundem constitutis, id ab ipsis dominis commissariis demandatum est ut [dis^u]tantiarum ab ipso religiosorum templo et cemeterio ad propugnacula civitatis ex [pro^v] posito sita dimensiones et delineationes facerent. Quod cum expeditissent et eorum oculis subiecissent, iidem domini commissarii statuerunt et decreverunt liberam esse eisdem religiosis patribus templii et caenobii novi ex lapidibus et lateribus in loco eodem prout ipsis demonstrat[um] est aedificationem [i^w] terum quod attinet [.....^x].

Civitatis propugnaculis et munitionibus periti delineationes et descriptiones suas protulerunt [k. 2v] et coram commissariis demonstraverunt, ad quorum normam monasterium construi debeat ut et civitas dilatetur et municior fit ideo domini commissarii causam eandem cum toto ipsius effectu ad sacram regiam m[aiesta]tem dominum suum clementissimum receperunt. In quorum omnium fidem sigillo dominorum commissariorum e[st^y] subimpressum.

[Hic sunt tria sigilla ovata]

Joannes Demetrius Solikowsky archiepiscopus Leopoliensis m[anu] p[ropria].

Georgius Mniszek de Magna Konczyce, palat[inus] Sandom[iriensis].

Stan[islaus] Żółkiewsky cast[ri] Leopoliensis het[man].

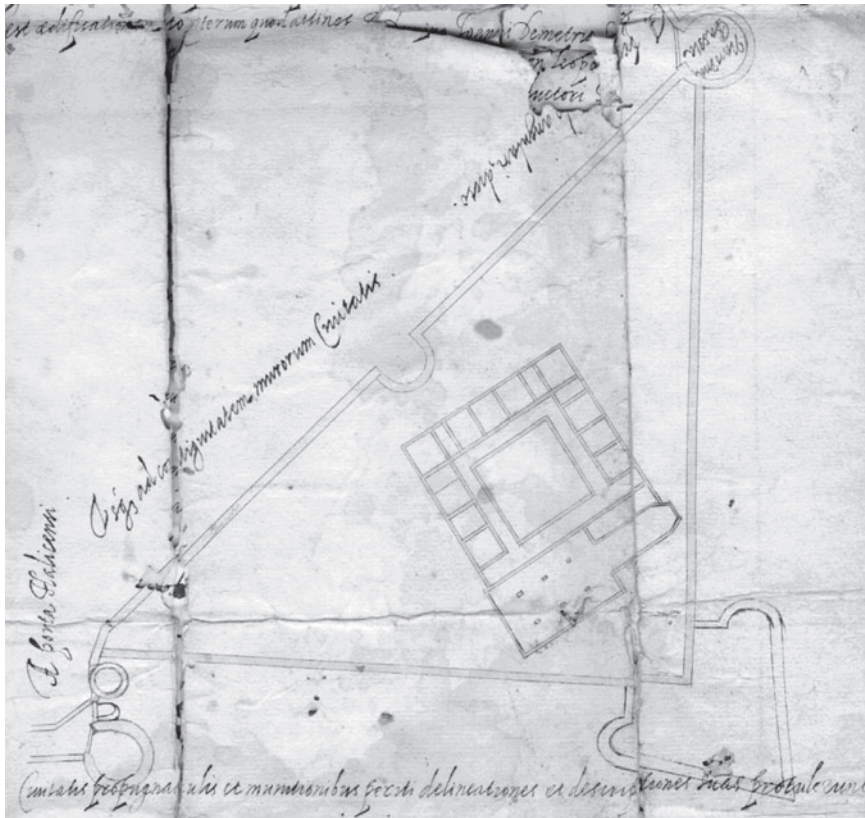
u Miejsce zniszczone, nieczytelne trzy litery.

v Miejsce zniszczone, nieczytelne trzy litery.

w Miejsce zniszczone, nieczytelna jedna litera.

x Miejsce zniszczone, nieczytelnych pięć wyrazów.

y Miejsce zniszczone, nieczytelne dwie litery.

Ryc. 1. APBK, dok. nr 169, k. 2. Szkic planu budowli klasztoru i kościoła bernardynów we Lwowie, 1600 r.

Miało to miejsce w klasztorze Zakonu Braci Mniejszych św. Franciszka obserwantów, znajdującym się poza murami miejskimi Lwowa, na Przedmieściu Halickim, w ostatni wtorek przed świętem św. Pryska, dziewicy [13 I], w roku Pańskim tysiąc sześćset pierwszym.

W spotkaniu wzięli udział: jaśnie wielmożny i najprzewielebniejszy w Chrystusie ojciec, pan Jan Dymitr Solikowski, arcybiskup lwowski, wielmożni panowie: Jerzy Mniszczek z Wielkich Kończyc, wojewoda sandomierski, starosta lwowski i samborski, oraz Stanisław Żółkiewski, kasztelan lwowski, hetman polny wojsk królewskich w Ratnie, dostojnicy mianowani przez króla komisarzami do załatwienia szczególnej sprawy. Obecni byli także szlachetnie urodzeni lwowscy urzędnicy ziemscy: Jerzy Struś, kasztelan halicki; Piotr Oźga, sędzia; Józef Narajowski, podsedek; Jan Swoszowski, lwowski notariusz ziemski; Zygmunt Poradowski, zastępca starosty Lwowa, i inni lwowianie szlachetnie urodzeni, zainteresowani sprawą.

[W spotkaniu wzięli też udział] zakonnicy: ojciec Benedykt, komisarz generalny prowincji, i ojciec Symeon, kustosz, z ojcami i braćmi lwowskiego klasztoru, w obecności mieszczan: burmistrza, rajców, wójta i ławników tego miasta, którzy na ten akt zostali zaproszeni i wezwani

specjalnym poleceniem króla i pismem zawiadamiającym wymienionych panów komisarzy. [Uczestnicy zebrania] wyjawili najpierw pokorne i szczere przekonanie, że w tym miejscu, z powodu oczywistej starości drewnianej świątyni i klasztoru, które coraz bardziej popadały w ruinę, istnieje konieczność wzniesienia nowej, solidniejszej budowli. Dlatego ułożyli w tej sprawie pismo komisji królewskiej swego najłaskawszego pana o następującej treści:

Zygmunt III, z łaski Bożej król Polski, wielki książę Litwy, Rusi, Prus, Mazowsza, Żmudzi, Inflant, itd., a także dziedziczny król Szwedów, Gotów i Wandalów.

Najprzewielebniejszemu w Chrystusie ojcu, wielmożnemu i szlachetnie urodzonemu panu Janowi Dymitrowi Solikowskiemu, arcybiskupowi lwowskiemu; Jerzemu Mniszchowi z Wielkich Kończyc, wojewodzie sandomierskiemu, staroście lwowskiemu i samborskiemu; Stanisławowi Żółkiewskiemu, kasztelanowi lwowskiemu i hetmanowi polnemu naszego Królestwa oraz staroście ratneńskiemu, dostojnikom szczerze i zawsze nam drogim [wyrażamy] naszą królewską życzliwość.

Najprzewielebniejszy w Chrystusie Ojczy, znakomity i szlachetnie urodzony oraz szczerze i prawdziwie przez nas umiłowany.

Pokornie proszono nas w imieniu zakonników i kustosa całego obserwanckiego klasztoru św. Franciszka, znajdującego się poza murami naszego miasta Lwowa, aby [bracia] mogli odnowić, a raczej zbudować od nowa z kamieni i cegły, swój drewniany kościół i klasztor, popadający ze starości w ruinę. Uznaliśmy, że ten plan w przyszłości będzie pożyteczny nie tylko dla ich zakonu, lecz także dla chrześcijańskiego państwa. Boimy się jednak, aby tego rodzaju budowa kościoła i klasztoru nie była przeszkodą w obronności naszego miasta. Dlatego postanowiliśmy tę sprawę przekazać wam do dokładnego rozpoznania i rozważenia oraz do przekazania nam tego, co zlecamy wam naszym pismem. Polecając zainteresowanym przybyć do Lwowa w określonym i dogodnym dniu i udać się do wspomnianego klasztoru zakonników. Po zaproszeniu tam także urzędników lwowskiego magistratu, rozważcie razem z nimi, czy można w tym miejscu wybudować kościół i klasztor z kamieni i cegieł bez uszczerbku dla obronności Lwowa. Niech jednomyślnie ocenią sytuację i podejmą decyzję. Niech nie czynią inaczej ze względu na naszą łaskawość i swoją powinność. Dla wiarygodności pisma rozkazaliśmy potwierdzić je pieczęcią królewską. Dano w Warszawie 10 marca roku Pańskiego 1600, w 13. roku naszego panowania w Polsce i w 7. roku panowania w Szwecji.

Z komisji własnej czcigodnego majestatu królewskiego.

Stanisław Kochlewski.

Podobne pismo królewskie w tej samej sprawie skierowano do magistratu miejskiego. Treść jego jest następująca:

Zygmunt III, z łaski Bożej król Polski...

Dostojnym i znakomitym [obywatelom]: burmistrzowi, rajcom, wójtowi i ławnikom naszego miasta Lwowa. Zawsze nam drogim nasza królewska życzliwość. Dostojni i znakomici, zawsze nam drodzy. Proszono nas w imieniu kustosa i całego obserwanckiego klasztoru Zakonu św. Franciszka, znajdującego się poza murami naszego miasta Lwowa, aby im [zakonnikom] pozwolić w tym samym miejscu, [gdzie stoją obecnie] zniszczone już ze starości drewniany kościół

i klasztor, odbudować je z kamieni i cegły. Uznaliśmy, że będzie to pożyteczne nie tylko dla Kościoła Bożego, lecz także dla miasta Lwowa. Równocześnie jednak boimy się, aby te budowle nie utrudniały obrony miasta. Dlatego wyznaczamy określonych komisarzy, aby razem z wami [urzędnikami] rozeznali położenie tego miejsca i zdecydowali, czy bez szkody dla obwarowań miejskich można tam zbudować kościół i klasztor z kamienia i cegły. Pragniemy również zachęcić was [urzędników], abyście sprawę tę rozwiązali razem z komisarzami i nie postępowali inaczej ze względu na naszą łaskawość i wasze zobowiązania wynikające z urzędów.

Dano w Warszawie, na zgromadzeniu powszechnym Królestwa, w dniu 10 marca roku Pańskiego 1600, w 13. roku naszego panowania w Polsce i w 7. roku panowania w Szwecji.

Na osobiste polecenie czcigodnego Majestatu Królewskiego.

Stanisław Kochlewski.

Ostatecznie komisarze poinformowali urzędników miejskich o całej sprawie w następujący sposób:

Jan Dymitr Solikowski, z łaski Bożej arcybiskup lwowski, Jerzy Mniszech z Kończyc Wielkich, wojewoda sandomierski, starosta lwowski itd., Stanisław Żółkiewski, kasztelan lwowski i hetman polny wojsk królewskich, komisarze wyznaczeni przez króla do załatwienia niżej opisanej sprawy. Wam: burmistrzowi, rajcom, wójtowi i ławnikom miasta Lwowa, ogłaszamy, że zostało nam przekazane pismo czcigodnego majestatu królewskiego, którym król zechciał nam powierzyć i zlecić zorganizowanie po jakimś czasie spotkania we Lwowie, w obserwanckim klasztorze braci Zakonu św. Franciszka, znajdującym się poza murami miasta Lwowa, byśmy wspólnie z wami rozważyli usytuowanie tego miejsca i możliwość wybudowania tam przez wspomniany zakon kościoła i klasztoru z kamieni i cegły, oraz rozważyli problem, czy nowa budowla nie będzie utrudniała obrony miasta. Mamy tę sytuację jednomyślnie osądzić i podjąć ostateczną decyzję. Zapewniamy was o wiarygodności tej komisji. Dlatego polecamy, byście zgodnie z prawem i nieodwołalnie zjawili się we wtorek przed najbliższym świętem św. Pryski, dziewicy, w miejscu zorganizowania wyżej wymienionej komisji, w celu zapoznania się z aktualną sprawą i królewskim poleceniem.

Dano we Lwowie, we wtorek po święcie św. Marcina [14 XI], biskupa, w roku Pańskim 1600.

Jan Dymitr Solikowski, arcybiskup lwowski.

Jerzy Mniszech, wojewoda sandomierski.

Stanisław Żółkiewski, kasztelan lwowski, hetman polny, podpis własnoręczny.

Po przeczytaniu zarówno pisma komisji i królewskiego polecenia, jak i komunikatu komisarzy, zakonnicy poprosili, aby komisarze wypełnili i doprowadzili do końca to, co zlecił im sam król.

Do tej prośby i życzenia zakonników przyłączyli się obecni tam osobiście znani [miejscy urzędnicy]: burmistrz, rajcy, wójt i ławnicy Lwowa. [Stwierdzili, że] są gotowi wypełnić rozkaz swego najłaskawszego króla ze względu na należne mu posłuszeństwo, a z pobożności chrześcijańskiej nie chcą sprzeciwić się czemukolwiek, co służy szerzeniu kultu, czci Bożej i dobru duchowemu wiernych. A ponieważ kościół i klasztor otrzymali od swoich przodków na przedmieściach tego miasta, należy się zgodzić, by dla umocnienia obwarowań i obrony przed wrogami stawiać domy murowane, i nie można tego pominąć milczeniem. Jeżeli jednak do budowy no-

wego kościoła i klasztoru komisarze, kierując się roztropnością, znajdą jakiś sposób, który nie będzie szkodził bliskim murom i warowniom tego miasta w czasie wojny i nie będzie utrudniał odwetu na wrogach, to oni oświadczają, że nie tylko nie będą utrudniać, lecz owszem, na ile to możliwe, będą popierać tę sprawę słuszną, godną pochwały i przede wszystkim miłą Bogu.

Ojcowie zakonni wyjaśnili swą intencję bardzo prosto. Chociaż jako ubodzy zakonnicy są zadowoleni z pobożnej i starej lokacji fundatorów obecnego drewnianego kościoła i klasztoru, to jednak pozostając w tak ciasnym i starym klasztorze, który coraz bardziej popada w zupełną ruinę, muszą znosić wiele niewygód i nieustannie są narażeni na niebezpieczeństwo pożaru z powodu ciężkich ostrzałów armatnich. Nie są też w stanie łożyć na konieczną co roku odnowę tych budynków. Dlatego od budowy kościoła i klasztoru, którą uważają za konieczną, oczekują tylko tego, by umożliwiły im spokojną pobożność i zapewniały większe bezpieczeństwo zamieszkania. Bez szkody i uszczerbku będzie to służyło również bezpieczeństwu miasta. Dlatego poddali tę sprawę osądowi i decyzji panów komisarzy.

Panowie komisarze, wypełniając główne zadanie komisji królewskiej – rozpoznanie, czy budowa nowego kościoła i klasztoru z kamieni i cegieł nie zaszkodzi obronności miasta – rozkazali radnym tam obecnym poprosić kilku doświadczonych architektów, murarzy i mierniczych dla rozpoznania tej sprawy. Następnie komisarze zlecili im zrobienie szkiców i pomiarów odległości od samego kościoła i cmentarza zakonnego do warowni miejskich. Po wykonaniu tych prac i zapoznaniu się z nimi komisarze postanowili, że wspomniani ojcowie zakonni mogą, zgodnie z planem, budować w tym miejscu nowy kościół i klasztor z kamieni i z cegły.

Po drugie, co dotyczy [tekst nieczytelny].

[Szkic planu budowy kościoła i klasztoru].

Biegli w budowaniu twierdz i obwarowań miejskich dostarczyli i przedłożyli swoje szkice i opisy komisarzom, gdyż według ich planów i zaleceń klasztor tak miał być budowany, by miasto poszerzyć i uczynić je bezpieczniejszym. Dlatego komisarze sprawę tę i całkowite jej wykonanie przekazali przed majestat królewski najłaskawszego pana.

Dla uwiarygodnienia wszystkiego przybito pieczęcie panów komisarzy.

Jan Dymitr Solikowski, arcybiskup lwowski.

Jerzy Mniszech, wojewoda sandomierski.

Stanisław Żółkiewski, kasztelan lwowski, hetman polny.

Це відбулось в монастирі Ордену Менших Братів Св. Франциска обсервантів, котрий знаходиться за мурами міста Львова, на Галицькому передмісті, в останній вівторок перед святом Св. Прасковії, діви, в 1601 Році Господньому [13 I 1601].

На зустрічі були присутніми: ясновельможний і вельмишановний в Христі отець, пан Ян Димітр Соліковскі, львівський архієпископ та вельможні пани: Єжи Мнішек з Великих Коньчиц, сандомирський воєвода, львівський і самбірський староста, а також староста Станіслав Жулкевскі, львівський каштелян і гетьман королівського польового війська в Ратні, вельмишановні призначені королем на комісарів, щоб вирішувати особливі справи. Були також присутніми землеупорядники з львівської шляхти: галицький каштелян Єжи Струсь; суддя Пйотр Ожга; помічник судді Юзеф Нарайовскі;

львівський земельний нотаріус Ян Свошовскі; заступник старости Львова Зигмунт Порадовскі, та інші зацікавлені справою львівяни шляхетного походження.

[На зустрічі були присутні] монахи: генеральний комісар провінції, отець Бенедикт і кустош отець Симеон разом з отцями і братами львівського монастиря, в присутності міщан: бургомистра, радних, мера та інших експертів міста, котрі за спеціальним наказом і листом, котрий сповіщав волю короля, були запрошені і покликані на цей акт. [Всі, що брали участь у зібранні] перш за все виразили покірне і щире переконання, що на цьому місці, з причини явної старої дерев'яної конструкції святині і монастиря, котрі, щораз більше руйнуються, постає гостра потреба побудови нової соліднішої будівлі. Тому в цій справі королівська комісія спорядила для свого найласкавішого пана лист наступного змісту:

Зигмунт III, з Божої ласки король Польщі, великий князь Литви, Русі, Пруссії, Мазовша, Жмуди, Інфлант, ітд., а також спадкоємний король Шведів, Готів і Вандалів.

Найвельмишановнішому в Христі отцю, вельможному і шляхетнонародженому пану Яну Димітру Соколовському, архієпископу львівському; Єжему Мнішку з Великих Коньчиц, сандомирському воєводі, львівському і самбірському старості; Станіславу Жулкевському, львівському каштеляну і польовому гетьману нашого Королівства, а також – ратненському старості, щирим та завжди дорогим нам сановникам [висловлюємо] нашу королівську доброзичливість.

Найвельмишановніший в Христі Отець, шанобливий і шляхетний, а також щиро і правдиво нами улюблений. Від імені монахів і кустоша цілого обсервантського монастиря Св. Франциска, котрий знаходиться за мурами нашого міста Львова, покірно нас попросили, щоб [брати] могли відновити, а краще збудувати новий костел і монастир з каменю та цегли, замість свого дерев'яного, котрий від старости руйнується. Ми дійшли до висновку, що в майбутньому цей план принесе користь не тільки їх Ордену, але також для нашої християнської держави. Однак ми тривожимось, щоб цього роду будівля костелу і монастиря не були перешкодою в обороноздатності нашого міста. З цього приводу нашим листом ми постановили всю справу доручити Вам, щоб Ви докладніше розпізнали і зважили, а потім нам про все доповіли. Рекомендуємо зацікавленим прийти до Львова у відповідно визначений день, щоб відвідати вищезгаданий монастир. Після того, як запросите чиновників львівського магістрату, разом з ними розважте, чи можливо на цьому місці вибудувати костел і монастир з каміння та цегли, щоб не зашкодити при цьому обороноздатності Львова. Нехай спільно оцінять ситуацію і приймуть рішення. І нехай не діють інакше, як з огляду на нашу ласкавість і свій обов'язок. Для вірогідності цього листа ми наказали підтвердити його королівською печаткою. Видано в Варшаві 10 березня 1600 Року Господнього, на 13 році нашого панування в Речі Посполитій і на 7 році панування в Швеції.

З власної комісії його вельмишановної королівської величч.

Станіслав Кохлевскі.

Подібний королівський лист в тій самій справі відіслано до міського магістрату. Зміст його наступний:

Зигмунт III, з Божої ласки король Польщі...

Достойним і відмінним [громадянам]: бургомістру, радникам, меру і експертам нашого міста Львова. Завжди нам дорогим наша королівська доброзичливість. Достойні і славні, завжди нам дорогі. Від імені кустоша і цілого обсервантського монастиря Ордену св. Франциска, котрий знаходиться за мурами нашого міста Львова, нас попросили, щоб для них [монахів] дозволити на тому самому місці, [де знаходиться на даний час] зруйнований від старості дерев'яний костел і монастир, побудувати новий з каменю і цегли. Вважаємо, що це буде корисне не тільки для Божої Церкви, а також і для міста Львова. Однак, одночасно побоюємось, щоб ця будова не зашкодила обороноздатності міста. Тому ми постановили визначити відповідних комісарів, щоб разом з вами [чиновниками] поміркували про положення цього місця і вирішили, чи можливо там збудувати костел і монастир з каменю і цегли так, щоб не зашкодити мурам міста. Прагнемо також заохотити вас [чиновників], щоб ви з комісарами вирішили цю справу і не поступали інакше, як з огляду на нашу ласкавість та ваш обов'язок, що виникає з вашого стану.

Видано в Варшаві, на загальних зборах Королівства, 10 березня 1600 року Господнього, на 13 році нашого правління в Речі Посполитій і на 7 році правління в Швеції. З особистого розпорядження його Королівської Величності.

Станіслав Кохлевскі.

В кінцевому результаті комісари повідомили міських чиновників про всю справу у наступному порядку: Ян Димітр Соліковскі, з Божої ласки архієпископ Львівський, Єжи Мнішек з Коньчиц Велькіх, сандомирський воєвода, львівський староста ітд., Станіслав Жулкевскі львівський каштелян і польовий гетьман королівських військ, визначені королем комісари, для вирішення нижчеописаної справи. Вам: бургомістру і радним, меру і експертам міста Львова, оголошуємо, що ми отримали лист вельмишановної королівської величності, котрим король захотів нам довірити і доручити, щоб ми у вигідному для нас часі організували зустріч у Львові, в монастирі братів обсервантів Ордену св. Франциска, що знаходиться за мурами міста Львова, щоб ми разом з вами продумали розташування місця і можливість побудови там вищезгаданим Ордемом костелу і монастиря з каменю і цегли, а також вирішили проблему, чи нова будівля не буде створювати труднощів для обороноздатності міста. Разом маємо подумати, оцінити і підняти остаточне рішення в цій справі. Запевнюємо вас про вірогідність даної комісії. Тому заохочуємо вас, щоб згідно з законом і невідзовно ви з'явились у вівторок, перед найближчим святом св. Прасковії, діви, на місці організування вищезгаданої комісії, щоб довідатись про актуальну справу та королівський наказ.

Видано у Львові, у вівторок, після свята св. Мартина, єпископа, в 1600 році Господньому [14 XI 1600].

Ян Димітр Соколовскі, львівський архієпископ.

Єжи Мнішек, сандомирський воєвода.

Станіслав Жулкевскі львівський каштелян і польовий гетьман, власноручний підпис.

Після того, як прочитали лист комісії і королівський наказ, а також комунікат, що видали комісари, монахи попросили, щоб комісари виконали і довели до завершення те, що наказав їм сам король.

До цього прохання і прагнення монахів прийдися також присутні там особисто відомі [міські чиновники]: бургомістр, радні, мер і експерти Львова. [Вони ствердили, що] готові виконати наказ свого найласкавішого короля з огляду на належний йому послух, а з огляду на християнську набожність вони не хочуть противитись будь чому, що має служити розповсюдженню поклоніння та віддання честі Богу, а також служитиме для духовного добра вірних. Так як костел і монастир вони отримали від своїх попередників на передмісті цього міста, потрібно дати згоду, щоб для зміцнення мурів міста та захисту перед можливими ворогами будувати будівлі муровані, і не можна цього замовчувати. Якщо комісари, керуючись мудрістю, знайдуть якийсь спосіб, щоб будова нового костелу і монастиря не зашкодила поближким мурам і фортифікації міста на випадок війни, а також не буде заважати у відповідних діях проти ворогів, тоді вони засвідчують, що не тільки не будуть чинити перешкод, але, наскільки це можливе, будуть підтримувати цю праведну справу, гідну похвали та, передусім, милу Богу.

Отці-монахи виявили свій намір дуже просто. Хоч вбогі монахи задоволені з побожного і старого місця фундаторів теперішнього дерев'яного костелу і монастиря, то однак лишаючись в дуже старому та тісному монастирі, котрий щораз більше руйнується, мусять терпіти багато труднощів і увесь час перебувати під загрозою небезпеки пожежі внаслідок тяжких гарматних обстрілів. Брати-монахи не мають коштів на щорічний ремонт старих будинків. Тому від будови костелу і монастиря, котру вважають за термінову, очікують, що це принесе їм можливість спокійно практикувати набожність та гарантуватиме їм безпечне помешкання, а це, без шкоди і збитків, буде служити також і місту. Ось чому цю справу дали на осуд і рішення панів комісарів.

Пани комісари, виконуючи головне завдання королівської комісії: довідатись, чи будова нового костелу і монастиря з каміння і цегли не зашкодить обороноздатності міста, дали вказівки присутнім там радним запросити кількох авторитетних архітекторів, мулярів, вимірників, щоб ті могли проаналізувати справу. Потім комісари доручили їм виконати ескізи та заміряти відстані від костелу і цвинтаря до фортеці міста. Після того, як заплановані праці було виконано, комісари розглянули справу і постановили, що вищезгадані отці можуть, згідно з планом, будувати на цьому місці новий костел і монастир з каменю і цегли. По друге, якщо мова йде про... [текст нерозбірливий].

[Ескізи плану будови костелу і монастиря].

Досвідчені експерти в будованні фортець і міських укріплень забезпечили і запропонували комісарам власні ескізи і описи, коли ж згідно їх планів і рекомендацій такий монастир потрібно будувати так, щоб дещо розширити міст і вчинити його більш надійно захищеним. Тому то комісар цю справу і цілковите її виконання передають до розгляду його королівській величності.

Для вірогідності всі документи скріплено печаттю панів комісарів.

Ян Димітр Соліковські, львівський архієпископ.

Єжи Мнішек, сандомирський воєвода.

Станіслав Жулкевські львівський каштелян і польовий гетьман.

4

Warszawa, 10 V 1602

Zygmunt III, król Polski, pozwala bernardynom lwowskim, dla szybszego ukończenia budowy kościoła i klasztoru oraz innych budynków, łatać kamień w kamieniołomach Polana, leżących między wsiami Krasów (Krassow), Brodki (Brodi) i Polana (Polanie) w ekonomii lwowskiej, jak również ciąć drzewo w lasach królewskich, a Jerzemu Mniszchowi, wojewodzie sandomierskiemu i staroście lwowskiemu, poleca zarządzić, aby poddani królewscy ze starostwa lwowskiego zwieźli własnymi wozami kamień i drewno na miejsce budowy.

Or.: APBK, dok. nr 171. Dokument papierowy o wymiarach 330 x 210 mm, dobrze zachowany, złożony z dwóch kart, z trzema dziurkami na zgięciach. Tekst w języku łacińskim wypisany na karcie 1 papieru. Pod tekstem podpisy króla i Szymona Rudnickiego oraz pieczęć mniejsza koronna, wyciśnięta przez papier w czerwonym wosku zlepiającym obie karty⁷⁴. Na prawym marginesie sygnatura „5/1602”. Na dolnym marginesie notka „Bernardinom do Lwowa”. In dorso streszczenie i sygnatura „N 14”.

Kopia: APBK, rps XXII-a-1, *Libe vitae seu catalogus fundatorum, confratrum et benefactorum conventus Leopoliensis*, k. 26–26v.

Druk: F. WALIGÓRSKI, *Historia fundacyi kościołów*, s. 273–276.

Sigismundus III Dei gratia REX Poloniae...

Significamus p[raese]ntibus l[itte]ris n[ost]ris quorum interest universis et singulis. Quia nos pium propositum, atq[ue] studium religiosoru[m] Fratrum Ordinis sancti Francisci, de observantia, maiorum conventus Leopoliensis, quod ad eccl[esi]ae caenobiiq[ue], ac alioru[m] aedifitiorum structuram conferunt, promovere cupien[tes] ut eo celerius caeptum opus p[er]ficere possint, pro n[ost]ra in eos propensione conceden[tes] illis putavimus, prout concedimus p[raese]ntibus, liberam sectionem perceptionemq[ue] lapidum, in lapidicina quae dicit[ur] Polana⁷⁵, inter villas Krassow, Brodi et Polanie⁷⁶ in praefectura Leopoliensi sita, tum etiam incision[e]m arborum in silvis ibidem n[ost]ris ad aedificia, eamq[ue] structura[m] praefatam p[er]mittimus. Ac insuper in eo etiam clementiae, atq[ue] gratiae nostrae significatio[ne]m illis declarare volen[tes], prout id mandato

74 M. GUMOWSKI, *Pieczęcie*, fig. 78.

75 Kamieniołom Polana wzięł nazwę od wsi Polana.

76 Szczercz (Szczyrze, Szczyrem) – miasto położone na południowy zachód od Lwowa, otoczone terytorialnie m.in. wsiami Brodki, Krasów i Polana. Należały one do dekanatu w Szczercu, L. DZIEDZICKI, *Szczercz*, [w:] SGKP, t. 11, Warszawa 1890, s. 851–854.

n[ost]ro, magnificus Georgius Mniszek de Magna Kunczyce⁷⁷ palatin[us] Sandomirien[sis], Leopolien[sis], et Samborien[sis] noster cap[ita]neus requisitus concessit, ut subditi n[ost]ri, e cap[ita]neatu p[rae]fato, curribus, atq[ue] iumentis suis, eos in vectura lapidum ad eam structuram iuarent ad octiennium nos eis concedimus, et p[er]mittimus p[rae]sentibus hisce l[itte]ris n[ost]ris. Quas maioris fidei causa, manu n[ost]ra subscript[as], sigillo regni consignari iussimus. Datum Varssoviae die X mensis Maii Anno D[omi]ni M-o DCII-o regnorum n[ost]rorum Poloniae XV Sveciae v[er]o anno IX-o.

Sigismundus rex.

Sim[on] Rudniczki m.p.⁷⁸

Zygmunt III z łaski Bożej król Polski...

Niniejszym pismem oznajmiamy wszystkim i poszczególnym, których to dotyczy. Pragnąc udzielić poparcia pobożnemu przedsięwzięciu i zamiarowi przełożonych klasztoru lwowskiego Zakonu św. Franciszka obserwantów, jak najszybszego dokończenia rozpoczętego już dzieła budowy kościoła, klasztoru i innych zabudowań, ze względu na naszą dla nich przychyłność, postanowiliśmy udzielić im niniejszym pismem pozwolenia na swobodne łamanie kamienia i pobieranie go z kamieniołomu zwanego Polana. Kamieniołom ten znajduje się w starostwie lwowskim, między wsiami: Krasów, Brodki i Polana. Pozwalamy im także na wycinanie drzew w tamtejszych naszych lasach na wspomnianą budowę i inne potrzebne budynki. Ponadto pragnąc okazać im znak naszej łaskawości i życzliwości, zwróciliśmy się do wielmożnego pana Jerzego Mniszcha z Wielkich Kończyc, wojewody sandomierskiego oraz starosty lwowskiego i samborskiego, z poleceniem, by nasi podwładni ze wspomnianego starostwa pomagali braciom swoimi podwodami w przewożeniu kamieni na tę budowę. My obecnym pismem wyrażamy naszą zgodę i dajemy im to pozwolenie na okres ośmiu lat. Dla większej wiarygodności pismo przez nas podpisane polecamy potwierdzić pieczęcią królestwa.

Dano w Warszawie w dniu 10 maja 1602 roku. W 15. roku naszego panowania w Polsce i w 9. roku panowania w Szwecji.

Zygmunt król.

Szymon Rudnicki podpis własnoręczny.

Зигмунт III, з Божої ласки король Польщі...

Цим листом повідомляємо всім і кожному, котрих це стосується.

Прагнемо уділити нашої підтримки пobożному проекту і наміру духовних наставників львівського монастиря обсервантів Ордену св. Франциска, якомога швидшого закінчення вже розпочатої будови костелу, монастиря і інших будівель з огляду на нашу сприятливість, ми постановили уділити для них цим листом дозволу на биття каміння і користування ним, беручи його з каменоломні під назвою Поляна. Ця камено-

77 Jerzy Mniszech z Wielkich Kończyc, zob. przyp. 59.

78 Szymon Rudnicki h. Lis (1552–1621), sekretarz w kancelarii królów Stefana Batorego i Zygmunta III Wazy, od 1601 r. sekretarz wielki koronny; biskup warmiński, H. KOWALSKA, *Rudnicki Szymon*, [w:] PSB, t. 32, Wrocław 1989–1991, s. 649.

ломня належить до львівської префектури, розташована поміж селами: Красув, Броди і Поляна. Також даємо їм дозвіл на зрізання дерев в наших лісах на вищезгадану будівлю та на інші потрібні будинки. Надто, в знак нашої ласкавості і доброзичливості для них, ми звернулись до вельможного пана Єжи Мнішка з Коньчиц Вельких, сандомирського воєводи та львівського і самбірського старости з наказом, щоб наші підвладні зі згаданого округу, допомогли братам своїми возами в перевезенні каміння на будівлю. Ми даним листом підтверджуємо нашу згоду і даємо їм цей дозвіл на період вісьми років. Для вірогідності, написаний нами лист наказуємо засвідчити королівською печаткою.

Видано в Варшаві 10 травня 1602 року Господнього. На 15 році нашого правління в Речі Посполитій і на 9 році правління в Швеції.

Зиґмунт король.

Шимон Рудніцкі власноручний підпис.

5

Kraków, 9 III 1603

Zygmunt III, król Polski, transumuje dokument:

a) Lwów, 26 I 1602

Jerzy Mniszech, wojewoda sandomierski i starosta lwowski, wraz z małżonką swoją Jadwigą ze Szczekarczowic oświadczają, że stosownie do woli królewskiej pozwolili bernardynom lwowskim łamać kamień w kamieniołomach Polana i ciąć drzewo w lasach aż do ukończenia całej budowy kościoła i klasztoru i innych budynków oraz rozkazali poddanym z wsi Polana w starostwie lwowskim zwozić własnymi podwodami kamień i drewno w zamian za należną od nich pańszczyznę. To wszystko król potwierdza i orzeka, że wymienieni poddani mają zwozić kamień i drewno na wspomnianą budowę za zgodą małżonków Mniszców w zamian za należną pańszczyznę do ich śmierci i przez 10 lat następných.

Or.: APBK, dok. nr 172. Dokument papierowy o wymiarach 420 x 285 mm, dobrze zachowany, złożony z dwóch kart, z dwiema dziurkami na zgięciach, nieco poplamiony. Tekst w języku łacińskim wypisany na karcie 1 papieru. Pod tekstem podpisy króla i Jana Wielżyńskiego oraz pieczęć mniejsza koronna, wyciśnięta przez papier w czerwonym wosku zlepiającym obie karty⁷⁹. Na dolnym marginesie po prawej stronie współczesne streszczenie. In dorso streszczenie współczesne oraz sygnatura „N. 14”.

Kopia: APBK, rps XXII-a-1, *Liber vitae seu catalogus fundatorum, confratrum et benefactorum conventus Leopoliensis*, k. 26v–27v.

Sigismundus III Dei gratia rex Poloniae...

Significamus pr[aese]ntibus l[itte]ris n[ost]ris quorum interest universis et singulis. Exhibitas esse coram nobis l[itte]ras papireas manibus mag[nifi]corum Georgii Mniiszek de

79 M. GUMOWSKI, *Pieczenie*, fig. 78.

Magna Kuncziice⁸⁰ palatini Sandomirien[sis] et Hedvigis⁸¹ de Szczekarzowice⁸² coniugum, subscript[as] sigilloq[ue] eiusdem mag[nifi]ci palatini communitas sanas salvas omniq[ue] suspicione caren[tes] supplicatumq[ue] nobis est ut easd[em] l[itte]ras autoritate n[ost]ra regia approbare et confirmare dignaremur, quarum is qui sequitur est tenor.

Georgius Mniiszek de Magna Kuncziice palatinus Sandomirien[sis] et capitaneus Leopoliens[is] et Samborien[is]. Significamus hisce l[itte]ris n[ost]ris omnibus quibus interest. Quia cum non ita pridem religiosi patres Bernardini regularis observantiae conventus ad Leopolim eorum apud sacram regiam maiestatem Dominum nostrum clementissimum Warschaviae nobis praesentibus impetraverint pro se lapidum ad structuram caenobii et ecclesiae eorum ad Leopolim quam inchoaverunt, liberam et gratuitam sectionem perceptionemq[ue] in lapidicina, quae dicitur Polana, quae est inter villas Krasow, Brodi, et Polaniae⁸³ praefecturae nostrae Leopoliens[is] clavis Scirciens[is]⁸⁴: et sacra regia maiestas ex innata clementia sua eisdem religiosis patribus pium et memorabile opus aggressis pro artificibus cassas seu domos et pro alio usu alia aedificia ibidem extruere permiserit et voluntatem suam nobis declaraverit. Hos etiam voluntati et mandato s[acrae] r[egiae] m[aiestatis] accomodantes eandem sectionem lapidum in ipsa lapidicina, et eorum inde liberam huc ad Leopolim evectionem, domorum pro artificibus et aliorum aedificiorum quae ipsis usui erunt, structuram, circa ipsam lapidicinam, vel ubi commode ipsis videbitur permittimus et usum silvarum ad ipsa aedificia et focos, et pascuorum pro equis et bobus vectoribus lapidum ipsis damus et conferimus ad completionem usq[ue] totius operis caepti ecclesiae et monasterii. Insuper promittimus ipsis patribus Bernardinis, quod opera et labore subditorum nostrorum ex villa Polana nostri capitaneatus Leopoliens[is] et iumentorum eorum pro censu annuo vecturam lapidum certo sunt habitum. Iisdemq[ue] subditis nostris praecipimus ut eosdem dies patribus Bernardinis in lapidibus comportandis persolvant, quos in nostri capitaneatus negotiis iussu cuiuscumq[ue] officialis debent persolvisse. Et in signum fide[m] eorum omnium obsignatis hisce l[itte]ris nostris nos subscribimus. Datum in castro inferiori Leopoliens[is] 26 Ianuarii anno 160secundo. Georgius Mniiszek palat[inus] Sando[miriensis] m.p. Jadwiga Szczekarzowii Mniiszkowa ręką swą.

Nos itaq[ue] supplica[tio]ni huic benigne annuen[tes] l[itte]ras supras[cri]ptas in omnibus earum punctis, clausulis, articulis, condicionibus, approban[das] et confirman[das] esse duximus, uti quia[.]² Improbamus et confirmamus pr[ae]sentibus et ut commodius ac facilius opus hoc perficere possunt vecturam lapidum ac alterius cuiusvis materiae opera

z Miejsce zniszczone, nieczytelne.

80 Jerzy Mniszech z Wielkich Kończyc, zob. przyp. 59.

81 Jadwiga Tarłówna ze Szczekarzowice Mniszech poślubiła Jerzego w 1571 r., E. OPALIŃSKI, *Mniszech Jerzy*, [w:] PSB, t. 21, Warszawa 1976, s. 465.

82 Szczekarzowice – wieś i folwark w pow. iłżeckim, B. CHLEBOWSKI, *Szczekarzowice*, [w:] SGKP, t. 11, s. 837.

83 Polana, Krasów, Brodki, zob. przyp. 76.

84 Starosta Jerzy Mniszech był tenentariuszem królewskiej na terenie ekonomii lwowskiej, m.in. lasów i kamieniołomów Polana. Rozciągały się one między wsiami Krasów (*Krasow*), Brodki (*Brodki*) i Polana (*Polaniae*), należącymi do majątku szczyrzyckiego (*clavis Scirciensis*) w starostwie lwowskim, L. DZIEDZICKI, *Szczerzec*, [w:] SGKP, t. 11, s. 851–854.

ac labore subditorum nostrorum ex villa Polana cap[it]aneatus n[ost]ri Leopoliensis ac iumen[torum] eorum ad vitae ipsorum coniugum Mniskow [Mniszchów] extrema tempora consensus nimirum eorum ad id acceden[dum] et post decessum ipsorum ad spacium decem annorum sese immediate sequen[tium] ipsis religiosus patribus ex benignitate n[ost]ra regia concessimus concedimusq[ue] praesen[tibus]. Harum testimonio l[itte]rarum, quibus sigillum regni pr[ae]sentibus est appensum. Datum Cracoviae die nona mensis Martii anno Domini MDCIII. Regnorum nostrorum Polonici sedicimo, Svetici vero anno nono.

Sigismundus rex m.p.

Joannes Wielżyński m.p.⁸⁵

Zygmunt III z łaski Bożej król Polski...

Niniejszym pismem naszym oznajmiamy wszystkim i poszczególnym, których to dotyczy, że zostało przedstawione nam pismo na papirusie, w dobrym stanie, nienaruszone, wolne od wszelkich podejrzeń i podpisane przez wielmożnych małżonków: Jerzego Mniszcha z Wielkich Kończyc, wojewodę sandomierskiego, i Jadwigę ze Szczekarzowic oraz podbite pieczęcią tego wielmożnego wojewody. Poproszono nas, byśmy zechcieli to pismo uznać za słuszne i potwierdzić naszą królewską powagą.

Treść tego pisma jest następująca:

Jerzy Mniszech z Wielkich Kończyc, wojewoda sandomierski, starosta lwowski i samborski. Niniejszym pismem naszym oznajmiamy wszystkim, których to dotyczy.

Nie tak dawno zakonni ojcowie bernardyni, obserwanci z klasztoru lwowskiego, w naszej obecności uzyskali zgodę najdostojniejszego króla, naszego najłaskawszego Pana, w Warszawie, na swobodne i bezpłatne łamanie kamieni w kamieniołomie nazywanym Polana oraz na używanie ich na rozpoczętą już budowę swojego klasztoru i kościoła pod Lwowem. Kamieniołom ten znajduje się w naszym starostwie lwowskim, w majątku Szczyrzec, między wsiami: Krasów, Brodki i Polana. Najdostojniejszy król z wrodzonej sobie łaskawości pozwolił ojcom zakonnym, rozpoczynającym pobożne i godne pamięci dzieło, budować tam domy dla rzemieślników i pomieszczenia przeznaczone na inny użytek. Także nam przekazał swoją wolę w tej sprawie. Stosownie do woli i rozkazu królewskiego zezwalamy ojcom na łamanie kamieni we wspomnianym kamieniołomie i swobodne wywożenie ich do Lwowa, pozwalamy na budowę domów dla rzemieślników i innych pomieszczeń w pobliżu kamieniołomu lub w innych miejscach, które uznają za odpowiednie. Wyrażamy też zgodę ojcom na wycinanie lasów na budynki i domostwa, a woźnicom przewożącym kamienie na korzystanie z pastwisk dla koni i wołów, aż do zupełnego zakończenia rozpoczętego dzieła budowy kościoła i klasztoru. Ponadto samym ojcom bernardynom przyrzekamy, że to, co zostanie wykonane dzięki trudowi i pracy naszych podwładnych z wioski Polana, w starostwie lwowskim, oraz przy przewozie kamieni przez ich zwierzęta pociągowe, zostanie z całą pewnością wliczone do rocznej daniny. Tym samym pismem nakazujemy naszym podwładnym, aby dnia, w które na polecenie jakiegokolwiek urzędnika mają pracować na rzecz starostwa, poświęcili ojcom bernardynom na zwożenie kamieni.

85 Jan Wielżyński, sekretarz kancelarii królewskiej, NIESIECKI, t. 6, s. 400.

Na znak wiarygodności podpisujemy pismo i wyciskamy na nim naszą pieczęć. Dano na Zamku Niższym we Lwowie 26 stycznia 1602 roku.

Jerzy Mniszech, wojewoda sandomierski.

Jadwiga Szczekarzowicka, podpis własnoręczny.

My przeto, życzliwie przychylając się do tej pokornej prośby, uznaliśmy, że wyżej przytoczone pismo we wszystkich punktach, fragmentach, artykułach i warunkach zostało przyjęte i potwierdzone. [tekst nieczytelny] poświadczamy to obecnym pismem, aby ojcowie mogli wygodniej i łatwiej przewieźć kamienie i inny materiał potrzebny na budowę, dzięki pracy naszych podwładnych i ich zwierząt pociągowych z wioski Polana, z naszego lwowskiego starostwa. Zezwolenie to jest ważne naturalnie do kresu życia małżonków Mniszców i udzielone za ich zgodą. Obecnym pismem udzielamy ojcom zakonnym z naszej królewskiej życzliwości przedłużenia tych zezwoleń na dalsze 10 lat bezpośrednio po sobie następujących po ich śmierci. Na dowód wiarygodności pisma wyciskamy na nim pieczęć królestwa. Dano w Krakowie, w dniu 9 marca roku Pańskiego 1603. W 16. roku naszego panowania w Polsce i w 9. roku panowania w Szwecji.

Zygmunt król, podpis własnoręczny.

Jan Wielżyński, podpis własnoręczny.

Зигмунт III, з Божої ласки король Польщі...

Цим листом повідомляємо всім і кожному, котрих це стосується. Ми отримали лист, написаний на папірусі, в доброму стані, що не був ще відкритий, вільний від всяких сумнівів і підписаний вельможним подружжям: Єжим Мнішком з Коньчиц Вельких, сандомирським воєводою і Ядвігою з Щекажовіц. Лист, увірогіднений печаткою тогож вельможного воєводи. Нас попросили, щоб ми захотіли затвердити цей лист, як справедливий і підтвердити нашим королівським достоїнством.

Зміст цього листа наступний:

Єжи Мнішек з Коньчиц Вельких, сандомирський воєвода та львівський і самбірський староста, цим нашим листом повідомляємо всім, котрих це стосується. Нещодавно отці-монахи бернардини, обсерванти з монастиря у Львові, в нашій присутності, отримали дозвіл найдостойнішого короля, нашого найласкавішого Володаря, в Варшаві, на вільне і безкоштовне користування з каменю в каменоломні Поляна, а також на використання його при будівлі свого монастиря і костела біля Львова. Ця каменоломня знаходиться в нашій львівській префектурі в маєтку Щижец, поміж селами: Красув, Бродкі і Поляна. Найдостойніший король з вродженої своєї доброти дозволив отцям-монахам розпочати набожну та гідну пам'яті справу, будувати там будинки для ремісників і приміщення, котрі використовуватимуть для різних цілей. Також доручив нам свою волю у цій справі. У відповідності з волею і наказом короля, дозволяємо отцям бити каміння в цій каменоломні і вільно перевозити його до Львова, дозволяємо також будівництво будинків для ремісників та інших об'єктів поблизу каменоломні, або в інших місцях, які вони вважатимуть доцільними. Ми також висловлюємо отцям згоду на вирубку лісу для будівлі будинків і необхідних приміщень, а їздовим, задіяним

у перевезенні каміння, дозволяємо на використання пасовищ для коней і волів на період аж до припинення робіт, розпочатих при будівництві костелу і монастиря. Крім того, отцям бернардинам обіцяємо, що те, що буде виконане працею наших підлеглих з села Поляна, у львівській префектурі, а також те, що при перевезенні каміння буде використано тяглову худобу, безумовно, буде зараховано в щорічну данину. Цим же листом видаємо наказ нашим підлеглим, щоб у дні, котрі мали б працювати за наказом чиновників для справи префектури, могли працювати у отців бернардинів при перевезенні каміння.

Для вірогідності підписуємо цей лист, витискаючи на ньому нашу печатку.

Видано в Нижньому Замку у Львові 26 січня 1602 році.

Єжи Мнішек, сандомирський воєвода.

Ядвіґа Щекажовіцка, власноручний підпис.

Отож ми доброзичливо приєднуємося до цього смиренного прохання, вважаємо, що вищезгаданий лист в усіх пунктах, уривках, статтях та умовах було прийнято і підтверджено. [текст нерозбірливий] підтверджуємо цим листом, щоб отці мали можливість зручно і легко транспортувати каміння та інші будівельні матеріали, потрібні для будівництва, завдяки праці наших підвладних і їх в'ючних тварин з села Поляни, в нашій львівській префектурі. Дозвіл являється дійсним, аж до смерті подружжя Мнішків, котре виразило свою згоду. Цим листом уділяємо отцям-монахам з нашої королівської щедрості продовження дозволу ще протягом 10 наступних років після їх смерті. Для вірогідності підписуємо цей лист, витискаючи на ньому нашу королівську печатку. Видано, в Кракові, 9 березня, 1603 року Господнього. На 16 році нашого правління у Польщі та на 9 році нашого правління в Швеції.

Зигмунт король, власноручний підпис.

Ян Вельжиньскі, власноручний підпис.

6

Warszawa, 5 IV 1612

Zygmunt III, król Polski, pozwala Stanisławowi Rzeczyckiemu odstąpić trzecią miarę z młyna we wsi Polana w starostwie lwowskim klasztorowi oo. bernardynów we Lwowie.

Or.: APBK, dok. nr 176. Dokument papierowy o wymiarach 335 x 196 mm, złożony z dwóch kart, poplamiony, z dwiema dziurkami na zgięciach. Tekst w języku łacińskim wypisany na pierwszej karcie papieru. Pod tekstem podpisy króla i Hieronima Cieleckiego oraz pieczęć wielka koronna, wyciśnięta przez papier w czerwonym wosku zlepiającym obie karty⁸⁶. Na dolnym marginesie streszczenie dokumentu. In dorso streszczenie z XVIII w. oraz zapis o obłacie w grodzie lwowskim 19 V 1612 r. i sygnatura „N.9”.

Sigismundus III Dei gratiae Rex Poloniae...

Significamus praesentibus I[itte]ris n[ost]ris quorum interest universis et singulis. Permississe nos permittere[ue] praesentibus I[itte]ris n[ost]ris nobili Stanislao Rzeczycki⁸⁷, ut possit et valeat toto et integro iure suo advitali sibi super terciam mensuram molendini villae Polany⁸⁸ dicti in cap[itane]atu Leopoliens[is] existens[is] serviente cedere et descendere illud in personas fratrum religiosorum de observantia s. Francisci conventu[s] Leopoliens[is] transfundere. Quae quidem cessio iuris[que] transfusio postquam coram actis quibuscumq[ue] regni authentici[s] facta et recognita fuerit nos eam ratam et gratam habituri sumu[s]. Eiusq[ue] vigore et praesenti[s] consensu[s] nostri beneficis p[rae]nominati religiosi eadem tertia mensura de p[rae]fato molendino proveniente utentur fruentur quiete et pacifice ad beneplacitum nostrum et successorum nostrorum. Cum vero quidem religiosi duo ibidem molendina noviter in fundo eiusdem villae Polany ac ibidem totidem stagna propriis constituiss[ent] sumptib[us] eos ipsos totumq[ue] eorum conventum, in posse[ssio]ne et pacifico usu eorundem molendinorum et stagnoru[m] per eos fundatorum ad nostrum itidem successorumq[ue] nostrorum arbitrium et beneplacitum conservandos esse duximu[s] uti quidem conservamu[s] hisce praesentib[us]. Quib[us] quidem molendini[s] et stagni[s] seu usu et posse[ssio]ne eorum, non prius cedant, quam illis seu conventui praefato summa super illa exposita ac per commissarios nostros ratificata integre persoluta et numerata fuerit. Iurib[us] nostris regalibus Re[i]pub[licae] et eccl[esi]ae cath[olic]ae salvi[s] salvi[s]. In cuiu[s] rei fidem p[raesen]tis manu n[ost]ra subscript[is] sigillo regni com[m]uniri inserimus. Dat[um] Varsaviae die V Aprilis MDCXII. Regnor[um] nostr[orum] Poloniae XXV Sueciae vero anno XIX.

Sigismundus rex m.p.

Hieronim[us] Cielecki m.p.⁸⁹

Zygmunt III z łaski Bożej król Polski...

Niniejszym pismem oznajmiamy wszystkim, których dotyczy, i każdemu z osobna, że już wyraziliśmy zgodę i niniejszym pismem potwierdzamy, że szlachetnie urodzony Stanisław Rzeczycki, na mocy pełnego i niezmiennego, dożywotniego prawa, może zgodnie z prawem zrzec się i przekazać trzecią część daniny z młyna we wsi Polana, w starostwie lwowskim, na braci zakonnych, obserwantów św. Franciszka, z klasztoru lwowskiego. To zrzeczenie się i przekazanie prawa uznamy za prawomocne i miłe po przedstawieniu autentycznych dokumentów urzędowych. Na mocy tego zrzeczenia i dzięki naszej obecnej zgodzie wspomniani już zakonnicy będą mogli spokojnie i bez przeszkód korzystać, zgodnie z wolą naszą i naszych następców, z trzeciej części daniny pochodzącej ze wspomnianego młyna. A ponieważ zakonnicy na terenie wioski Polana ostatnio zorganizowali na własny koszt dwa młyny i dwa stawy, uznaliśmy, że oni i ich klasztor, zgodnie z wolą naszą i naszych następców, powinni jako fundatorzy nadal je posia-

87 Stanisław Rzeczycki, szlachcic, żołnierz, NIESIECKI, t. 8, s. 215.

88 Polana, zob. przyp. 75.

89 Hieronim Cielecki (1563–1627), od 1606 r. kanonik krakowski, regent kancelarii wielkiej koronnej, referendarz koronny (1613), biskup płocki (1624), S. GALL, *Cielecki*, [w:] PEK, t. 7–8, Warszawa 1906, s. 100.

dać i bez przeszkód z nich korzystać. To potwierdzamy w tym piśmie. Niech nie rezygnują z posiadania i używania tych młynów i stawów dopóki im, czyli wspomnianemu klasztorowi, nie zostanie wypłacona w gotówce pełna suma, wyłożona na ich otwarcie i zatwierdzona przez naszych komisarzy. Należy zachować prawa królewskie, Rzeczypospolitej i Kościoła katolickiego. Dla uwiarygodnienia niniejszej sprawy podpisany własnoręcznie dokument potwierdzamy pieczęcią królestwa. Dano w Warszawie, dnia 5 kwietnia 1612 roku, w roku panowania naszego w Polsce 25., w Szwecji zaś 19.

Zygmunt król, podpis własnoręczny.

Hieronim Cielecki, podpis własnoręczny.

Зигмунт III, з Божої ласки король Польщі...

Цим листом повідомляємо всім і кожному, котрих це стосується, про те, що ми вже виразили згоду і цим листом її підтверджуємо, що шляхетно народжений Станіслав Жечицькі, на основі повного і незміненого, довічного закону, може, згідно з законом, зректись і передати третю частину данини з млина в селі Поляна, у львівській префектурі, на користь братів-монахів, обсервантів св. Франциска, з львівського монастиря. Це зречення і передання права на данин, визнаємо за законне і прийнятне після пред'явлення офіційних документів. На основі цього зречення і, дякуючи нашій актуальній згоді, вищезгадані монахи зможуть спокійно і без перешкод користуватися третьою частиною данини з вищезгаданого млина, згідно з нашою волею і наших наступників. З огляду на те, що останнім часом монахи на території села Поляна власними коштами організували два млини і два ставки, вважаємо, що вони самі і їх монастир, згідно з нашою волею і наших наступників, як засновники, повинні далі їх мати і без перешкод ними користуватися. Це підтверджуємо нашим листом. Нехай не відмовляються від володіння і користування млинами і ставками, аж до часу поки їм, вищезгаданому монастирю, буде заплачена готівкою в повному обсязі, сума, затверджена нашими комісарами, котру монахи вклали на їх відкриття. Королівські закони, а також закони Речі Посполитої і католицької Церкви нехай будуть виконані. Даний документ, для вірогідності цієї справи, власноручно підписаний, підтверджуємо печаткою королівства. Видано в Варшаві, 5 квітня 1612 році Господньому, на 25 році нашого правління в Польщі, на 19 році нашого правління в Швеції.

Зигмунт король, власноручний підпис.

Хієронім Целецькі, власноручний підпис.

Warszawa, 30 V 1617

Zygmunt III, król Polski, wzywa bernardynów we Lwowie, aby ze względów bezpieczeństwa otoczyli klasztor murami, w których wolno urządzić tylko jedną bramę i to od strony miasta, aby plac między murem klasztornym a wałem miejskim zostawili wolny do dyspozycji miejskiej oraz aby fosy między klasztorem a murem miejskim nie zarzucali.

Or.: APBK, dok. nr 178. Dokument papierowy o wymiarach 200 x 313 mm, dobrze zachowany. Tekst w językach łacińskim i polskim wypisany na karcie 1 papieru złamanego na dwie części. Pod tekstem podpisy króla i Jana Łowickiego oraz pieczęć mniejsza koronna, wyciśnięta przez papier w czerwonym wosku zlepiającym obie karty⁹⁰. In dorso streszczenia z XVII i XVIII w. oraz sygnatura „N. 9”.

Sigismundus Tertius Dei gratia Rex Poloniae...

Religiosis fratribus Ordinis minorum S[an]cti Francisci de Observan[tia] devoti nobis dilectis gratiam n[ost]ram Regiam. Religiosi devoti nobis dilecti. Uważając, co na bezpieczeństwie miast naszych poblizszych krajów ukraińnych, a między inszemi Lwowa, należy, które to bezpieczeństwo za obwarowaniem i opatrzeniem muniti⁹¹ ich po wielki części pochodzi, dawamy to pisanie nasze do W[iernych] Was[zmościów] bez omieszkania, tak jakoście się W[ierni] W[aszmościowie] dawno, na początku budynku submitowali⁹², otoczywali klasztor murem mocnym, bram i wyjścia w tymże murze z klasztoru nie czyniąc, okrom jednej furty, obracając ją ku miastu między wałem a murem bramy Halickiej. Więc i to chcemy mieć po Wier[nych] Was[zmościach], abyście plac próżny, nowym murem zajęty, przed wałem leżący, wolno zostawiali, ani onego z dispositum⁹³ miejski wyjmowali; przykopu, także będącego między klasztorem Wier[nych] Was[zmościów] a murem miejskim, żebyście W[ierni] W[aszmościowie] nie zarzucali, jakoby wszelka za tym sposobności do bronienia tego miasta naszego przy dyspozycji miejskiej wcale zostawała. Czego przestrzegać rozkazaliśmy urzędom naszym, tak grodzkiemu, jako i miejskiemu. Inaczej Wier[ni] Wasz[mościowie] nie uczynią dogadzając jako woli naszej tak i dobremu wszytki Rz[eczypos]p[oli]tej i potrzebie miejsca tamtego. Dan w Warszawie dnia XXX miesiąca maja roku Pańskiego MDCXVII [30 V 1617] panowania królestw naszych polskiego XXX, a szwedzkie[g]o XXIV roku.

Sigismundus rex m.p.

Joan[nes] Łowicky⁹⁴ m.p.

8

Warszawa, 29 XII 1621

Zygmunt III, król Polski, zawiadamia Jana Daniłowicza, wojewodę ruskiego, Bonifacego Mniszcha, starostę lwowskiego, Morawca, podsędką ziemskiego lwowskiego, i Aleksandra Trzebińskiego, pisarza ziemskiego lwowskiego, że bernardyni lwowscy proszą o dodanie im placu wzdłuż na 40 łokci dla zbudowania babińca i założenia cmentarza tak, że mur od nowej baszty do wydzielonego miejsca na cmentarz zbudują bernardyni, a resztę muru do Bramy Halickiej

90 M. GUMOWSKI, *Pieczęcie*, fig. 79.

91 *municja* – fortyfikacja.

92 *submitować* – tu: przyjąć.

93 *dyspozycja*, *rozporządzenie*.

94 Jan Łowicki h. Nałęcz (zm. 1640), poseł na sejm, kasztelan inowrocławski, sekretarz królewski, J. SEREDYKA, *Łowicki Jan*, [w:] PSB, t. 18, Wrocław 1984–1985, s. 443.

powinien zbudować magistrat, bramę zaś w miejscu zejścia się muru klasztornego z miejskim należyte umocnić; wreszcie poleca wymienionym urzędnikom zbadać przy udziale magistratu miasta Lwowa sprawę na miejscu, o ile propozycja bernardynów nie zagraża obronności miasta, i przedstawić sobie wnioski.

Or.: APBK, dok. nr 179. Dokument papierowy o wymiarach 204 x 310 mm, na zgięciach nadarty, z dwiema dziurkami na lewym marginesie. Tekst w języku polskim wypisany na obu stronach karty papieru złamanego na dwie części. In dorso pod tekstem podpisy Zygmunta króla i Jakuba Zadzika, sekretarza wielkiego koronnego, oraz na środku pieczęć mniejsza koronna, wyciśnięta przez papier w czerwonym wosku⁹⁵.

Zygmunt III z łaski Bożej król Polski...

Wielmożnemu urodzonym⁹⁶ Janowi Daniłowiczowi⁹⁷, wojewodzie ruskiemu, buskiemu, Piotrowi Ozdze⁹⁸, referendarzowi koronnemu trembowelskiemu, Bonifaciusowi Mniszchowi z Wielkich Kunczyc⁹⁹ lwowskiemu starostom [.....^{aa}], Morawcowi¹⁰⁰, podsędkowi, Alexandrowi Trzebińskiemu¹⁰¹, pisarzowi ziemskim lwowskim uprz[ejmie] i wier[nie] nam miłym łaskę naszą królewską. Wielmożni urodzeni uprz[ejmie] i wier[nie] nam mili. Wnosili do nas prośbę ojcowie Bernardini klasztoru lwowskiego ze strony pozwolenia i wymierzenia im placu wzdłuż na czterdzieści łokci dla zbudowania babińca¹⁰² i założenia cmentarza około tameczne[g]o kościoła; tak, że^{bb} żeby mur od baszty nowej do tego miejsca, które na cmentarz wydzielone będzie, nakładem klasztornym prowadzić tylko byli powinni, ostatek zaś muru aż do Bramy Halickiej, aby Rajce Miasta naszego Lwowa sumptem swym wywiedli. Więc aby na tym miejscu, gdzie by się mur klasztorny kończyć miał, wjazd z Przedmieścia Halickiego przez cmentarz do klasztoru i wejście do kościoła mieć mogli. W nagrodę z tego bramę, przez którą by wjazd był uczyniony, podejmują się tak utwierdzić, jako im od urzędu tamecznego opisano i ukazano będzie. W czym wszystkim, iż skuteczny nie możemy dać pomienionym ojcom Bernardinom deklaracji naszej, dokąd o położeniu tamtego miejsca dostateczny mieć nie będziemy informacji. Przeto poruszamy uprz[ejmie] i wier[nie]

aa Tekst umyślnie urwany, dwa wyrazy.

bb Wyraz nadpisany wyżej.

95 M. GUMOWSKI, *Pieczęcie*, fig. 79.

96 W kancelariach terminu „urodzeni” (*generosi*) pisarz używał w stosunku do szlachty, J. SZYMAŃSKI, *Nauki pomocnicze historii*, Warszawa 1983⁴, s. 82.

97 Jan Daniłowicz h. Sas na Olesku (zm. 1628), wojewoda ruski, K. LEPSZY, *Daniłowicz Jan*, [w:] PSB, t. 4, Kraków 1938, s. 414; N. GOLICHOWSKI, *Kościół oo. Bernardynów we Lwowie*, s. 85.

98 Piotr Oźga, zob. przyp. 65.

99 Bonifacy Stanisław Mniszech z Wielkich Kończyc h. własnego (ok. 1580–1644), starosta sanocki, lwowski. Drugi z kolei syn Jerzego Mniszcha i Jadwigi Tarłówny, M. HORN, *Mniszech (Mniszek) Stanisław Bonifacy*, [w:] PSB, t. 21, Wrocław 1988, s. 486.

100 Prawdopodobnie Marcjan z Mysłowa Morawiec, komornik, następnie podsędek i sędzia ziemski lwowski, NIESIECKI, t. 6, s. 460.

101 Aleksander Trzebiński, pisarz ziemski, podkomorzy lwowski, NIESIECKI, t. 9, s. 135.

102 *babiniec* – prebendariusz kościelny, kruchta.

Waszmoście, których w odprawowaniu spraw mamy zaleconą roztropność, abyście się wespół czasu sposobnego na tamto miejsce zeszli, Rady Miasta Lwowskiego do siebie przywołali, położenie tamecznych placów uważeli, i jeśli by za przyłączeniem ich do tamecznego klasztoru nie zbliżało się, w municyjej¹⁰³ Miasta tamtego obaczeli [k. 1v] i zdanie swoje o tym na piśmie nam przesłali, jako byśmy konsens¹⁰⁴ nasz na to dać mieli. Co uczynią uprz[ejmę] i wier[ne] Waszmoście dla łaski naszej i z powinności swej. Dan w Warszawie dnia XXIX m[iesią]ca grudnia roku Pańskiego MDCXXI [29 XII 1621], panowania królestw naszych polskiego XXXIV, a szwedzkiego XXVIII roku.

Sigismundus Rex m.p.

Jac[obu]s Zadzik¹⁰⁵ secr[etariu]s mai[estatis] m.p.

9

Lwów, 12 X 1634

Władysław IV, król Polski, zakazuje burmistrzowi, rajcom, wójtowi, ławnikom i całemu magistratowi miasta Lwowa zabierać legaty zapisywane bernardynom lwowskim testamentami ludzi umierających, a już przywłaszczone nakazuje zwrócić.

Or.: APBK, dok. nr 183. Dokument papierowy o wymiarach 203 x 305 mm, dobrze zachowany, trochę poplamiony, z czterema dziurkami na zgięciach pośrodku. Tekst w językach łacińskim i polskim wypisany na karcie 1 papieru złamanego na dwie części. Pismo mało czytelne. Pod tekstem podpisy króla i Piotra Gembickiego, sekretarza wielkiego koronnego, oraz pośrodku pieczęć mniejsza koronna, wyciśnięta przez papier w czerwonym wosku zlepiającym obie karty¹⁰⁶. In dorso notka o obłacie w grodzie lwowskim 18 X 1634 r. Streszczenia z XVII i XIX w. oraz sygnatura z XVII w. „N. 20”.

Vladislaus IV¹⁰⁷ Dei gratia rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae, nec non Sveciorum, Gottoru[m], Vandalorum[ue] haereditarius rex electis magnus dux Moschoviae.

Spectabilibus et famatis proconsuli, consulibus, advocato, scabinis toti[ue] magistratus civitatis n[ost]rae Leopoliensis sint nobis dilectis gra[tia]m n[ost]ram regiam spectabiles et famati pro[consuli] nobis dilecti. Przywieziona jest do nas skarga od ojców Bernardynów lwowskich, że Wier[ni] Wasz[moście] nie respektując, ani na pobożną ludzi z tego świata odchodzących intencją, ani na potrzeby domu Bożego, także zakonników w ubóstwie żyjących, legata, które różnej kondycji ludzie¹⁰⁸ testamentami przy dokańczaniu dni życia

103 *municyja* – zob. przyp. 91.

104 *konsens* – zgoda, zezwolenie.

105 Jakub Zadzik (1582–1642), od 1608 r. sekretarz, następnie kanclerz wielki koronny, od 1635 r. biskup krakowski, M. MARTYNOWSKI, *Zadzik*, [w:] PEK, t. 43–44, Warszawa 1914, s. 123.

106 M. GUMOWSKI, *Pieczęcie*, fig. 94.

107 Władysław IV Waza, król Polski (1632–1648).

108 *różnej kondycji ludzie* – tu: różnego stanu ludzie.

swego na chwałę Bożą odkazują, Wier[ni] Wasz[moście] sobie przywłaszczacie i one zabierane, przez co i intencja pochwały godna ludzi pobożnych skutku swego nie bierze, i ojców Bernardynów tego, co się im należy, nie dochodzi. A i si¹⁰⁹ słuszne jest, aby pia legata¹¹⁰ ludzi umierających, wedle intencji ich, do skutku przychodziły i w posadzie swojej całe zostawały, przeto rozkazujemy Wier[nym] Wasz[mościom], i mieć to koniecznie chcemy, abyście żadnych innych testamentem od ludzi z tego świata schodzących kościołowi albo ojcom Bernardynom odkazanych, na to tym sobie nie uzurpowali, ani w dyspozycją swoje zabierali, ale owszem, wcale jeim wydawali bez wszelaki zwłoki i trudności. A te legata toż, które Wier[ności] Wasz[e] przy sobie zatrzymali, chcemy mieć po Wier[nościach] Wasz[ych] i rozkazujemy, abyście za pokazaniem tego mandatu naszego, abyście ieim przywrócili, żadnej w tej mierze pretensji nie zażywając, ale kościołowi i zakonnikom to, co ieim należy oddawać, wierzym, abyście i wyrazami woli, a rozkazami naszymi, i słuszności same dosyć czynili, napominamy, gdyż pia legata przed wszystkimi innymi pretensjami pierwsze mieć się muszą. Dan we Lwowie dni XII m[iesią]ca października roku Pańskiego M-o DCXXXIV [12 X 1634] panowania królestw XII swych polskiego w szwedzkich III roku.

Vladislaus rex m.p.

Petrus Gembickj¹¹¹ sec[retari]us m.p.

10

Warszawa, 20 XI 1634

Władysław IV, król Polski, wzywa burmistrza i radę miasta Lwowa, aby nie pozwalali stawiać budynków i kramów przy murach klasztoru bernardynów we Lwowie, które psują mury klasztorne.

Or.: APBK, dok. nr 184. Dokument papierowy o wymiarach 198 x 320 mm, dobrze zachowany, złożony z dwóch kart. Tekst w języku łacińskim i polskim wypisany na karcie 1 papieru. Pod tekstem podpisy króla i Piotra Gembickiego oraz pieczęć mniejsza koronna, wyciśnięta przez papier w czerwonym wosku zlepiającym obie karty¹¹². Na dolnym marginesie streszczenie dokumentu. In dorso notka „Porrexi Chrysostomus Łaniecki pl[enipote]ns” oraz streszczenie z XVIII w. i sygnatura „N.25, tertio”.

Kopie: APBK, rps XXII-I-1, *Nieruchomości klasztoru Bernardynów we Lwowie, 1620–1937*, s. 163, 165.

Vladislaus quartus Dei gratia Rex...

Spectabilibus et famatis proconsuli consulibus advocato scabinis toti[ue] magistratus civitatis n[ost]rae Leopoliensis sint nobis dilectis gratiam n[ost]ram regiam. Spectabiles

109 *si* (z łac.) – jeżeli.

110 *pia legata* (z łac.) – pobożny zapis.

111 Piotr Gembicki h. Nałęcz (1585–1657), sekretarz króla Zygmunta III Wazy; biskup krakowski, W. CZAPLIŃSKI, H. WYCZAWSKI, *Gembicki Piotr*, [w:] PSB, t. 7, s. 379.

112 M. GUMOWSKI, *Pieczęcie*, fig. 94.

et famati sint nobis dilecti. Przedłożono nam jest od ojców Bernardynów z Przedmieścia Halickiego, że przy murach klasztoru jeich tamecznego budy do przedawania i inne kramy, albo budynki tym podobne, różne osoby stawiają, przez co obawiać się, aby się mury klasztorne nie psowały, miejsce nie zacieśniło z niewygody i klasztoru tamecznego, i publiczny drogi, albo przez chodzenie z utrudnieniem. Należy przeto Wiel[możności] Wasz[e], abyście z tego silnie zenżeli i takowych bud stawiania przy murach klasztornych zakazali, któreby z przeszło ojców Bernardynów, a przyczyną do psowania murów klasztornych być musiały. Co abyście Wiel[możności] Wasz[e] z radcą, jako należy pilnością na baczeniu mieli, ażeby ojcowie żadnej przeszkody, ani molestiej w tej mierze nie ponosili, przestrzegali. Rozkazujemy i mieć to chcemy. Co uczynią Wiel[możności] Wasz[e] i z powinności urzędu swego i dla słuszności samy inaczy dla łaski naszy nie czyniąc. Dan w Warszawie dnia XX m[iesią]ca listopada roku Pańskiego 1634. Panowania królewskiego naszym Polskiego V Szwedzkiego IV roku.

Vladislaus rex m.p.

Petrus Gembicki¹¹³ secr[etariu]s m[aiestati]s m.p.

11

Warszawa, 18 III 1637

Władysław IV, król Polski, powtarza i zatwierdza dokument:

a) Lwów, 11 X 1636

Stanisław Grochowski, arcybiskup lwowski, Remigian Zaleski, referendarz koronny, i Piotr Ożga, pisarz ziemski lwowski, jako komisarze królewscy, w porozumieniu z magistratem lwowskim, regulują sprawę budowy muru od baszty klasztoru bernardynów do baszty Bramy Halickiej i sąsiednich gruntów miejskich.

Or.: APBK, dok. nr 185. Dokument papierowy o wymiarach 495 x 335 mm, złożony z dwóch kart, przedarty na zgięciach. Tekst w językach łacińskim i polskim wypisany na karcie 1 papieru. Pod tekstem podpisy króla i Remigiana Zaleskiego oraz pieczęć mniejsza koronna, wyciśnięta przez papier w czerwonym wosku zlepiającym obie karty¹¹⁴. In dorso adres: „Conventus Leopoliensis”. Zapiski kancelarii koronnej: „Vicecancellariatu Petri Gembicki episcopi Praemislien[sis], g[e]n[er]alis praep[ositi] Miechovien[sis]”, „R[egistra]tae. Jacobus Maximilianus Fredro subcamerarius Praemislien[sis] SR.m.p.”. Streszczenie z XVIII w. i sygnatury „N. 5” i „D”.

Kopie: APBK, rps XXII-f-1, Akta dotyczące administracji klasztoru Bernardynów we Lwowie, s. 37–39, 41–42, 45–46, 47–49, 53–56.

Vladislaus quartus Dei gratia Rex Poloniae...

Significamus praesentibus literis nostris quorum interest universis et singulis. Exhibitas nobis esse literas papireas infrascriptas manibus intro contentorum commissariorum

113 Piotr Gembicki, zob. przyp. 111.

114 M. Gumowski, *Pieczęcie*, fig. 95.

subscriptas et sigillis ipsorum communitas commissionem certam per eosdem commissarias nostros anno proxime praeterito Leopoli peractam et expeditam in se continentes sanas salvas et illae s[u]as omni[ue] suspicionis nota carentes. Supplicatum[ue] nobis est ut easdem autoritate nostra Regia approbare et confirmare dignaremur earum vero harum sequitur tenor estq[ue] talis: My Stanisław z Grochowca Grochowski¹¹⁵, arcybiskup lwowski, opat sieciechowski, Remigian Zaleski¹¹⁶ z Ottoka¹¹⁷, referendarz koronny, Piotr Ozga z Oszy¹¹⁸, pisarz ziemski lwowski, do przyprowadzenia muru od klasztoru ojców Bernardynów i przywiązania onego do Bramy Halickiej, według submisji¹¹⁹ samychże ojców Bernardynów, die quinta mensis lunii anno D[omi]ni mill[esi]mo sexcent[esi]mo vigesimo secundo [5 VI 1622] pewnym pismem zawartej, od Je[go] K[ró]lewskiej M[o]ści rescriptem revisionis de data Vilnae die vigesima septima mensis Augusti anno praesenti [27 VIII 1636]. Naznaczeni komisarze, przychyłając się do woli Je[go] K[ró]lewskiej M[o]ści, obwieściwszy do tego aktu za instancją spectabilis magistratus Leopoliensis ojców Bernardynów submisją wyżej pomienioną, uważywszy i in praesentia obydwu do stron rozsądku i zdania inżynierów w tej mierze zażywszy, za spólną namową naszą i zgodnym zezwoleniem stron, taką deklaracją uczyniliśmy. Naprzód, aczkolwiek ex submissione patrum Bernardinorum pokazuje się to, że powinni byli od baszty swojej narożnej mur recta linea ku baszcie wielkiej Bramy Halickiej prowadzić takowy, który by się konformował munitiej miejskiej. Jednak, iż tak ex nostro, jako i ex ingeniorum iudicio długość takowego muru nowego bez baszty jest niebezpieczna do obrony miasta, uznaliśmy, że nie potrzeba takowego muru przywiązywać do baszty wielkiej Bramy Halickiej i inszy sposób do obrony śladniejszy i bezpieczniejszy podług delineacji wynaleźliśmy taki, aby ojcowie Bernardyni na początku muru swego, który się ciągnie od ich baszty ku miastu na siedem łokci wymurowawszy, zaraz się ukosem ku wałowi miejskiemu puścili tak, aby latitudo loci seu cemiterii za tym murem miejskim, nowym od rogu kościelnego na trzydzieści łokci, a przy samym wale od muru klasztornego recta linea na osiemdziesiąt tylko łokci, a nie więcej, znajdowało się longitudo, zaś tego muru nowego nie ma być większa, tylko na łokci sto czterdzieści i cztery, który to mur powinni ojcowie suo proprio sumptu do lat to sześciu wystawić. Wjazd jednak do klasztoru swego mają mieć w tym nowym murze. Druga. Powinni ojcowie bernardyni według submisji swojej grunty, przez które ten mur prowadzony będzie, zapłacić, albo plac za plac pokazać tym przedmieszczanom, którym jestże in eo passu niedosyć uczynili. Trzecia. Przymurek poprzeczny od klasztoru i cmentarza ojcowie Bernardyni prowadzić mają iuxta submissionem od wału miejskiego do muru swego nowego recta linea i to w tychże sześciu leciech wyżej opisanych. Czwarte. Cloacus mają do wody być, aby do wałów miejskich nie spływały ex nunc. Piąta. Kanał mają wymurować w klasztorze swoim od baszty narożnej aż do terminu placu swego, to jest przymurku poprzecznego, wzwyz na chłopa,

115 Stanisław Grochowski h. Junosza (zm. 1645), od 1609 r. sekretarz królewski, wielki pisarz skarbu koronnego; arcybiskup lwowski (1634), M. RECHOWICZ, *Grochowski Stanisław*, [w:] PSB, t. 8, Wrocław 1959–1960, s. 599.

116 Remigian Zaleski z Ottoka (zm. 1645), kasztelan łęczycki, referendarz koronny, pisarz ziemski łęczycki, poseł na sejm, NIESIECKI, t. 10, s. 39.

117 Otok – wieś w pow. sieradzkim, B. CHLEBOWSKI, *Otok*, [w:] SGKP, t. 7, s. 759.

118 Piotr Ozga z Ossy, zob. przyp. 65.

119 *submitować* – przyjąć.

a co dwadzieścia łokci to okno z kratami dla przeprawy, aby wody, które przez klasztor idą z przekopów miejskich, nie zastanawiały się, albo gdzie indziej nie obracały. A iż patres Bernardyni nad zajęcie placu klasztorem i kościołem swym ab ordinibus civitatis vigore commissionis et delineationis in anno mill[esi]mo sexcent[esi]mo primo Leopoli expeditae, upominając się pozwolenia sobie placu na cmentarz przy tymże klasztorze i kościele. Przeto ad sedulam instam przememorator patrum ordinis civitatis per suos deputatos ad id subdelegatos na cmentarz pomienionym ojcom pozwolili placu wzięwszy miarę od trzeciego okna klasztornego od wałów miejskich protensine ku Bramie Halickiej wwyż łokci dziewięćdziesiąt i dwa, a od węgła kościelnego rogu podle wjazdu do klasztoru łokci trzydzieści i cztery ad strabów, zaś muru tego, który od Bernardyńskiej Baszty ku miastu idzie łokci dziesięć to przydawszy, że od okrągłej miejskiej baszty w wale stojącej pusty ku Bramie Halickiej łokci sześćdziesiąt i cztery na podjechanie skarpu tego wału miejskiego, do której skarpy od muru i placu na cmentarz ojcom Bernardynom pozwolonego aż przez per lineam rectam przywiązać się murem mają z tą p[rae]custoditios, żeby na tych opisanych łokciach i placu na cmentarz pozwolonym mury kosztem tychże ojców Bernardynów stanęły, bez zajęcia więc placu i gruntów miejskich. Które to wwyż położone punkta, acz oboje [s]trona przyjęła, jednak, iż za uznaniem naszym i P[anów] inżynierów, w prowadzeniu muru nowego inakszy wynalazek dla bezpieczniejszej obrony miasta nastąpił con p[re]scriptum p[rae]sentes et prioris circum scriptimis et S[acrae] R[egiae] M[ajesta]tis determina[tio]nis. Dlategoż zdanie nasze i relacja P[anów] inżynierów pod rozsądek majestatu Je[go] K[rólewskiej] M[ości] podajemy. Na co dla lepszej wiary i pewności rękami naszymi podpisaliśmy się i pieczęć przyłożyć rozkazaliśmy. Działo się we Lwowie II Octobris [2 X] 1636 Stanislaus Grochowski archiep[iscop]us Leopoliensis Remigius de Otok Zaleski refferendarius regni Petrus Ozga n[ota]rius terris Leopoliensis. Nos itaq[ue] supplicationi praedictae uti instae benigne annuen[tis] praeinsertas l[ite]ris n[ost]ris decernen[tis] eisdem vim et robur perpetuae firmitatis obtinere debere. Cum ea tamen declaratione n[ost]ra per expressum apposita ne in praedicto fundo per commissarios n[ost]ros modo praemisso exdiviso murum ambientem et in eo portam in altum amplius quam ulnis quatuor religiosi p[at]res erigant idq[ue] propterea ne civitatis munitioni et fortalicio circa claustrum in vallae exuti officiant in cuius rei fidem p[rese]ntes manu n[ost]ra sub[scri]ptas sigillo regni communivi inssimus. Datum Varsaviae die XVIII mensis Martii anno D[omi]ni MDCXXXVII [18 III 1637] regnor[um] nostrorum Poloniae et et sue V anno.

Confirmatio commissionis Leopoli anno prox[im]o p[rae]terito appedire.

Vladislaus rex m.p.

Remigius de Otok Zalesky¹²⁰ reff[erendarius] regni m.p.

12

Lwów, 2 VIII 1650

Dymitr Jerzy Korybut Wiśniowiecki rozkazuje Grzegorzowi Ważyńskiemu wypłacić bernardynom lwowskim 1000 złp legowanych testamentem przez jego sługę Ciszewskiego, wołami, miodami, zbożem lub czymkolwiek.

120 Remigian Zaleski, zob. przyp. 116.

Or.: APBK, dok. nr 191. Dokument papierowy o wymiarach 186 x 265 mm, przedarty na zgięciach. Tekst w języku polskim wypisany na karcie 1 papieru. Pod tekstem podpis Wiśniowieckiego oraz jego pieczęć, 43 x 35 mm, wyciśnięta przez papier w czerwonym wosku. Przedstawia tarczę z herbem Korybut. Napis w otoku DJMJTR JERZY KSJAŻE NA ZBARAŻV WJŚNJOWJECKJ. In dorso streszczenie i sygnatura „N.211”.

Dimitr Jerzy Korybut Książę na Wiszniowcu¹²¹ i Zbarażu¹²² Wiszniowiecki¹²³.

Wiadomo czynię tym pisaniem moim, iż za zasługi nieboszczyka P[ana] Ciszewskiego¹²⁴, sługi mego, długu pewnego i realnego złotych tysięcy testamentem ojcom Bernardynom lwowskim legowanego, winienem oddać. Zaczynam za tę moją assignacją¹²⁵, przykazuję panu Grzegorzowi Wazynskiemu¹²⁶, aby lubo¹²⁷ wołami, lubo miodami, lubo zbożem i czymkolwiek, by mogło zapłacić, nie odzwłocznie tymże ojcom przykazaniem tej mojej recognicji¹²⁸ oddać. O co i powtóre piszę, abys W[aszmość] dosyć uczynił rozkazaniu memu nie zawodząc sumienia mego i obligacji nieboszczykowskiej za dusze jego. Na co dla lepszy wiary ręką się swoją podpisuję i pieczęć przycisnąć rozkazałem. Działo się we Lwowie 2 Augusti [2 VIII] anno D[omini] 1650.

Dimitr Jerzy Korybut K[siążę] na Zbarażu Wiśniowiecki.

13

Warszawa, 14 V 1677

Jan III, król Polski, wzywa bernardynów we Lwowie do zwrotu dzwonu zabranego przez nieprzyjaciela kraju w Kulikowie i porzuconego we Lwowie, ponieważ przystępuje do odbudowy kościoła kulikowskiego.

Or.: APBK, dok. nr 201. Dokument papierowy o wymiarach 200 x 315 mm, dobrze zachowany. Tekst w języku polskim wypisany na karcie 1 papieru złamanego na dwie części. In dorso adres „Wielebnym Ojcom Bernardynom Konwentu Lwowskiego Wiernie Nam Miłym” oraz streszczenie współczesne i sygnatura z XVII w. „N.7”. Z prawej strony adresu pieczęć mniejsza koronna, wyciśnięta przez papier w czerwonym wosku zlepiającym obie karty¹²⁹.

121 Wiśniowiec (Nowy, Stary) – miasteczka w pow. krzemienieckim, J. KRZYWICKI, *Wiśniowiec*, [w:] SGKP, t. 13, s. 614.

122 Zbaraż – miasto powiatowe, L. DZIEDZICKI, *Zbaraż*, [w:] SGKP, t. 14, Warszawa 1895, s. 509.

123 Dymitr Jerzy Korybut Wiśniowiecki (zm. 1682), hetman wielki koronny, NIESIECKI, t. 9, s. 360.

124 Nieznany bliżej z imienia kuchmistrz Dymitra Wiśniowieckiego Ciszewski zmarł we Lwowie w lutym 1650 r. Przeznaczył dla klasztoru bernardynów całą swoją zbrojownię oraz zapisał 1000 złp, N. GOLICHOWSKI, *Kościół oo. Bernardynów we Lwowie*, s. 95–96.

125 *asygnować* – wyznaczyć, ustalić.

126 Grzegorz Ważyński, żołnierz, prawdopodobnie pułkownik, wojsk Wiśniowieckiego, NIESIECKI, t. 9, s. 257.

127 *lubo* – albo.

128 *recognicja* – tu: wdzięczność.

129 M. GUMOWSKI, *Pieczęcie*, fig. 134.

Jan Trzeci¹³⁰ z Bożej łaski król Polski, Wielki Książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Inflancki, Kijowski, Podolski, Podlaski, Wołyński, Smoleński, Siewierski, i Czernichowski.

Wielebni w Bogu wiernie nam mili. Doniesiono nam nie tak dawno przez pewnych obywatelów województwa ruskiego, iż przy inszey ruinie kościoła kulikowskiego¹³¹, dziedzicznej majątności naszej, przez nieprzyjaciela koronnego wzięty dzwon i w błotach porzucony, u wierności waszych w kościele lwowskim dotychczas zostawa. Gdy tedy ex ruderibus mianowany kościół wywieść myśleliśmy, ad complementum teyże fabryki¹³² rozumiemy być potrzebny wzwyz pomieniony dzwon. Przeto wierności waszych pilno requirimus niniejszym listem naszym i niezwłocznie mieć chcemy, aby przez wierności wasze oddany był i kościołowi mianowanemu przywrócony. Ja, jako wierności wasze wdzięcznie nam uczynicie, tak w podających się okazjach łaską naszą królewską nagradzać to obiecujemy. Dobrego przy tym onymże życzymy zdrowia. Dan w Warszawie dnia XIII m[iesią]ca maja roku Pańskiego MDCL^{cc} XXVII [14 V 1677] panowania naszego trzeciego roku.

Jan król m.p.^{dd}

[.....^{ee}] kościołowi kulikowskiemu należytego.

II. Dokumenty pergaminowe

14

Rzym, 22 III 1822

Papież Pius VII obdarza odpustem zupełnym kościół klasztorny bernardynów św. Andrzeja Apostoła we Lwowie na dzień św. Stefana.

Or.: APBK, dok. nr 141. Dokument pergaminowy w języku łacińskim, o wymiarach 415 x 132 mm (margines lewy 28 mm, prawy 17 mm, nieco brudny). Pergamin bardzo cienki z kilkadziesiątu małymi dziurkami. Po pieczęci nie ma śladu. Podpis „H. Card. Consalvus”.

PIUS PP. VII

Universis Christifidelibus praesentes literas inspecturis salutem et Apostolicam Benedictionem. Ad augendam Fidelium religionem et animarum salutem, coelestibus Ecclesiae thesauris pia charitate intenti, omnibus utriusque sexus Christifidelibus vere poenitentibus et confissis ac S. Communionem refectis, qui Ecclesiam Sancti Andreae Apostoli Civitatis Leopoliensis die festo sancti Stephani regis si cadat in Dominicam sin minus Dominica im[]le¹³³ sequen[tis] a primis Vesperis usque ad occasum solis Dominicae huiusmodi sin-

cc Znaczny kleks na karcie.

dd Podpis inną ręką, własną wystawcy.

ee Tekst na krawędzi karty ucięty, z jednego zdania pozostały czytelne ostatnie trzy wyrazy.

130 Jan III Sobieski, król Polski (1674–1696).

131 Kulików – miasteczko położone 16 km na północ od Lwowa, gdzie w 1546 r. powstała parafia, Z. DZIEDUSZYCKI, *Kulików*, [w:] SGKP, t. 4, Warszawa 1883, s. 863–866.

132 *fabryka* – tu: budowa.

133 Tekst nieczytelny.

gulis annis devote visitaverint et ibi pro Christianorum principum concordia, haeresum extirpatione, ac S. Matris Ecclesiae exaltatione pias ad Deum prece effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam et remissionem misericorditer in Domino concedimus. Praesentibus ad Decennium tantum valituris. Volumus autem, ut si pro impetratione praesentatione, admissione, sed publicatione praesentium aliquid vel minimum detur, aut sponte oblatum recipiatur praesentes nulla sint. Datum Romae apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris dies XXII Martii MDCCCXXII Pontificatus Nostri Anno Vigesimo tertio.

Pius Papież VII

Wszystkim chrześcijanom pragnącym zapoznać się z tym pismem przesyłamy pozdrowienie i apostolskie błogosławieństwo.

W miłosiernej miłości, pragnąc przyczynić się do pogłębienia pobożności wiernych i do zbawienia dusz przez niebieskie skarby Kościoła, udzielamy odpustu zupełnego za wszystkie ich grzechy i przebaczenia miłosierne w Panu. Udzielamy go wszystkim chrześcijanom obojga płci, którzy szczerze oddając się pokucie, umocnieni wyznaniem win i Komunią świętą, pobożnie nawiedzą, od pierwszych nieszporów aż do zachodu słońca dnia świątecznego, kościół św. Andrzeja Apostoła we Lwowie w święto św. Stefana króla, które wypadnie w niedzielę lub będzie obchodzone w niedzielę najbliższą po święcie, i tam pobożnie będą prosić Boga o zgodę wśród księży chrześcijańskich, wykorzenie herezji, a także o wywyższenie Świętej Matki Kościoła.

Pismo to będzie obowiązywało przez dziesięć lat. Chcemy jednak, aby reskrypt ten nie miał znaczenia, jeżeli za uzyskanie, przedłożenie i ogłoszenie tego pisma złożono jakąś ofiarę, choćby niewielką, która byłaby przyjęta.

Dano w Rzymie, w bazylice Matki Bożej Większej, pod pieczęcią Rybaka w dniu 22 marca 1822 r., w 23. roku naszego pontyfikatu.

Папа Пію VII

Всім християнам, котрі прагнуть прочитати цей лист, присилаємо наші вітання і апостольське благословення.

У милосердній любові, бажаючи внести свій внесок у поглиблення побожності віруючих і для спасіння душ через небесні skarби Церкви, ми уділяємо індульгенцію за всі їхні гріхи і милосердного прощення в Господі. Ми уділяємо її всім християнам обох статей, які щиро покаються, сповідуватимуть гріхи і причастяться Святим Причастям та від першої вечірні до заходу сонця в святковий день побожно відвідають Церкву святого Апостола Андрія Первозванного у Львові на свято св. Стефана короля, яке припаде на неділю, або відзначатиметься в найближчу після свята неділю, і будуть там побожно просити Бога про згоду серед християнських князів, викорінення єресі, а також – про возвеличення Святої Матері Церкви.

Цей лист буде дійсним десять років. Однак, ми хочемо, щоб цей рескрипт не мав сили дії, якщо задля його отримання, подання чи оголошення було дане пожертвування, хоч би невелике, яке було б прийняте.

Видано в Римі, в базиліці Матері Божої Більшої, з печаткою Рибалки, 22 березня 1822 року Господнього, на 23 році нашого понтифікату.

15

Rzym, 22 III 1822

Papież Pius VII potwierdza przywileje i odpusty bractwa św. Anny przy bernardyńskim kościele klasztornym św. Andrzeja Apostoła we Lwowie.

Or.: APBK, dok. nr 142. Dokument pergaminowy w języku łacińskim, o wymiarach 480 x 337 mm (margines lewy 17 mm, prawy 11 mm, nieco pobrudzony). Z pieczęci Rybaka in dorso pozostały jedynie ślady czerwonego wosku. Podpis „H. Card. Consalvus”.

PIUS PP. VII

AD PERPETUAM REI MEMORIAM. Exponi Nobis nuper fecerunt dilecti filii officiales et confratres confraternitatis S. Annae in Ecclesia Fratrum Ord[inis] Minorum S. Francisci de Observantia vulgo Bernardinorum nuncupat. Civitatis Leopoliensis canonice ut asseritur erectae quod alias dictis confratri[b]us et consororibus dictae confraternitatis praefatam ecclesiam [...] ¹³⁴ cvibusdam annum diebus visitantibus, aliaque injuncta pietatis et charitatis opera peragentibus nonnullae. Indulgentiae peccatorum remissiones, ac poenitentiarum relaxationes per Apostolicas in simili forma Brevis, seu alias expeditas literas perpetuo concessae fuerunt, prout in dictis Ap[osto]licis literis quarum tenorem praesentibus pro expresso haberi volumus, uberius continetur. Cum autem, sicut eadem expositio subjungebat ipsi officiales et confratres, qui probe norunt ex Apostolica confirmatione majorem roboris firmitatem accedere, easdem indulgentias per nos confirmari, seu de novo concedi et in suffragium animarum purgatorii applicari posse summopere cupiant, Nos igitur exponentibus praefatis specialem gratiam facere volentes supplicationibus eorum nomine super hoc humiliter porrectis inclinati, de Omnipotentis Dei misericordia ac BB Petri et Pauli Ap[osto]lorum ejus auctoritate confisi, omnibus et singulis utriusque sexus Christifidelibus, qui dictam confraternitatem in posterum ingredientur die primo eorum ingressus, si vere poenitentes et confessi S[anc]tissim]um Eucharistiae sacramentum sumpserint plenariam, ac tam descriptis quam pro tempore describendis in dicta confraternitate confratribus et consororibus in cujuslibet eorum mortis articulo si vere quoque poenitentes et confessi, ac S. Com[munio]ne refecti vel quatenus id facere nequiverint saltem contriti nomen Jesu ore si potuerint, sin minus corde devote invocaverint, etiam plenariam nec non eisdem nunc et pro tempore existentibus dictae confraternitatis confratribus et consororibus etiam vere poeniten[tibus] et confessis, ac S. Com[munio]ne refectis, qui praefatae confraternitatis ecclesiam, seu capellam, vel oratorium die festo principali dictae confraternitatis per eosdem confratres semel tantum eligen[do], et ab ordinario approbando a primis Vesperis usque ad occasum solis diei hujusmodi singulis annis devote visitaverint et ibi pro Christianorum principum concordia, haeresum extirpatione, ac S. Matris Ecclesiae exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam humiliter omnium peccatorum suorum indulgen-

134 Nieczytelny jeden wyraz.

tiam et remissionem misericorditer in Domino concedimus. Insuper dictis confratribus et consororibus vere pariter poeniten[tibus] et confessis ac S. Com[munio]ne refectis, ecclesiam seu capellam vel oratorium huiusmodi in quatuor aliis anni feriatis vel non feriatis seu dominicis diebus per memoratos confratres semel tantum etiam eligendis et ab eodem ordinario approbandis ut supra visitan[tibus] et ibidem oran[tibus], quo die praefatorum id egerint septem annos et totidem quadragenas quoties vero Missis et aliis Diviniis Officiis in ecclesia seu capella vel oratorio hujusmodi pro tempore celebrandis et recitandis seu congregationibus publicis vel privatis ejusdem confraternitatis ubivis faciendis interfuerint, aut pauperes hospitio susceperint vel pacem inter inimicos composuerint, seu componi fecerint vel procuraverint nec non etiam, qui corpora defunctorum tam confratrum et consororum hujusmodi quam aliorum ad sepulturam associaverint aut quas cumque processiones de licentia ordinarii faciendas s[anctis]s[imu]mque Eucharistiae sacramentum, tam in processionibus, quam cum ad infirmos, aut alias quocumque et quomodocumque pro tempore deferetur, comitati fuerint vel si impediti campanae ad id signo dato semel orationem dominicam et salutationem angelicam dixerint, aut etiam quinquies orationem et salutationes easdem pre anim[is] defunctorum confratrum et consororum hujusmodi recitaverint vel Devium aliquem ad viam salutis reducerint et ignorantes praecepta Dei, et ea, quae ad salutem sunt, docuerint, aut quodcumque aliud pietatis, vel charitatis opus exercuerint toties pro quolibet praefatorum operum exercitio sexaginta dies de injunctis eis seu alias quomodolibet debitis poenitentis in forma ecclesiae consveta relaxamus. Quas omnes et singulas indulgentias peccatorum remissiones ac poenitentiarum relaxationes etiam animabus Christifidelium, quae Deo in charitate conjunctae ab hac luce migraverint per modum suffragii applicari posse misericorditer in D[omi]no concedimus. Praesentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut, si alias dictis confratribus et consororibus proemissa peragen[tibus] aliqua alia. Indulgentia perpetuo vel ad tempus nondum elapsam, duratura concessa fuerit illa revocata sit, prout per praesentes Ap[osto]lica Auctoritate revocamus, utque si dicta confraternitas alicui archiconfraternitati aggregata jam sit, vel imposterum aggregetur, aut alia quavis ratione uniatur vel etiam quomodolibet instituatur, priores et quodvis aliae literae Apostolicae illis nullatenus suffragentur sed ex tunc eo ipso nullae sint. Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die XXII Martii MDCCCXXII Pontificatus Nostri Anno Vigesimo tertio.

Papież Pius VII

Na wieczną rzecz pamiątkę. Umiłowani synowie, opiekunowie i współbracia bractwa św. Anny przy franciszkańskim kościele Zakonu Braci Mniejszych obserwantów nazywanych powszechnie Bernardynami, prosili Nas kiedyś o podanie do wiadomości, że bractwo to we Lwowie zostało, jak się mówi, założone kanonicznie, ponieważ wspomnianym braciom i siostram tego bractwa przeznaczono wspomniany kościół, aby mogli go nawiedzać w niektóre dni w ciągu roku, oraz nałożono na nich obowiązek wypełniania innych praktyk pobożnych i uczynków miłosiernych. Darowanie kary za grzechy i przebaczenie grzechów oraz złagodzenie praktyk pokutnych zostały udzielone na zawsze osobnym pismem, podobnym do brewe, jak to zrobiono w piśmie apostolskim, którego treść chcemy w tym piśmie wyraźnie podkreślić i szerzej przedstawić. A ponieważ sami urzędnicy i bracia dobrze wiedzą, że dzięki apostolskiemu zatwier-

dzeniu dokument uzyskuje większą moc prawną, odpusty te potwierdzamy, czyli na nowo ich udzielamy, aby można je zdobywać przede wszystkim jako pomoc dla dusz w czyśćcu.

My, przychylając się do pokornie przekazanych nam próśb, skierowanych do nas w imieniu proszących, udzielamy im specjalnej łaski. Kierując się miłosierdziem Wszechmogącego Boga i ufni w moc świętych Jego Apostołów Piotra i Pawła, udzielamy odpustu zupełnego wszystkim chrześcijanom, kobietom i mężczyznom, którzy w przyszłości wstąpią do tego bractwa, w pierwszym dniu ich wstąpienia, jeżeli prawdziwie skruszeni odbędą spowiedź i przyjmą najświętszy Sakrament Eucharystii. Będą mogli uzyskać odpust zupełny w chwili swej śmierci, jeżeli skruszeni wypowiadają się i zostaną umocnieni przyjęciem Komunii świętej, a gdyby i tego nie mogli uczynić, przynajmniej wypowiedzą ze skruczą imię Jezus, a jeśli i to byłoby niemożliwe, w sercu pobożnie westchną do Jezusa.

Udzielamy wreszcie odpustu zupełnego i miłosiernego przebaczenia w Panu wszystkich grzechów obecnie żyjącym i przyszłym braciom i siostram wspomnianego bractwa, którzy skruszeni odbędą spowiedź, przyjmą Komunię świętą i pobożnie nawiedzą kościół lub kaplicę w główne święto tego bractwa, wybrane raz przez braci tego bractwa i zatwierdzone przez ordynariusza. Mogą to uczynić każdego roku od pierwszych Nieszporów aż do zachodu słońca tego dnia świątecznego. Niech się tam modlą o zgodę wśród książy chrześcijańskich, wyrozenie herezji i wyniesienie Świętej Matki Kościoła.

Ponadto, wspomniani bracia i siostry będą mogli uzyskać odpust siedmiu lat i siedmiu kwadragen, jeżeli skruszeni, po przystąpieniu do spowiedzi i Komunii świętej, nawiedzą kościół czy kaplicę tego bractwa i tam się pomodlą. Mogą go uzyskać cztery razy w roku, w dni powszednie czy niedzielne, wybrane przez wspomnianych braci i zatwierdzone przez ordynariusza. Powinni jednak uczestniczyć we mszy świętej lub w jakimś nabożeństwie w kościele lub kaplicy bractwa podczas publicznych lub prywatnych zgromadzeń, gdziekolwiek się będą odbywały stosownie do okoliczności.

Mogą również uzyskać ten odpust, przyjmując ubogich do domu albo wprowadzając pokój między nieprzyjaciół, czyli doprowadzając do ich pojednania, lub biorąc udział w pogrzebie zmarłych braci i sióstr tego bractwa czy innych osób, lub uczestnicząc w jakichkolwiek procesjach odbywanych za zgodą ordynariusza, na przykład w procesjach eucharystycznych, przy zanoszeniu Najświętszego Sakramentu chorym lub w jakichkolwiek innych celach. Jeśli nie mogliby w tych nabożeństwach uczestniczyć, niech na znak dzwonu odmówią raz Modlitwę Pańską i Pozdrowienie Anielskie albo pięć razy Ojcze nasz i Zdrowaś Maryjo za zmarłych braci i siostry tego bractwa, względnie ilekroć sprowadzą zbłąkanego na drogę zbawienia, czy też pouczą nieznających przykazań Bożych o tym, co jest potrzebne do zbawienia, albo spełnią jakikolwiek inny uczynek miłosierdzia lub miłości. Za wykonanie jakiegokolwiek z tych dobrych uczynków uwalniamy ich od 60 dni wyznaczonej im pokuty przez zwykłą praktykę Kościoła. Udzielamy tych wszystkich i poszczególnych odpustów, odpuszczenia grzechów i łagodzenia pokut, aby mogli swoją wstawienniczą modlitwą pomagać chrześcijanom, którzy odeszli z tego świata złączeni z Bogiem w miłości. Obowiązuje to obecnie, w przyszłości i na wieki.

Pragniemy, aby obecne przepisy nie miały znaczenia tam, gdzie wspomnianym współbraciom i współsiostrom wypełniającym to, o czym była mowa, została udzielona wcześniej jakaś inna łaska, czy to na stałe, czy na jakiś określony czas, który jeszcze nie upłynął. Jeśli wspomniane

Bractwo zostało już agregowane lub w przyszłości może być agregowane do jakiegoś Arcybractwa, albo z jakiegokolwiek powodu złączy się z nim lub nawet zostanie inaczej zorganizowane i na różnych warunkach, wcześniejsze i jakieś inne pisma Apostolskie w żaden sposób nie mogą im pomóc, lecz tym samym od tej chwili nie mają żadnego znaczenia. Dano w Rzymie, u Matki Bożej Większej pod pieczęcią Rybaka, w dniu 22 marca 1822 r., w 23. roku Naszego Pontyfikatu.

Tłumaczył Aleksander Krzysztof SITNIK OFM

Папа Пії VII

У вічну пам'ять речей. Возлюблені сини, вихователі та співбрати товариства св. Анни, що при костелі францисканців Ордену Менших Братів обсервантів, яких зазвичай називають Бернардинами. Не так давно вони попросили Нас подати до відомо, що вищезгадане Товариство у Львові встановлено канонічно. Братам і сестрам цього товариства призначено вищезгаданий костел, щоб вони мали можливість відвідувати його в певні дні протягом року, а також надано їм зобов'язання виконувати інші благочестиві практики та чинити вчинки милосердя. Прощення гріхів і відпущення кар за них, а також пом'якшення практик покаяння, були надані назавжди окремим документом, подібним до «breve», як це було зроблено в апостольському посланні, зміст цього листа ми хочемо чітко сформулювати та краще пояснити. Чинники і брати добре знають, що завдяки апостольському затвердженню документів, вони отримують більшу юридичну силу, тому ці індульгенції ми підтверджуємо, тобто надаємо їх заново, щоб, дякуючи їм, допомагати душам у чистилищі.

Схилиючись до смиренних прохань, скерованих до нас від імені тих, хто просить, уділяємо їм особливу ласку. Керуючись милосердям Всемогутнього Бога і довіряючи силі заступництва Його святих Апостолів Петра і Павла, ми надаємо індульгенцію для всіх християн, чоловіків і жінок, які в майбутньому вступлять до цього товариства, в перший же день, якщо дійсно розкаються у своїх гріхах, посповідаються і приймуть Святе Причастя. Також вони зможуть отримати індульгенцію, тобто повний відпуст гріхів в хвилині їх смерті, якщо, скрушені, висповідуються та зміцняться Святим Причастям. А якщо вони не зможуть цього виконати, тоді нехай висловлять ім'я Ісуса в покаянні, а коли б і цього не змогли вчинити, тоді, принаймні, нехай в серці благочестиво зітхнуть до Ісуса.

На закінчення уділяємо індульгенцію і милосердного прощення в Господі всіх гріхів теперішнім братам і сестрам вищезгаданого товариства, та тим, що житимуть в майбутньому, котрі, скрушені, посповідаються, приймуть Святе Причастя і благочестиво відвідають костел чи каплицю в день головного свята цього товариства, обраного членами цього товариства і затвердженого єпископом-ординарієм. Вони можуть отримувати індульгенцію щороку від першої вечірні до заходу сонця в цей святковий день. Нехай також, моляться за злагоду між християнськими князями, викорінення єресі і звеличення Святої Матері Церкви.

Крім цього, ці брати і сестри зможуть отримати відпуст семи років і семи quadragen, якщо, скрушені, посповідаються і приймуть Святе Причастя, відвідають костел

чи каплицю цього товариства і там помоляться. Вони зможуть отримати індульгенцію чотири рази на рік, у вибрані і затверджені ординарієм дні або неділі. Однак, повинні вони взяти участь у Святій Месі, або іншому молебні в костелі чи каплиці товариства, під час публічних або приватних зібрань, де вони відбуватимуться, відповідно до обставин.

Вони також можуть отримати цю індульгенцію, приймаючи убогих в дім, або починаючи до впровадження миру між ворогами, або діючи на користь примирення, або братимуть участь у похоронах померлих братів і сестер товариства, а також інших вірних; або коли братимуть участь в ходах, які будуть звершуватись з дозволу ординарія, наприклад – в євхаристійних процесіях; або коли будуть розносити Святе Причастя хворим, або для будь-яких інших цілей. Брати і сестри, котрі не змогли б взяти участь в цих урочистостях, нехай, почувши дзвін дзвонів, помоляться молитву Господню і Ангельське вітання, або п'ять разів Отче Наш і Аве Марія за померлих братів і сестер товариства, або кожного разу, коли навернуть грішника на дорогу спасіння; або коли напоумлять тих, хто не знає Божих заповідей про те, що є потрібне до спасіння; або, якщо виконають якийсь інший вчинок милосердя чи любові. За виконання будь – якого вчинку благодійності ми звільняємо їх від 60 днів покаяння призначених для них звичайною практикою Церкви. Ми уділяємо цих індульгенцій, відпущення гріхів і полегшення покаяння, щоб завдяки вашим заступницьким молитвам допомагати християнам, які покинули цей світ, воз'єднані з Богом в любові. Все, що було постановлено, зобов'язує тепер і в майбутньому, і назавжди.

Ми хочемо, щоб теперішні правила, котрі виконують співбрати і співсестри, не мали значення у випадку, коли б вищезгаданим раніше була уділена будь-яка інша ласка, чи то постійно, чи протягом певного періоду часу, який ще не закінчився. Якщо вищезгадане Товариство вже об'єднане і в майбутньому могло б бути підпорядковане якомусь Архитовариству, або з будь-якої причини було б об'єднане з ним, або навіть якщо буде організоване по-іншому і на інших умовах, тоді попередні і інші Апостольські листи, від тієї ж хвилини, не мали б жодного правного (законного) значення. Видано в Римі, в Санта-Марія Маджоре у відповідності з печаткою Рубака, 22 березня 1822 р., на 23 році Нашого Понтифікату.

16

Rzym, 18 III 1884

I. Papież Leon XIII udziela odpustu zupełnego bernardyńskiemu kościołowi klasztornemu św. Andrzeja Apostoła we Lwowie od 13 do 20 VII 1884 r., a innym kościołom bernardynów w Galicji obchodzącym solenne centenaria od 13 do 15 VII 1884 r.

Lwów, 10 V 1884

II. Seweryn Morawski, biskup trapezopolitański i wikariusz kapitulny lwowski, stwierdza wiarygodność dokumentu.

Or.: APBK, dok. nr 153. Dokument pergaminowy w języku łacińskim, o wymiarach 412 x 273 mm (margines lewy 31 mm, prawy 28 mm). Pieczęcie: ad l.: Annulus Piscatoris, wyciśnięty w ró-

zowej farbie; ad II.: biskupa Seweryna Morawskiego wyciśnięta w niebieskiej farbie. Podpisy: ad I.: „Th. Card. Mertel”; ad II.: biskupa Seweryna Morawskiego. In dorso stampila kancelaryjna z opłatami, notatka „P. Genglii” oraz napis „23/1884 Ex archivio provinciae PP. Bernardinorum”.

Kopia: APBK, rkps RGP-e-1, s. 169 (w tłumaczeniu polskim).

LEO PP. XIII

Universis Christifidelibus praesentes litteras inspecturis, salutem et apostolicam benedictionem. Cum sicut Nobis relatum est, in omnibus coenobiorum Ecclesiis Fratrum Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia, qui Bernardini nuncupantur, Provinciae Gallaciae Imperii Austriaci Centenaria Solemnia a die decimotertio ad vigesimum inclusive diem Julii mensis in Civitate Leopoliens[i] in aliis vero coenobiis a die decimotertio usque ad diem decimumquintum praedicti mensis huius anni celebranda sint. Nos ad augendam fidelium religionem, animarumque salutem coelestibus ecclesiae thesauris pia charitate intenti, omnibus utriusque sexus Christifidelibus vere poenitentibus, et confessis, ac S. Communionem refectis, qui praefatas Ecclesias uno quo cuique libeat ex dictis diebus continuis devote visitaverint, ibique pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, peccatorum conversione, ac S. Matris Ecclesiae exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam annuncio peccatorum suorum indulgentiam, et remissionem misericorditer in Domino concedimus. Praeterea iisdem Christifidelibus qui corde saltem contriti quolibet ex praedictis die memoratas Ecclesias visitaverint, ibique, ut supra, oraverint, tercentum dies de iniunctis eis, seu alias quomodolibet debitis poenitentibus in forma ecclesiae consuetam relaxamus. Quas omnes et singulas indulgentias, peccatorum remissiones, poenitentiarumque relaxationes etiam animabus fidelium in purgatorio detentis per modum suffragii applicari posse elargimur. Praesentibus hoc anno tantum valituris. Volumus autem ut praesentium litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicuius Notarii publici subscriptis et sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae praemunitis eadem prorsus adhibeatur fides, quae adhiberetur ipsis praesentibus, si forent exhibitae, vel ostensae. Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die XVIII Martii MDCCC-LXXXIII Pontificatus Nostri De[cim]o Septimo.

Papież Leon XIII

Wszystkim wiernym Chrześcijanom, pragnącym zapoznać się z tym pismem, pozdrowienie i błogosławieństwo. Jak Nam doniesiono, we wszystkich klasztorach zakonów św. Franciszka Braci Mniejszych obserwantów, zwanych bernardynami, w galicyjskiej prowincji austriackiego cesarstwa, a szczególnie w mieście Lwowie uroczystości jubileuszowe będą obchodzone od trzynastego do dwudziestego lipca włącznie, a w innych klasztorach od trzynastego do piętnastego tego samego miesiąca w tym roku¹³⁵. My w ojcowskiej miłości, chcąc pomnożyć pobożność wiernych i zbawienie dusz niebieskimi skarbami Kościoła, wszystkim wiernym chrześcijanom, kobietom i mężczyznom, którzy oddając się prawdziwej pokucie, umocnieniu spowiedzi i Komunii świętej, pobożnie nawiedzą wymienione kościoły w jednym dowolnie

135 Chodzi o czterechsetlecie śmierci bł. Jana z Dukli, który zmarł 29 IX 1484 r. we Lwowie.

obranym dniu w wyszczególnione dni i tam będą zanosić pobożne modlitwy o zgodę ksiąg chrześcijańskich, wykorzenienie herezji, nawrócenie grzeszników i podwyższenie Świętej Matki Kościoła, udzielamy odpustu zupełnego za wszystkie ich grzechy i miłosiernego przebaczenia w Panu.

Oprócz tego tych wiernych chrześcijan, którzy przynajmniej ze skruszonym sercem odwiedzają wspomniane kościoły w jakimkolwiek dniu spośród wyżej wymienionych i pomodlą się tam we wskazanych intencjach, uwalniamy zgodnie ze zwyczajem Kościoła z trzystu dni nałożonych na nich pokut lub należnych im z jakiegokolwiek powodu. Pozwalamy ofiarować te wszystkie odpusty, przebaczenia za grzechy i zwolnienia z pokut jako pomoc dla dusz wiernych pozostających w czyśćcu. Pismo to jest ważne tylko w tym roku. Pragniemy także, aby przekładom czy odpisom tego pisma, także drukowanym, podpisanym przez jakiegoś notariusza publicznego i potwierdzonym pieczęcią osoby piastującej godność kościelną, dawano tę samą wiarę, jaką daje się niniejszemu pismu, gdy jest przedkładane lub okazywane. Dano w Rzymie u św. Piotra pod pieczęcią Rybaka dnia 18 marca 1884, 7. roku naszego pontyfikatu.

Tłumaczenie wg kopii.

Папа Леон XIII

Всім християнам, котрі прагнуть прочитати цей лист, присилаємо наші вітання і благословення. Як нам повідомляли, у всіх монастирських храмах Ордену Святого Франциска, Менших Братів обсервантів, званих бернардинами, у Галицькій Провінції Австрійської імперії, і особливо в місті Львові, ювілейні святкування відбуватимуться з тринадцятого по двадцяте липня включно, а в інших монастирях з тринадцятого до п'ятнадцятого числа, того ж місяця, цього ж року. Ми в батьківській любові, прагнучи спасіння душ і примноження благочестя віруючих небесними скарбами Церкви, всім вірним християнам, жінкам і чоловікам, які, віддаючись справжньому покаянню, посповідаються і приймають Святе Причастя, благочестиво відвідають вищезгадані костели, в один довільно-обраний ними день, протягом визначених днів, і якщо там будуть благочестиво молитись про згоду між християнськими князями, про викорінення ересі, навернення грішників і в намірі возвеличення Святої Матері Церкви, ми даємо індульгенцію за всі їхні гріхи і милосердного прощення в Господі.

Крім того, тих віруючих християн, які, принаймні зі скорботним серцем, відвідають ці храми і в будь-який, з вищезазначених днів там помоляться у перелічених намірах, ми відпускаємо, згідно зі звичаєм Церкви, з трьохсот днів єпитимії, накладеної на них з будь-яких причин. Ми дозволяємо жертвувати всі ці індульгенції, прощення за гріхи і звільнення від покаяння в якості допомоги для душ віруючих, які знаходяться в чистилищі. Цей лист є дійсним тільки в цьому році. Ми також прагнемо, щоб перекладам, або переписам цього листа, також у друкованій формі, підписаному нотаріусом та підтвердженому печаткою особи, яка гідно представляє церковний уряд, надавати таку саму довіру, яка надається для цього листа, коли є перекладений чи представлений. Видано в Римі в Соборі Святого Петра у відповідності з печаткою Рыbaka, дня 18 березня 1884 року, на 7 році Нашого Понтифікату.

Rzym, 9 VI 1903

I. *Papież Leon XIII udziela 70 dni odpustu tym, którzy odmawiają „Responsorium cum versiculis et oratione” na cześć bł. Jana z Dukli w prowincjach niegdyś Królestwa Polskiego i we Lwowie od niepamiętnych czasów odmawiane.*

Lwów, 16 VII 1903

II. *Józef [Weber], arcybiskup i wikariusz generalny arcybiskupa lwowskiego, dopuszcza ogłoszenie odpustu.*

Or.: APBK, dok. nr 161. Dokument pergaminowy w języku łacińskim, o wymiarach 420 x 176 mm (margines lewy 31 mm, prawy 15 mm). Pieczęcie: ad I.: *Annulus Piscatoris*, wyciśnięty w farbie różowej; ad II.: *pieczęć konsystorza metropolitalnego lwowskiego obrządku łacińskiego*, wyciśnięta w farbie niebieskiej na pergaminie. Podpisy: ad I.: „Alois. Card. Macchi”; ad II.: *arcybiskupa Webera*. In dorso stampila kancelaryjna z opłatami i notatka „*Minori 3638 L. 150*”.

LEO PP. XIII

Ad perpetuam rei memoriam. Cum sicut ad Nos retulit dilectus filius hodiernus Minister Provincialis Ordinis Minorum S. Francisci in Galicia Austriaca in Polonia ac praesertim in civitate Leopoliensi ab antiquissimo tempore mos vigeat decantandi quotidie excepta feria tertia, publicis in Ecclesiis adstante fidei populo Responsorium cum versiculis et oratione in honorem B. Joannis de Dukla, Nos ut idem pium exercitium vel in spirituale fidelium emolumentum evadat, omnibus et singulis fidelibus ex utroque sexu in provinciis tantum degentibus quae olim ad Poloniae Regnum pertinebant, qui contrito saltem corde dictum Responsorium cum versiculo et oratione adnexis iuxta exemplar quod latina lingua scriptum in tabulario secretariae Nostrae Brevium asservari iussimus, recitent, quo die id agant, de poenaliis dierum numero in forma Ecclesiae consveta centum expungimus, et largimur fidelibus iisdem liceat si malint, partiali ipsa indulgentia functorum vita labes poenasque expiare. Centrariis non obstantibus quibuscumque. Praesentibus perpetuis duraturis. Volumus autem praesentium litterarum transunctis seu exemplis etiam impressis, manu alicuius notarii publici subscriptis et sigillo personae in a[post]olica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quae adhiberetur ipsis praesentibus si forent exhibitae vel ostensae. Datum Romae apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die IX Junii MCMIII Pontificatus Nostri Anno Vigesimo Sexto.

Leon Papież XIII

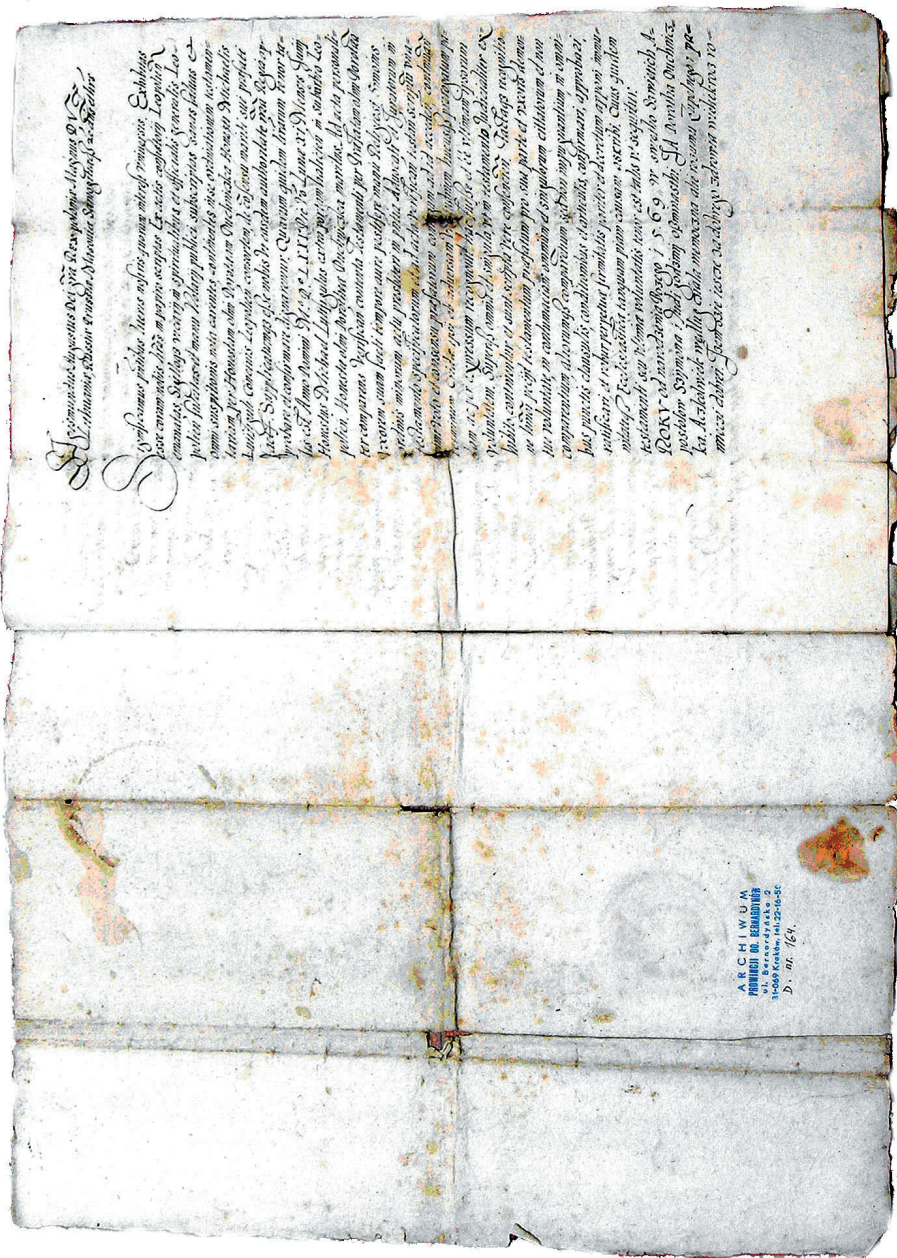
Na wieczną rzeczy pamiątkę. Jak Nas powiadomił umiłowany syn, obecny minister prowincjalny franciszkańskiego Zakonu Braci Mniejszych, w Galicji austriackiej w Polsce, a szczególnie we Lwowie, istnieje od najdawniejszych czasów zwyczaj śpiewania w kościołach publicznych, w obecności wiernego ludu, codziennie, z wyjątkiem wtorku, Responsorium z wersetami i modlitwą na cześć błogosławionego Jana z Dukli. My, pragnąc, by ta pobożna praktyka wyszła na duchowy pożytek wiernych, wszystkim mężczyznom i kobietom, mieszkającym tylko w pro-

wincjach, które niegdyś należały do Królestwa Polskiego, poleciliśmy, by ze skruszonym sercem odmawiali wspomniane Responsorium, z dołączonym werselem i modlitwą, zgodnie z tekstem napisanym w języku łacińskim, który kazaliśmy przechowywać w archiwum brewiów naszej kancelarii. W każdym dniu, kiedy to uczynią, zgodnie ze zwyczajem Kościoła, wykreślamy sto dni z liczby dni pokutnych i udzielamy tym wiernym odpustu częstkowego, jeśli zechcą nim zadość uczynić za grzechy i kary zmarłych. Odpust stu dni można uzyskać bez względu na jakiegokolwiek inne przepisy. Pragniemy, by tekstem przepisany i wydrukowany, podpisany przez jakiegoś notariusza publicznego i potwierdzony pieczęcią osoby piastującej godność apostołską, dawano tę samą wiarę, jaką okazuje się temu pismu, gdy jest przedstawiane lub okazywane. Dano w Rzymie u świętego Piotra pod pieczęcią Rybaka w dniu 9 czerwca 1903 roku, w 26. roku Naszego Pontyfikatu.

Папа Леон XIII

Увічну пам'ять речей. Як Нас повідомив наш улюблений син, нинішній Міністр Провінційального францисканського Ордену Менших Братів, в австрійській Галичині в Польщі і, зокрема у Львові, що від незапам'ятних часів існує в костелах звичай, кожного дня, окрім вівторка, співати у присутності віруючих Респонсорій з віршами і молитвою на честь блаженного Йоана з Дуклі. Прагнучи, щоб ця побожна практика була для духовної користі віруючих, всім чоловікам і жінкам, що живуть в провінціях, котрі колись належали до Польського Королівства, ми рекомендували, щоб із скрушеним серцем молились вищезгаданий Респонсорій, з доданим віршем і молитвою, згідно з текстом, написаним латинською мовою, який ми доручили зберігати в архіві «бreviів» нашої канцелярії. Кожного дня, коли [вони помоляться Респонсорій], згідно зі звичаєм Церкви, викреслюємо сто днів від кількості днів покаяння і уділяємо тим вірним часткової індульгенції, якщо вони захочуть пожертвувати її за гріхи і кари померлих. Сто днів відпусту можна отримати, не зважаючи на будь-які інші правила. Прагнемо, щоб перекладам, або переписам цього листа, також у друкованій формі, підписаному нотаріусом та підтвердженому печаткою особи, яка гідно представляє апостольський уряд, надавати таку саму віру, яка надається для цього листа, коли його представляють чи пред'являють. Видано в Римі в Соборі Святого Петра у відповідності з печаткою Рыбака, дня 9 червня 1903, на 26 році Нашого Понтифікату.

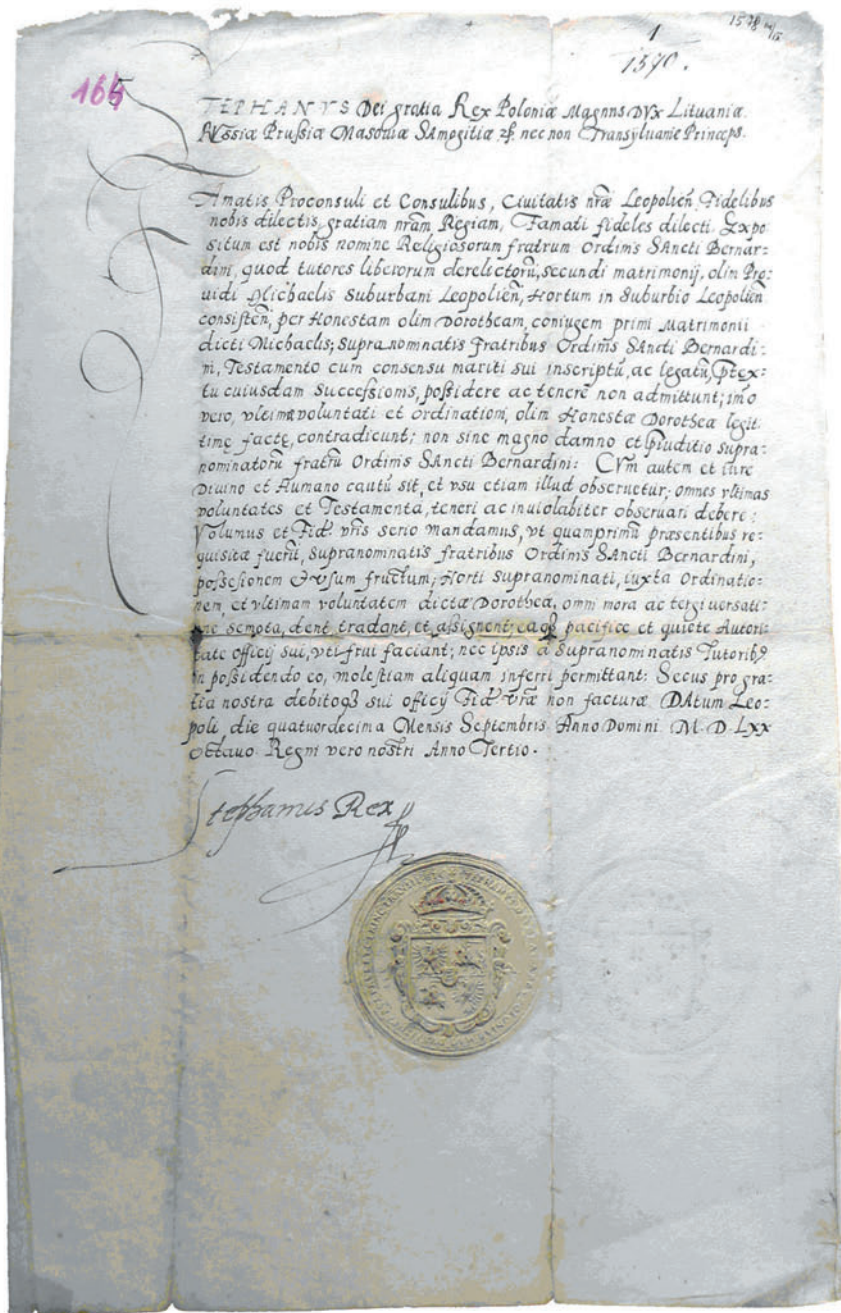
III. Ryciny

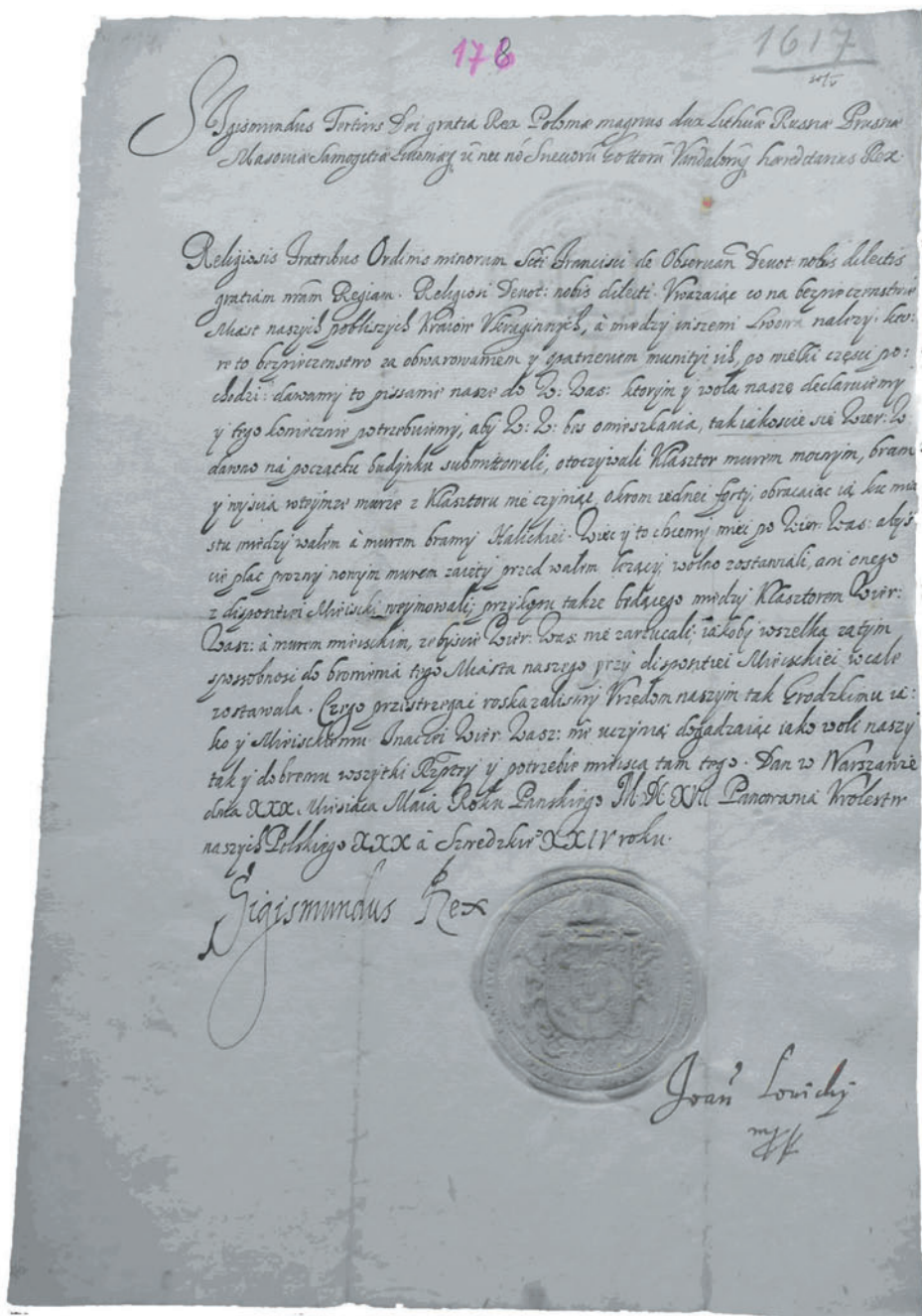

Ryc. 2. APBK, dok. nr 164, k. 1v-2

Ryc. 3. APBK, dok. nr 164, k. 3v-4

179 1621 ^{23/III}

Zygmunt III z łaski Bożej Król Polski Wielkie Xięstwo Litewskie Du-
skie Poleskie Mazowieckie Żmudzkie Inflackie Kurlandzkie Łotewskie
Wandalzki dziedziczny R. R. Z.

Wielmożna Pradziwny Janowi Daniłowiczowskiemu wódcy Pułki na Buskiej
Pratowci Orzechowicki Pradziwny Leonowemu Trębowskiemu Bonifacjuszowi Miazkowskiemu
z Wielkiej Kanclerzji Łowickiej Starosty Morawowski Podsejmski
Kantowski Trębicki Piastowski Ziemia Łowicka Wzrosty Wicekanclerz miłym Łowickim
nasze Kołomyki Wielmożny Pradziwny Wzrosty Wicekanclerz miłym Wzrosty
Dionizy Bernardin Kłostora Łowickiego zstroszy pozwolenia i wyjmienia im pla-
tu wzdłuż rzeki ceteroż roku dla zbudowania białego i czerwonego świątyni
skolotamerze Kłostora Łowickiego mur od brzozy nowej do tego miejsca, które na świątyni
wyjdzie łone będzie nakładem Kłostora Łowickiego prowadzić tyko ścieżki powinną, ostatek zaś mu-
nicy do brzozy Kłuckiej a by Pałac Miasta naszego Łowosza sumptem swoim wyjedle, wyje-
dłoby na tym miejscu gorze by się mur Kłostora Łowickiego miał, wiadzą z przemięcia
Kłuckiego przez świątynię do Kłostora Łowickiego do Pałacu a więc moją wyjątko-
go brzozy przez Kłostorę wiadzą być wycięmioną, podobnie a się tak wstanie i tak mi do
Wzrosty tamczasnego opisanego i okazywało być dzie. Wzrosty w tym miejscu i szkatelny niemo-
mydaj pomienionym Dionizy Bernardin deklaracyji naszey, doślad o pozwoleniu tam
tego miejsca do stateczny mieć mi będzie informacyji. Preto poruszyliśmy Wzrosty Wice-
Kant, któryś wód prawnosamą sprasnąmy zaliczono rozognose, a byżać się wejść
czasu prostego na tamto miejsce zeszli Pałacu Miasta Łowickiego do siebie przyjo-
tali, po tożenie thamecinyj Placow waleki, i jeśli by za przyłączeniem ich
do tamczasnego Kłostora nieubliżęło się co municyji Miasta tamtego o białych

Ryc. 11. APBK, dok. nr 179, k. 1

Ryc. 12. APBK, dok. nr 179, k. 1v

1650 2/1mm
194 23
11.30.

Dimitr Serzy Korybutski Książę
na Wieszniowcu y Zbaraziu Wieszniwiecki.

Wiadomo czynię tym pisanem moim iż za zasługi Nieboszczyka P.
Czesarskiego Sługi mego, długa pewnego y realnego złotego tyżiące
testamentem Ojcom Bernardynom Szwabska legowanego winiemem
oddać. Za czym za te more, a srogą przykazanie Caru Przego-
roni Waszynskiemu aby lubo Wolami lubo miodami lubo zbozem
y czymkolwiek mógł zapłacić nie odłożenia tymże Ojcom zakon-
cznika tej morey recognicy oddać. On y powstom prozę abyś Wn-
doyc czynił rozkazaniu memu niezawodząc Sumienia mego
y obługajęcy Nieboszczykowskię za dusze jego. Klac do dla lepszey
moy wch się wną prosię y fizycie przycięni rozkazalem. Dział-
two we lwowie z Augustu Anno 1650.

Dimitr Serzy Korybutski Książę
na Zbaraziu Wieszniwiecki

172
 Jan Rzecki z Bożyc Łasli Król Polski, Wielki Xiążę Litewski
 Ruski, Pruski, Mazowiecki, Miński, Inflancki, Kiewski, Podolski,
 Podlascki, Włkhyński, Smoleński, Kiewierski, i Poleskiowski. 1677 1747

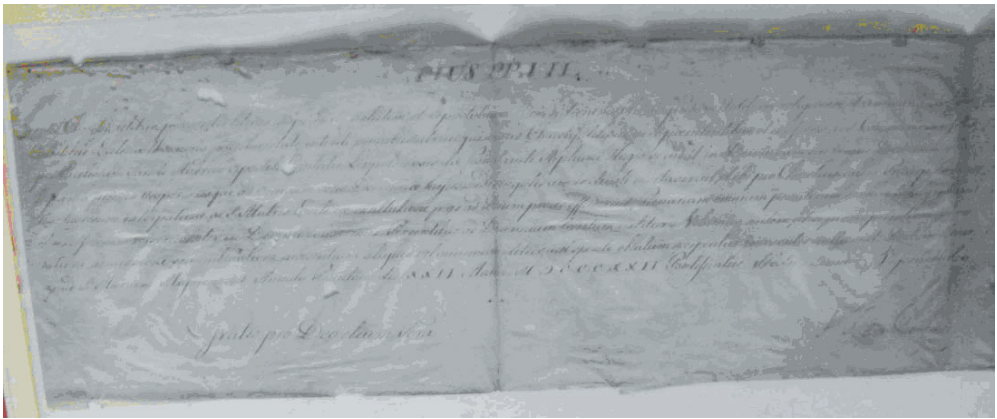
Miłości w Bogu Wierni Nam mili. Doniesiono Nam nie tak
 dawno przez pewnych Obywatelów Wnawodzenia Ruskiego, iż
 przy inzej ruinie Księża Kuliowskiego Przewodźcy Ma-
 iestności Naszej, przez nieprzyjaciela Koronnego wzięty Dwór
 i w Łotwie posiadany w Wierności Waszej w Księża Kuliowski
 dotychczas pozostał. Gdy tedy ex Fideiobus mianowany Lo-
 sia Wywiesić wniósłiśmy, ad complementum tejże Fabryki rozu-
 mieniy być potrzebny rozryw pomienioniy Dwór. Steto
 Wiernoci Waszej pilno requirimus niniejszym Listem Naszym
 i niedowolcznie mieć cśconiy, aby przez Wiernosci Wasze oddany
 był, i Księżolowi mianowanemu przyroconiy. Ja iako Wier-
 ności Wasze wdzięcznie Nam bezmiare, tak u poradziejcie się oha-
 dywać Łasli Naszą Krolowdzą nagradzaić i obciemiy. Do-
 brego przy tym onymże żyjemy zdrowia. Dany w Warszawie
 Dnia XIII Maja Miesią Roku Pańskiego M.D.C.LXXVII Panowa-
 nia Naszego Wszechmołui.

Jan Król.

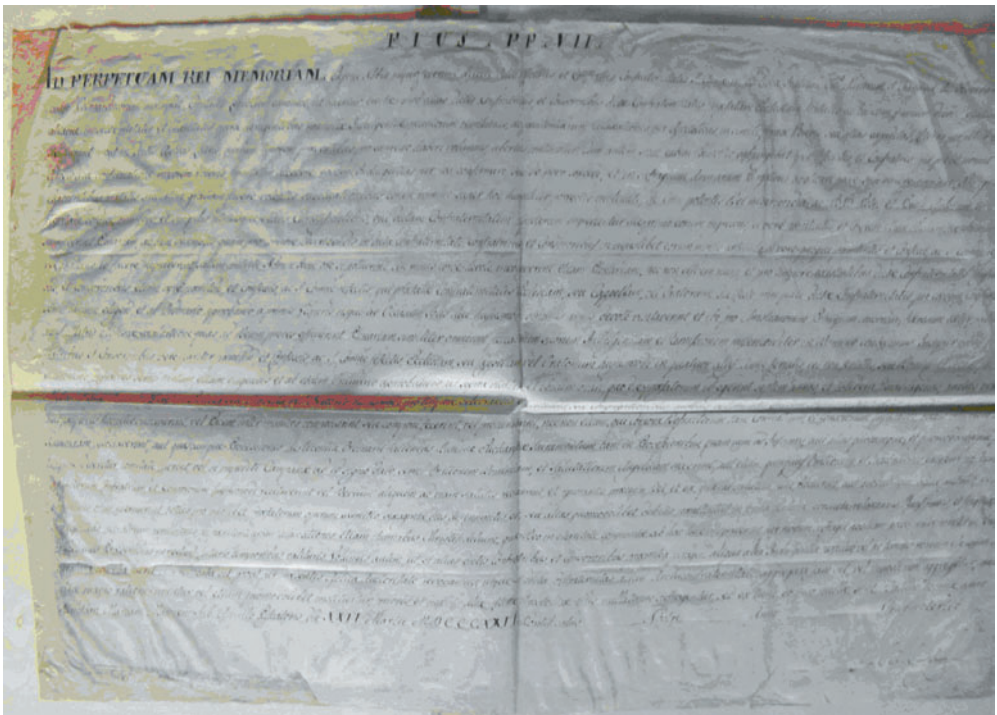
171. Księża Kuliowskiemu należącego.

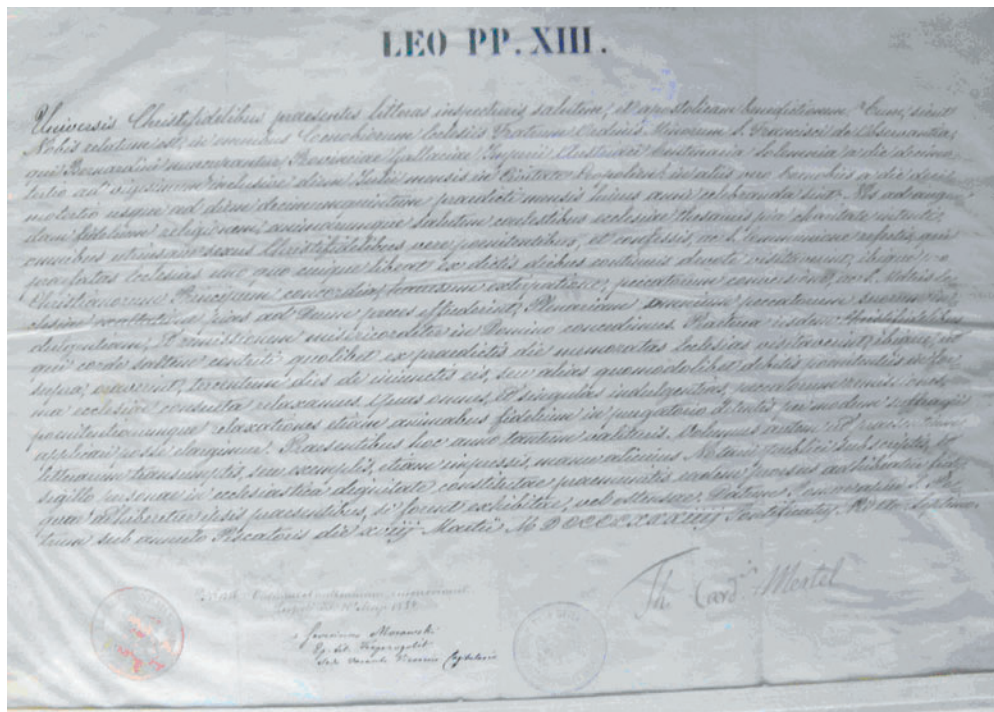
Ryc. 18. APBK, dok. nr 201, k. 1v

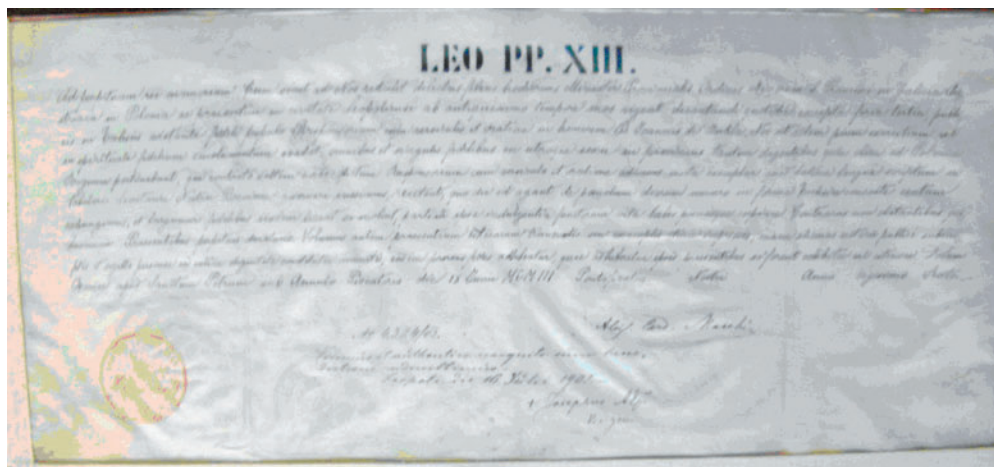
Ryc. 19. APBK, dok. nr 141

Ryc. 20. APBK, dok. nr 142

Ryc. 21. APBK, dok. nr 153

Ryc. 22. APBK, dok. nr 161

o. Wiesław Franciszek MURAWIEC OFM
o. Aleksander Krzysztof SITNIK OFM
o. Kazimierz ŻUCHOWSKI OFM
o. Konstanty GAWICKI OFM
Klasztor Bernardynów w Krakowie

Hereditas Monasteriorum
vol. 1, 2012, s. 209–283

Dokumenty papierowe i pergaminowe z lat 1571–1903 pochodzące z archiwum klasztornego oo. Bernardynów we Lwowie, przechowywane w Archiwum Prowincji oo. Bernardynów w Krakowie

Streszczenie

Zakon Braci Mniejszych, zwanych obserwantami, w Polsce został uformowany w oparciu o rodzime struktury, dzięki akcji św. Jana Kapistrana, włoskiego franciszkanina działającego w Krakowie w 1453 r. Polscy obserwanci, nazwani bernardynami od pierwszych klasztorów w Krakowie, Warszawie, Lwowie i Poznaniu, noszących wezwanie św. Bernardyna, mieli organizację prowincjalną. Pierwsze bernardyńskie klasztory, fundowane od 1453 r., zostały przez generała zakonu podporządkowane prowincji austriacko-czesko-polskiej. Dopiero w 1517 r. franciszkanie-obserwanci zorganizowali rodzimą prowincję, terytorialnie obejmującą ziemie państwa polskiego. Władza została scentralizowana w osobie prowincjała, wybranego co trzy lata na kapitule prowincjalnej. Jego jurysdykcji podlegali zakonnicy i konwenty z całego terytorium prowincji. Gwardiani, wybierani również na kapitule i zatwierdzani na okres trzech lat przez prowincjała, prowadzili administrację poszczególnych klasztorów.

Zespół czynności wykonywanych przez urzędników zakonnych, prowincjała oraz gwardiana, pociągał za sobą konieczność stworzenia kancelarii, zarówno w prowincjach zakonnych, jak i w pojedynczych klasztorach. Ponieważ prowincjał obierał za swoją siedzibę jeden z podległych mu klasztorów, zwany domem prowincjalnym, zespoły akt powstałe w wyniku działalności obu urzędów przechowywano w jednym miejscu, czego przykładem był klasztor bernardyński we Lwowie.

W myśl układów poczdamskich o przesiedleniu ludności polskiej z odstąpionych radzieckiej Ukrainie terenów bernardyni opuścili w 1946 r. klasztor we Lwowie. Od 1943 r. w miarę możliwości przewożono archiwalia konwentu oraz prowincji ruskiej i galicyjskiej ze Lwowa do Archiwum Prowincji OO. Bernardynów w Krakowie. Zachowało się w nim 17 dokumentów papierowych i pergaminowych (luźnych) odnoszących się do historii bernardyńskiego klasztoru we Lwowie.

W związku z przemianami polityczno-społecznymi, jakie miały miejsce w ostatnim dwudziestolecu w Europie Wschodniej, wzrosło zainteresowanie sprawami Wschodu, jego kulturą duchową oraz wpływem chrześcijaństwa na kształtowanie się i rozwój wschodniej kultury, w czym partycypował klasztor lwowski. Motywowany tymi względami autor artykułu o. Aleksander Krzysztof Sitnik OFM postanowił zebrać i opublikować – nie tylko w oryginalnym języku, ale także w tłumaczeniu na języki polski i ukraiński – wszystkie 17 dokumentów lwowskich z lat 1571–1903.

Słowa kluczowe

dokumenty papierowe, dokumenty pergaminowe, archiwum, klasztor, bernardyni, Lwów, Galicja, prowincja bernardyńska, Kraków, Małopolska, edytorstwo, dyplomatyka

Fr. Wiesław Franciszek MURAWIEC OFM
Fr. Aleksander Krzysztof SITNIK OFM
Fr. Kazimierz ŻUCHOWSKI OFM
Fr. Konstanty GAWICKI OFM
Monastery of Bernardine Fathers in Cracow

Hereditas Monasteriorum
vol. 1, 2012, p. 209–283

Paper and parchment documents (1571–1903) of the Bernardine Fathers monastery in Lviv stored in the Provincial Archive of Bernardine Monks in Cracow

Summary

Order of Friars Minor, called Observants, was established in Poland on the basis of indigenous structures, thanks to action of st. John Kapistran, Italian Franciscan, acting in Cracow in 1453. Polish Observants, called Bernardines from the first convents in Cracow, Warsaw, Lviv, and Poznań, were they received a summon from st. Bernardine from Siena, the famous preacher and reformer of the Order of St. Francis of Assisi, had a provincial organization. First Bernardines' monasteries, founded since 1453 have been subordinated by the general of the order from the Austro-Czech-Polish province. It was until 1517 when the Franciscans-Observants have organized the native province, covering the territorial lands of the Polish state. The power has been centralized in the person of provincial, elected every three years at the provincial chapter. In his jurisdiction were all abbots and convents within the territory of the province. The guardians, also elected by the chapter and approved for the period of three years by the provincial, led the administration of each monastery.

The set of activities taken by the monastic officials – the provincial and the guardian – entailed the necessity of establishing the chancelleries, both in the provinces as well as in every single convent. Because the provincial took one of the subordinated orders, called the provincial house, as his residence, the sets of acts arising from the activities of both offices were kept independently in one place, of what an example was the Bernardine monastery in Lviv.

According to the Potsdam agreements about the repatriation of the Polish population from the lands granted to the Soviet Ukraine, Bernardines have left the convent in Lviv in 1946. Starting from 1943, the archives of the order as well as Russian and Galician provinces were moved as far as possible, from Lviv to the Provincial Archive of Bernardine Monks in Cracow. In the Provincial Archive of Bernardine Monks in Cracow were preserved 17 paper and (loose) parchment documents, referring to the history of Bernardines order in Lviv.

Due to the socio-political changes that have occurred in last two decades in the Eastern Europe, the interests have increased in the matter of East, its spiritual culture and influence of Christianity on shaping and developing of Eastern culture, in what the Lviv convent has also participated. Motivated by these considerations Fr. Aleksander Krzysztof Sitnik, OFM has decided to collect and publish, not only in the original language, but also translated into Polish and Ukrainian, all 17 Lviv documents from the years 1571–1903.

Keywords

paper documents, parchments, archives, monastery, Bernardine Fathers, Lviv, Galicia (Eastern Europe), Bernardine Province, Cracow, Little Poland, sources editing, diplomatics